

แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท
ของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า

โดย

นายไกรวัลย์ โจรนานุกุล
ผู้อำนวยการสำนักงานทางหลวงชนบทที่ ๔
กรมทางหลวงชนบท กระทรวงคมนาคม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

**เรื่อง แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท
ของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า**

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายไกรวัลย์ โจรนานุกุล หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๒๐

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อเสนอแนะแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าวอย่างคุ้มค่า โดยพิจารณา รูปแบบการฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมดังกล่าว ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกอาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓๙ คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าว ซึ่งผลปรากฏว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เช่น การแจ้งข่าวถนนชำรุดเสียหาย ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนภาครัฐ หรือประเทศในภาพรวม ในรูปของผลตอบแทนทางสังคม โดยช่วยลดจำนวนผู้เสียชีวิตและมูลค่าความสูญเสียในการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศในแต่ละปี อันแสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท มีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าว ยังคงมีข้อจำกัดอยู่ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตั้งงบประมาณและการวางแผนและจัดการฝึกอบรมเป็นคนละหน่วยกัน และการไม่มีระเบียบรองรับสำหรับการเบิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาสาสมัครทางหลวงชนบท ดังนั้น กรมทางหลวงชนบทควรปรับเปลี่ยนบทบาทและการบริหารงานเป็นลักษณะเชิงรุก โดยให้ความสำคัญกับการการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของอาสาสมัครทางหลวงชนบท อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้การใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า โดยพิจารณาปรับปรุงแนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าว ให้มีหน่วยงานหลัก ที่รับผิดชอบการตั้งงบประมาณและการวางแผนการจัดการฝึกอบรม เพียงหน่วยเดียว และควรมีการหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีระเบียบที่จะใช้รองรับการเบิกเบี่ยงและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งจะส่งผลให้กรมทางหลวงชนบทมีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มากยิ่งขึ้น ต่อไปในอนาคต

ABSTRACT

Title Guidelines for Cost-Effective Expenditure on Rural Road Volunteer Training of the Department of Rural Roads

Field Economics

Name Mr. Kaiwan Rojananukoon **Course** NDC **Class** 60

The objectives of this research are to study implementation and evaluation of rural road volunteer training programs operated by the Department of Rural Roads, analyze the cost-effectiveness of the Department's expenditure on rural road volunteer training, and provide recommendations for guidelines for cost-effective expenditure on rural road volunteer training. In this research, not only the current training implementation and evaluation, and rural road volunteers' performance as well as the training expenditure are examined in terms of three aspects: effectiveness; efficiency; and impact, but in-depth interviews with rural road volunteers and the Department's officials totaling 39 participants, are also conducted to acquire important information on the outcomes of the training. The obtained information is subsequently used to analyze the cost-effectiveness of the expenditure on rural road volunteer training. The consequence of the analysis reveals that rural road volunteers who undergoes this training can apply knowledge and skills gained from the training to work more effectively and efficiently, such as reporting road issues or problems. This results in a decrease in the number of traffic deaths on rural roads and their values, being beneficial to people, the government and the country as a whole, in terms of social return on investment. Such an outcome evidently highlights that the training of the rural road volunteers is worthwhile, taking the expenditure on the training into consideration. However, there are still several limitations on how to manage the Department's training expenditure, including different units responsible for budgeting for training and training implementation, and no regulation on travel and training expense reimbursement currently available for rural road volunteers. It is therefore, recommended that the Department of Rural Roads improve the expenditure on rural road volunteer training by putting only one main unit in charge of budgeting for training as well as training implementation, and discussing with other relevant government agencies on the regulations of travel and training expense reimbursement for rural road volunteers. As a result, the Department's expenditure can be managed more efficiently and cost-effectively in the future.

คำนำ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการเศรษฐกิจ หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร วปอ. รุ่นที่ ๒๕๖๐ โดยมีจุดประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า ซึ่งงานวิจัยนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมประชาชนที่สมัครเป็นอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อสนับสนุนงานของกรมทางหลวงชนบท ผู้วิจัยได้เลือกหัวข้อดังกล่าวในการศึกษาวิจัย เนื่องจากเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และการวิจัยนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ และยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นจะขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ระบบการบริหารภาครัฐแบบบูรณาการที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยสามารถนำผลของการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประเมินผล เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมประชาชนเพื่อสนับสนุนงานในภารกิจของแต่ละหน่วยงาน เพื่อจะได้ทราบถึงประเด็นหรือปัญหาที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไขได้ตามสมควรแก่กรณีต่อไป ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะให้ความรู้และเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่าน

(นายไกววัลย์ โรจนานุกุล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๖
ทฤษฎี แนวคิด หรือรูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม	๖
แนวคิด รูปแบบ หรือลักษณะการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๑๕
รูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๒๐
แนวคิดในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ	๒๔
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๐
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๓๔
สรุป	๓๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๓๗
ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๓๗
การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๓๕
ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๔๘
แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการประเมินผลเพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ	๕๐
สรุป	๕๒
บทที่ ๔ สรุปผลการสัมภาษณ์	๕๕
ความคุ้มค่าคุ้มทุนของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๕๕
ปัญหาและอุปสรรคในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๕๕
ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๖๒
แนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทอย่างคุ้มค่า	๖๕
สรุป	๖๘
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๗๐
สรุป	๗๐
ข้อเสนอแนะ	๗๔
บรรณานุกรม	๗๕
ภาคผนวก	๘๕
ผนวก ก ตัวอย่างบัตรประจำตัวอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๘๖
ผนวก ข แบบสอบถามประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท	๘๗
ผนวก ค คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์	๘๕
ผนวก ง รายชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์	๙๐
ประวัติย่อผู้วิจัย	๙๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒ - ๑	ระยะเวลาในการรายงานข้อมูลข่าวสาร ระหว่าง อส.ทช. และกรมทางหลวงชนบท ๑๕
๒ - ๒	สรุปผลการดำเนินงานการฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครทางหลวงชนบท ๒๑
๒ - ๓	สรุปงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ย้อนหลัง ๕ ปี ๒๔
๓ - ๑	ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๔ ปี ย้อนหลัง ๓๘
๓ - ๒	จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเปรียบเทียบกับแผน ๕ ปี ย้อนหลัง ๔๐
๓ - ๓	งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเปรียบเทียบกับแผน ๕ ปี ย้อนหลัง ๔๑
๓ - ๔	สรุปการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๐ ๔๓
๓ - ๕	จำนวนอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ๕ ปี ย้อนหลัง ๔๖
๓ - ๖	ค่าเฉลี่ยความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุจราจรในประเทศไทยจำแนกตามความรุนแรง ๔๖
๓ - ๗	ผลตอบแทนทางสังคมของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๕ ปี ย้อนหลัง ๔๗
๔ - ๑	รายละเอียดของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในงานวิจัย ๕๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒ - ๑	การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในภารกิจของกรมทางหลวงชนบท ๑๗
๒ - ๒	โครงสร้างของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๑๘
๒ - ๓	จำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ๒๐
๒ - ๔	การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ๒๓
๒ - ๕	กรอบแนวคิดของการวิจัย ๓๔
๓ - ๑	ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๔ ปี ย้อนหลัง และแนวโน้ม ๓๘
๔ - ๑	การสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง ๕๖
๔ - ๒	แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๖๐
๔ - ๓	แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่เสนอแนะ ๖๖

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารราชการยุคใหม่ จะเน้นให้หน่วยงานภาครัฐนำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง มาดำเนินการ หรือขับเคลื่อนการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงาน โดยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (Public Participation) หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ตั้งแต่ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล (พรทิพย์ แก้วมุลคำ, ๒๕๕๕) ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการให้มีความโปร่งใส สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และเกิดผลที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๕๕ : ๑)

แนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าว จะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ (ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ (ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย) ที่มุ่งเน้นจะขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ระบบการบริหาร ภาครัฐเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบ ได้ และประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อขยายขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันเป็นการ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และพัฒนาประเทศ ในทุกระดับอย่างยั่งยืนในภาพรวม (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, ๒๕๖๐ : ๑๐๕-๑๑๒ ; จินางค์กุล โรจนนันต์, ๒๕๖๐)

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ หน่วยงานภาครัฐจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในการดำเนินงานตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน โดยส่วนใหญ่ ในปัจจุบันจะมีการ

สร้างเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตาม ประเมินผลในการกิจของหน่วยงานภาครัฐ ตัวอย่างเช่น การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชน ในการป้องกันอาชญากรรมคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (วินันท์กานต์ รุจิภักดี และ สัตยัญพงศ์ ลิ้มประเสริฐ, ๒๕๕๘ : ๔๑-๔๒) และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการรายงาน เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีการทำเหมืองแร่ของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, ๒๕๕๐)

ในสถานการณ์ปัจจุบัน การที่ประชาชนมีบทบาทสำคัญที่เข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานต่างๆ ตามภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้หน่วยงานภาครัฐเล็งเห็นถึงความจำเป็นใน การฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับประชาชนกลุ่ม ดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นกลไกในการสนับสนุนงานของหน่วยงานภาครัฐ ได้อย่าง ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาประเทศในทุกระดับ ได้อย่างยั่งยืนต่อไปใน อนาคต ตัวอย่างของการฝึกอบรมดังกล่าว คือ การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัย เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของชุมชน ของกรมป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย และการฝึกอบรมที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน เพื่อสนับสนุนการ ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวง ของสำนักงาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๕๖ : ๕๑๖-๕๒๐)

กรมทางหลวงชนบทเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลัก คือการก่อสร้าง และซ่อมแซม บำรุงรักษาถนนสายรองและสะพานในสายทางที่รับผิดชอบ โดยปัจจุบันมีถนนทั่วประเทศ ที่ดูแล รับผิดชอบ ระยะทางรวมประมาณ ๔๗,๐๐๐ กิโลเมตร (สำนักบำรุงทาง, ๒๕๕๘ : ๘) และได้ ตระหนักถึงความจำเป็นของแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยรวมดังกล่าวข้างต้นมาโดยตลอด ในกรณีนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กรมทางหลวงชนบทจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการพัฒนาชนบทโดยยึดถือผู้คนในท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และเพื่อให้เป็นการ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง กรมทางหลวงชนบทมีความเชื่อมั่นว่าการ นำแนวคิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนมาใช้ จะช่วยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรัก และหวงแหนสาธารณสมบัติของชาติ ช่วยให้การบริหารงบประมาณของประเทศในการดูแล ก่อสร้าง บำรุงรักษาถนนเป็นไปอย่างคุ้มค่า และเปี่ยมไปด้วยประสิทธิภาพ จึงได้สร้างเครือข่าย ความร่วมมือภาคประชาชนในลักษณะอาสาสมัครทางหลวงชนบท หรือ “อส.ทช.” ด้วยการให้ ประชาชนที่มีบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับถนนทางหลวงชนบท หรือผู้ที่ใช้ถนน/ เส้นทางดังกล่าวสัญจรเป็นประจำ สมัครเป็นเครือข่าย เพื่อทำหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารความ

เสียหายของถนน สถานการณ์ภัยพิบัติ รวมถึงอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยให้กับประชาชน ผู้ใช้ถนนในช่วงเทศกาลต่างๆ และตรวจสอบการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนนทางหลวงชนบท (สำนักฝึกอบรม, ๒๕๕๕ : ๓๑) เป็นการรองรับกับโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย “ไทยแลนด์ ๔.๐” ซึ่งจะเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ (โดยมีภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน เข้ามาบูรณาการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาประเทศ) เพื่อเป็นกลไกหลัก ในการสร้างความเข้มแข็งและขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน (มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕ : ๑๐๓-๑๑๑)

ปัจจุบัน กรมทางหลวงชนบทมีอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ จำนวน ประมาณ ๕,๐๐๐ คน และได้มีการจัดการฝึกอบรมและสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสริมสร้างจิตสำนึกรักชาติศาสนารวมชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับ อาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในทุกๆ ปี (กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๕๕ : ๖๕-๗๒) อย่างไรก็ตาม ตามหลักเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐได้กำหนดให้ส่วนราชการ ต้องมีระบบประกันคุณภาพของการฝึกอบรม รวมถึงการประเมินประสิทธิผลและความคุ้มค่าของ การพัฒนา/ฝึกอบรมบุคลากร เพื่อยกระดับการฝึกอบรมให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๕๕ : ๖๕-๗๑) ซึ่งกรมทางหลวงชนบทก็ยังคงมีแนวทาง หรือรูปแบบที่ไม่เป็นรูปธรรมในการติดตามประเมินผล หรือการประเมินประสิทธิผลการฝึกอบรม อาสาสมัครทางหลวงชนบทว่า ผลลัพธ์ของการฝึกอบรมดังกล่าว มีความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ ได้รับหรือไม่ อย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา และวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้ งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบท เพื่อที่จะนำ ผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลที่มีนัยสำคัญในการพัฒนาแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อาสาสมัครทางหลวงชนบท และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนงานในภารกิจของกรม ทางหลวงชนบทซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ให้มีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทาง หลวงชนบท
๒. เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทาง หลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบท

๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยนี้จะเน้นการศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะรูปแบบหรือลักษณะการฝึกอบรม กระบวนการ และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมถึงผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา เปรียบเทียบกับงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในแต่ละปี เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณ ที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ตลอดจนพิจารณาหาแนวทางที่เหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า

๒. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตัวแทนผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ใน ๕ จังหวัด (จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) และตัวแทนเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทในส่วนกลางที่ รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงาน การศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยดำเนินการโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) อาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวน ไม่น้อยกว่า ๑๐ คน เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวน ๕ คน เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวน ไม่น้อยกว่า ๒ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ไม่น้อยกว่า ๑๗ คน

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ ๑. และ ๒. มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบและเข้าใจรูปแบบการฝึกอบรม กระบวนการ และการประเมินผล การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะ ช่วยในการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาให้ทราบถึงประเด็นหรือปัญหาที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไข หรือ คงไว้ใช้เพื่อประโยชน์ในภาพรวมของการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท สืบต่อไป

๒. ทำให้ทราบความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวง ชนบทของกรมทางหลวงชนบท

๓. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่มีนัยสำคัญยิ่งสำหรับกรมทางหลวงชนบท ในการพัฒนา แนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวง ชนบท อย่างคุ้มค่า ต่อไป นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ยังสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวไป ประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมประชาชนเพื่อ สนับสนุนงานในภารกิจของแต่ละหน่วยงาน เพื่อจะได้ทราบถึงประเด็นหรือปัญหาที่ควรมีการ ปรับปรุงแก้ไขได้ตามสมควรแก่กรณีต่อไป

คำจำกัดความ

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	หมายถึง	การบริหารราชการที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและ ดำเนินงานของรัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อที่จะ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน
ทางหลวงชนบท	หมายถึง	ถนนสายรองที่กรมทางหลวงชนบทเป็นผู้ก่อสร้าง และบำรุงรักษา และได้ลงทะเบียนไว้เป็นทางหลวง ชนบท

อาสาสมัครทางหลวงชนบท

หมายถึง ประชาชนหรือบุคคลที่มีจิตสาธารณะและได้รับการคัดเลือกเพื่อเป็นเครือข่ายในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งร่วมปฏิบัติการในการควบคุม ดูแล รักษาทางหลวงชนบทภายใต้หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการทำงานวิจัยหัวข้อเรื่อง แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎี หรือแนวคิดที่สำคัญ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการทำวิจัยในแต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความคุ้มค่า ซึ่งข้อมูล ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยดังกล่าว มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ทฤษฎี แนวคิด หรือรูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม
๒. แนวคิด รูปแบบ หรือลักษณะการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท
๓. รูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท
๔. แนวคิดในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๖. กรอบแนวคิดของการวิจัย
๗. สรุป

ทฤษฎี แนวคิด หรือรูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม

๑. ทฤษฎี แนวคิด หรือรูปแบบการฝึกอบรม

๑.๑ การฝึกอบรม

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคล โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และองค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น สรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคล ซึ่งการฝึกอบรมจะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารในยุคปัจจุบัน แต่ก็จำเป็นต้องใช้การฝึกอบรมในการแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลากรและองค์การให้เหมาะสม เพราะการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณสูง

ในการดำเนินการ ตลอดจนวิธีการฝึกอบรมจะต้องมีประสิทธิภาพด้วย จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด แก่องค์กร (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๑๒-๑๓)

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม อาจจำแนกออกได้เป็น ๔ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อเพิ่มพูนความรู้บุคลากร ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรม เพื่อนำไปใช้ในการทำงาน ๒) เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจของบุคลากร ให้สามารถตีความ ขยายความ อธิบายให้คนอื่น ทราบ และสามารถนำไปประยุกต์ในการทำงานได้ ๓) เพื่อเพิ่มพูนทักษะของบุคลากร ให้มีความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงาน และ ๔) เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติหรือทัศนคติของบุคลากรในองค์กร มุ่งให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร ผู้บังคับบัญชา และงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๑๔)

๑.๒ ทฤษฎี แนวคิด หรือรูปแบบการฝึกอบรม

นักวิชาการฝึกอบรมต่างพยายามคิดค้นขั้นตอนการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ และเสนอขั้นตอนการฝึกอบรมที่แตกต่างกันออกไป โดย เจมส์ อาร์ เบก จูเนียร์ได้เสนอแนะขั้นตอนการฝึกอบรม ไว้ ๘ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม ๒) การสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ๓) การวางแผนการฝึกอบรม ๔) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม ๕) การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ๖) การสร้างบรรยากาศการฝึกอบรม ๗) การกำหนดเจ้าหน้าที่ฝึกอบรม และ ๘) การประเมินผลและติดตามผล ในขณะที่ ลีโอนาร์ด แคนเดอร์ ได้สร้างระบบการฝึกอบรมเรียกว่า The Critical Event Model ซึ่งประกอบด้วย ๘ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรม ๒) การกำหนดงานเฉพาะที่ต้องปฏิบัติ ๓) การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ๔) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม ๕) การสร้างหลักสูตร ๖) การเลือกเทคนิคการฝึกอบรม ๗) การอุปกรณการฝึกอบรม ๘) การดำเนินการฝึกอบรม และ ๙) การประเมินผลและติดตามผล อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการฝึกอบรมที่ใช้โดยส่วนใหญ่ มีด้วยกัน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม ๒) การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม ๓) การออกแบบโครงการฝึกอบรม ๔) การดำเนินการฝึกอบรม และ ๕) การประเมินผลการฝึกอบรม (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๑๘-๑๙)

๑.๒.๑ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม

ความจำเป็นในการฝึกอบรม คือ การที่องค์กรมีปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว สามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม แต่บางปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม ดังนั้น ก่อนจะจัดการฝึกอบรมใดๆ จึงต้องหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเสียก่อน ว่าจำเป็นต้องฝึกอบรมหรือไม่ เช่น เพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีแก่พนักงานใหม่ที่เข้ามาทำงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และ

ทักษะในการนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ หรือเครื่องจักรอุปกรณ์ใหม่ มาใช้ในองค์การ เป็นต้น (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๒๐)

๑.๒.๒ การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม

เมื่อหาความจำเป็นในการฝึกอบรมได้แล้ว ว่าจำเป็นต้องจัดให้มีการฝึกอบรม และจะต้องฝึกอบรมให้แก่ใคร และเรื่องใดบ้าง ขั้นตอนมา จะต้องสร้างหลักสูตรในการฝึกอบรมขึ้น ซึ่งหลักสูตรในการฝึกอบรม จะมีด้วยกันหลายหลักสูตร เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อปัญหาขององค์การ และสอดคล้องกับความต้องการของพนักงานซึ่งมีหลายระดับ และมีหน้าที่ที่ต่างกัน เช่น หลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารระดับสูง หลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานขาย และหลักสูตรการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับพนักงาน ซึ่งส่วนประกอบของหลักสูตร จะประกอบด้วย ๑) ชื่อหลักสูตร ๒) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ๓) ระยะเวลาการฝึกอบรม ๔) หัวข้อวิชาการฝึกอบรม ๕) คำอธิบายรายวิชา ๖) เทคนิคการฝึกอบรม และ ๗) วิธีการประเมินผล (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๒๐)

๑.๒.๓ การออกแบบโครงการฝึกอบรม

การออกแบบโครงการฝึกอบรม เป็นการวางแผนว่าจะฝึกอบรมเรื่องอะไร เมื่อไร และใครคือผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งต้องเขียนรายละเอียดโครงการฝึกอบรม ดังกล่าวอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการฝึกอบรม โดยในการออกแบบโครงการฝึกอบรม จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์หลักในการดำเนินการฝึกอบรม วิทยากร วิธีการฝึกอบรม เนื้อหา/หลักสูตรการฝึกอบรม ขั้นตอนในการฝึกอบรม และการประเมินผล รวมถึงระยะเวลาสถานที่ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และงบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าว เมื่อจัดทำโครงการฝึกอบรมเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบการฝึกอบรมหรือผู้วางแผนการฝึกอบรม ต้องเสนอโครงการฝึกอบรมที่วางแผนไว้ ให้ผู้บริหารขององค์กรอนุมัติ โดยโครงการฝึกอบรม หรือการวางแผนการฝึกอบรมที่ดีจะต้องมีความชัดเจนในรายละเอียดต่างๆดังกล่าว สามารถดำเนินการได้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๒๑)

๑.๒.๔ การดำเนินการฝึกอบรม

การดำเนินการฝึกอบรมเป็นการนำโครงการฝึกอบรมที่ได้รับการอนุมัติแล้ว มาดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งจะต้องบริหารโครงการฝึกอบรม เป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ๑) ระยะเตรียมการ หรือการเตรียมการก่อนการฝึกอบรม เช่น การติดต่อสถานที่สำหรับการฝึกอบรม การติดต่อวิทยากร การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเตรียมเอกสารประกอบการฝึกอบรม ๒) ระยะฝึกอบรม คือ ตั้งแต่วันแรกของการฝึกอบรมจนถึงวันสิ้นสุดการฝึกอบรม ซึ่งในการบริหารโครงการฝึกอบรมจะมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ เช่น การตรวจความเรียบร้อย การลงทะเบียน การดำเนินการฝึกอบรมตามรายการ การเตรียมอาหารและเครื่องดื่ม และพิธีปิดการฝึกอบรม เป็นต้น และ ๓) ระยะหลังการฝึกอบรม ซึ่งจะต้องมีการประเมินผลการฝึกอบรม ละคร

จัดการเรื่องค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมดังกล่าว ซึ่งการบริหารโครงการฝึกอบรม ทั้ง ๓ ระยะ จะมีความสำคัญเท่าเทียมกัน (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๒๑)

๑.๒.๕ การประเมินการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกอบรมที่จะเป็นการวัด และประเมินว่าการฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ซึ่งรูปแบบ หรือวิธีการประเมินผลการฝึกอบรม ที่ใช้กันทั่วไป มีด้วยกันหลายรูปแบบ โดยอาจจะมีการประเมินผลการฝึกอบรมครั้งเดียว เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม หรือมีการประเมินผลระหว่างการฝึกอบรมด้วยก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมและความต้องการ (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๒๑)

๑.๓ เทคนิคการฝึกอบรม

ในการดำเนิน โครงการฝึกอบรม เพื่อถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้มากที่สุดในเวลาจำกัด เทคนิคการฝึกอบรมจะเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเทคนิคการฝึกอบรมที่ใช้กันทั่วไป จะมีอยู่หลายวิธี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๓.๑ การบรรยาย

การบรรยาย (Lecture) เป็นรูปแบบการฝึกอบรม โดยใช้วิทยากรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ บรรยายอธิบายให้ความรู้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย โดยอาจใช้สื่อต่างๆ ประกอบการบรรยาย เช่น รูปภาพ และพาวเวอร์พอยท์ ซึ่งบางครั้งอาจเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมซักถามวิทยากรผู้บรรยาย โดยรูปแบบการฝึกอบรมนี้ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับเนื้อหาวิชา หรือความรู้มาก ในเวลาจำกัด และมีโอกาสซักถามวิทยากร แต่จะมีข้อจำกัด คือ การสื่อสารทางเดียวอาจจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเบื่อ (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๘๕-๘๖)

๑.๓.๒ การอภิปรายเป็นคณะ

การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) เป็นการอภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ๓-๕ คน ให้ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข โดยมีพิธีกรหนึ่งคนเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ประสาน และสรุปการอภิปรายของวิทยากรแต่ละคน หลังการอภิปรายแล้วเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม ซึ่งรูปแบบดังกล่าวจะดึงดูดความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดี และยิ่งเหมาะกับการฝึกอบรมที่มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นจำนวนมาก แต่ผู้อภิปราย แต่ละคนจะเสนอความคิดเห็นได้ไม่เต็มที่ เพราะเวลามีจำกัด (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๘๖-๘๗)

๑.๓.๓ การศึกษาดูงานนอกสถานที่

การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษายังสถานที่อื่นนอกสถานที่ฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประสบการณ์ในการเห็นของจริง ซึ่งผู้จัดการฝึกอบรมต้องเตรียมการเป็นอย่างดี โดยวิธีดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความรู้ความ

เข้าใจให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เมื่อได้เห็นการปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมรูปแบบนี้ ต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายสูง ตลอดจนต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะเจ้าของสถานที่ที่จะไปศึกษา (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๕๒)

๑.๓.๔ การสัมมนา

การสัมมนา (Seminar) เป็นการประชุมอบรมของผู้ที่ปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกัน แล้วพบปัญหาที่เหมือนกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นหาแนวทางในการปฏิบัติและแก้ปัญหา ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องช่วยกันแสดงความคิดเห็น โดยส่วนใหญ่ จะมีการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อน แล้วจึงแบ่งกลุ่มย่อย หลังจากนั้น จะนำผลการอภิปรายของกลุ่มย่อยเสนอที่ประชุมใหญ่ ซึ่งรูปแบบการฝึกอบรมประเภทนี้จะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมดังกล่าวมาก แต่มีข้อจำกัด คือ ถ้าเวลาในการฝึกอบรมมีจำกัด ผลสรุปที่ได้อาจจะมีความคลาดเคลื่อน หรือไม่เป็นที่พอใจ (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๕๒)

๑.๓.๕ การประชุมปฏิบัติการ

การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการฝึกอบรมที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติจริง โดยทั่วไปจะมีการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อน แล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติ เช่น การฝึกอบรมการใช้เครื่องมือใหม่ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการฝึกอบรมประเภทนี้จะนิยมใช้กับการฝึกอบรมแบบกลุ่มย่อย มากกว่าการฝึกอบรมกลุ่มใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนได้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรม แต่จะมีข้อเสีย คือ การฝึกอบรมรูปแบบดังกล่าว จะมีความเหมาะสมกับกับบางหัวข้อวิชา หรือบางหลักสูตรการฝึกอบรมเท่านั้น (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๕๒-๕๓)

๒. ทฤษฎี แนวคิด หรือรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม

๒.๑ การประเมินผลการฝึกอบรม

ปัจจุบัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากหลายองค์กร เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่มีค่าใช้จ่ายสูง ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการฝึกอบรม ที่ผู้จัดการฝึกอบรมจะต้องใช้เวลา แรงงาน และงบประมาณในการดำเนินงานแล้ว ตามข้อมูลสถิติในอดีต ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ความเข้าใจจากเนื้อหาในการฝึกอบรมไปใช้งานได้เพียงร้อยละ ๔๐ ภายหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้น และจะลดลงเหลือเพียงแค่ ร้อยละ ๒๕ ในเวลา ๖ เดือน ต่อมา (ณัฐพันธ์ เขจรนันท์, ๒๕๔๓ : ๕)

จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการฝึกอบรมจะยังไม่สมบูรณ์ ถ้ายังมิได้มีการประเมินผลว่าการฝึกอบรมนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินผลการฝึกอบรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดเสียมิได้ในการฝึกอบรมต่างๆ ซึ่ง

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลการฝึกอบรม ได้แก่ ๑) ตรวจสอบว่าโครงการฝึกอบรมดังกล่าวได้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ๒) ตรวจสอบข้อดี/ข้อเสีย ความเหมาะสม และปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อแก้ไขและปรับปรุงการจัดฝึกอบรมในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ๓) ประเมินความคุ้มค่าของการฝึกอบรมเพื่อปรับปรุงการฝึกอบรมให้มีประโยชน์และมีความคุ้มค่ามากที่สุด และ ๔) วินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด (ณัฐพันธุ์ เจริญนันท์, ๒๕๔๓ : ๑๕ ; สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๑๑๕)

มีผู้ให้ความหมายของการประเมินผลการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน โดย อรุณ รักรธรรม (๒๕๓๕ : ๒๔๑) ได้กล่าวว่าการประเมินผลการฝึกอบรมก็คือการหาคุณค่า ประโยชน์ หรือการเปรียบเทียบระหว่างผลการอบรมที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้นๆ ว่า สอดคล้องรองรับกันเป็นที่พอใจหรือไม่ ในขณะที่สมคิด เริงวิจิตร (๒๕๕๔ : ๒๐) ได้สรุปว่าการประเมินผลการฝึกอบรมเป็นความพยายามที่จะวัดการดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับว่าการฝึกอบรมมีความถูกต้องหรือผิดพลาด ถ้าผิดพลาดจะแก้ไข ดังนั้น จะสรุปได้ว่า การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการฝึกอบรม (ความคุ้มค่า ประโยชน์ จุดแข็ง และจุดอ่อน) ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาโครงการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๒ ทฤษฎี แนวคิด หรือรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการนำเสนอแนวความคิดต่างๆ ในรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม เช่น การประเมินผลโครงการแบบซีพีพี (CIPP Evaluation) ซึ่งมีขั้นตอนการประเมินผลเป็น ๔ ระยะ ได้แก่ ๑) ประเมินสาระสำคัญ ๒) ประเมินปัจจัยเบื้องต้นของการฝึกอบรม ๓) ประเมินกระบวนการ และ ๔) ประเมินผลผลิต และการประเมินผลโครงการแบบแฮมบลิน (Hamblin Evaluation) ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้ ๑) ระดับปฏิกิริยา ๒) ระดับการเรียนรู้ ๓) ระดับพฤติกรรมในการทำงาน ๔) ระดับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร และ ๕) ระดับการเปลี่ยนแปลงสัมฤทธิ์ขององค์กร (สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๑๒๐-๑๒๔) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลการฝึกอบรม จะพิจารณาปัจจัยนำเข้าของการฝึกอบรม กระบวนการดำเนินการฝึกอบรม และผลที่ได้จากการฝึกอบรม อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนการฝึกอบรมไปจนถึงเมื่อการฝึกอบรมได้เสร็จสิ้นไปแล้ว ดังนั้น การดำเนินการเพื่อประเมินผลการฝึกอบรมในทางปฏิบัติ โดยส่วนใหญ่ จะแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ๑) การประเมินก่อนการฝึกอบรม ๒) การประเมินระหว่างการฝึกอบรม และ ๓) การประเมินหลังการฝึกอบรม (ชาญ สวัสดิ์สาถิ, ๒๕๕๕ : ๓๗ ; ณัฐพันธุ์ เจริญนันท์, ๒๕๔๓ : ๒๕-๒๖)

๒.๒.๑ การประเมินก่อนการฝึกอบรม

การประเมินก่อนการดำเนินงานการฝึกอบรม เป็นการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก โครงการก่อนเริ่มปฏิบัติงานจริง เพื่อตรวจสอบความพร้อมและข้อบกพร่อง เพื่อจะได้ทำการ ปรับปรุง และแก้ไขแผนปฏิบัติการให้เกิดความสมบูรณ์ ก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ โดยเทคนิค ที่นิยมนำใช้ประเมินการฝึกอบรมก่อนการดำเนินงาน คือ การทดลองนำร่อง โดยนำโครงการ ไปทดลองปฏิบัติกับกลุ่มตัวอย่างของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมจริง แต่ลดขนาดและระยะเวลา ลดลง เพื่อศึกษาว่ามีผลกระทบจากการดำเนินงาน เช่น ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดอะไร เกิดขึ้นบ้าง เพื่อทำการปรับปรุงโครงการก่อนนำมาปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ (ณัฐพันธุ์ เจริญ นันท์, ๒๕๔๓ : ๒๗-๓๑)

๒.๒.๒ การประเมินระหว่างการฝึกอบรม

การประเมินระหว่างการฝึกอบรมเป็นการติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินการทำงานขณะที่โครงการกำลังดำเนินงานอยู่ โดยผู้ประเมินจะเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละ ช่วงเวลา มาประเมิน เพื่อแก้ไขและปรับปรุงโครงการให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและบรรลุ วัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งการประเมินการฝึกอบรมระหว่างดำเนินงานเป็นงานที่ยาก เนื่องจากอาจจะ เกิดการรบกวนกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ของการฝึกอบรม ผู้ประเมินจึงต้องพยายามประเมินอย่างเรียบง่าย และรวดเร็ว แต่ให้ข้อมูลที่เที่ยงตรง โดยการประเมินผลนี้อาจกระทำแบบไม่เป็นทางการ ระหว่าง ผู้ประเมิน วิทยากร และผู้เข้ารับการฝึกอบรม (ณัฐพันธุ์ เจริญ นันท์, ๒๕๔๓ : ๓๑-๓๓ ; นิสิต ชูโต, ๒๕๒๗ : ๓๗-๔๐)

๒.๒.๓ การประเมินหลังการฝึกอบรม

การประเมินหลังการฝึกอบรมเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ ผลลัพธ์ของโครงการภายหลังจากการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะ พิจารณาว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ผลตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่ รวมถึง พิจารณาความคุ้มค่า หรือประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรในการดำเนินการฝึกอบรม เช่น งบประมาณ บุคลากร และระยะเวลา การฝึกอบรมส่วนใหญ่จะนิยมทำการประเมินหลังการ ดำเนินงานเสร็จสิ้น เพื่อตรวจสอบความสำเร็จ ข้อบกพร่อง และสิ่งที่ต้องปรับปรุง โดยการ ประเมินภายหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว อาจจะทำให้ข้อมูลขาดความสมบูรณ์และสรุปผล คลาดเคลื่อน ดังนั้น การประเมินผลการฝึกอบรมควรบูรณาการการติดตามและการตรวจสอบ ผลการดำเนินงาน เข้ากับการประเมินผลหลังการฝึกอบรม (นิสิต ชูโต, ๒๕๒๗ : ๓๗-๔๐ ; สมคิด บางโม, ๒๕๕๕ : ๑๓๑)

เทคนิคหรือรูปแบบที่ใช้ในการประเมินผลหลังการฝึกอบรม มีอยู่ด้วยกันหลายวิธี เช่น การใช้แบบทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรม แบบทดสอบทัศนคติ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และ การใช้แบบสอบถาม ซึ่งการใช้แบบทดสอบจะเป็นการวัดความรู้ก่อนและหลังทดสอบของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และแบบทดสอบทัศนคติจะประเมินความรู้สึกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่ง่ายและสะดวก แต่ผลลัพธ์ที่ได้ อาจไม่สมบูรณ์ และขาดความเที่ยงตรง เพราะไม่ได้ตรวจสอบว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์จริงหรือไม่ และการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมดีขึ้นหรือไม่ (ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์, ๒๕๔๓ : ๖๐-๖๘) ในขณะที่การสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่ม จะมุ่งเน้นไปที่การติดตามตรวจสอบการนำความรู้ไปใช้งาน หรือผลการปฏิบัติงานของบุคลากรหลังเข้ารับการฝึกอบรมไปแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง จึงไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ในการประเมินผลหลังการฝึกอบรมในทันทีทันใด ทำให้การประเมินผลหลังการฝึกอบรมส่วนใหญ่ จะใช้แบบสอบถามเป็นหลัก เพราะใช้ระยะเวลาไม่นาน ได้ข้อมูลครอบคลุมในระดับหนึ่ง และสามารถดำเนินการรวบรวมข้อมูลและประเมินผลได้หลังจากที่การฝึกอบรมแล้วเสร็จ (ชาญ สวัสดิ์สาลี, ๒๕๕๕ : ๖๑-๖๘)

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยนี้ คือ การวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลังการฝึกอบรมดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ควรจะนำการประเมินผลหลังการฝึกอบรม มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานวิจัยนี้ โดยเทคนิคที่เลือกนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่และประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทหลังเข้ารับการฝึกอบรมว่าเป็นอย่างไร เพื่อจะได้วิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าว ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

แนวคิด รูปแบบ หรือลักษณะการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

๑. แนวคิด หรือรูปแบบของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

กรมทางหลวงชนบทได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น แนวคิดในการนำทางหลวงชนบทซึ่งผูกพันกับวิถีชุมชน มาให้

ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับดูแล แจ้งข้อมูลข่าวสารแก่เจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทในพื้นที่ เพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงถนนอย่างรวดเร็ว ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานภายใต้ข้อจำกัดแล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน อันจะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการดูแลรักษาสาธารณสมบัติของชาติอย่างยั่งยืน ในรูปแบบของอาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.) (สำนักฝึกอบรม, ๒๕๕๕ : ๓๑) ซึ่งสอดคล้องกับโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย “ไทยแลนด์ ๔.๐” ซึ่งจะเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ เพื่อเป็นกลไกหลักในการสร้างความเข้มแข็งและขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน (ตัวอย่างบัตรประจำตัวอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อยู่ในภาคผนวก ก)

อาสาสมัครทางหลวงชนบทเป็นผู้ที่เสียสละและอาสาเข้ามาทำหน้าที่ เป็นตัวแทนเป็นหูเป็นตา แทนกรมทางหลวงชนบท ในการสอดส่องดูแล ถนนของกรมทางหลวงชนบท ซึ่งเป็นสาธารณะสมบัติอันมีค่าของประชาชน ให้คงอยู่ในสภาพที่ดี สะดวก ปลอดภัย และไร้หลุมบ่อ โดยจะได้รับเกียรติความภาคภูมิใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนเป็นตัวแทนของชุมชน และหมู่บ้าน ในการขอรับการสนับสนุน หรือเสนอแนะในการปรับปรุงเส้นทางของทางหลวงชนบท ที่อาสาสมัครทางหลวงชนบทรับผิดชอบอยู่ ให้ประชาชนเดินทางได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ซึ่งอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง เสียสละ และอุทิศตนอย่างดียิ่ง กรมทางหลวงชนบทจะพิจารณาขอโล่ประกาศเกียรติคุณเป็นอาสาสมัครทางหลวงชนบทดีเด่น เป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นเกียรติและยกย่องชมเชยในผลของการปฏิบัติงาน (กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๕๓ : ๑๒๖ ; กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๖๐ : ๗-๘)

๒. บทบาท หน้าที่ และลักษณะการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

อาสาสมัครทางหลวงชนบท คือ ประชาชนในพื้นที่ที่อาสาเข้าร่วมกับกรมทางหลวงชนบทเพื่อทำหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความชำรุดเสียหายของถนน ป้ายจราจร และส่วนประกอบของถนน การกำกับดูแลการใช้รถและการใช้ถนน รวมถึงการใช้พื้นที่อย่างข้างทางให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติทางหลวง แก่เจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง กำกับดูแลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีภารกิจหลัก ๔ ด้าน (สำนักฝึกอบรม, ๒๕๕๕ : ๓๑-๓๓) ดังต่อไปนี้

๒.๑ ด้านกำกับดูแลทางหลวง

๒.๑.๑ แจ้งข่าวสาร การรुकล้ำ บุกรุก หรือทำลายเขตทางหลวงชนบท

๒.๑.๒ แจ้งข่าวสาร การบรรทุกน้ำหนักเกินที่อาจทำให้ทางหลวงเสียหาย

๒.๑.๓ ร่วมปฏิบัติการกับเจ้าพนักงานทางหลวงในการตรวจสอบน้ำหนักบรรทุกของยานพาหนะ

๒.๒ ด้านการบำรุงรักษาทาง

๒.๒.๑ แจ้งข่าวสารความชำรุดเสียหายของทาง และอุปกรณ์จราจร

๒.๒.๒ แจ้งข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับพื้นที่บริเวณการเกิดอุทกภัย และความชำรุดเสียหายที่ได้รับผลกระทบ

๒.๒.๓ ร่วมดำเนินการซ่อมบำรุงเบื้องต้น

๒.๓ ด้านความปลอดภัย

๒.๓.๑ แจ้งข่าวสารอุบัติเหตุจราจร

๒.๓.๒ ร่วมปฏิบัติการกับเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบท ในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร รวมทั้งการจัดระเบียบการจราจรบนทางหลวง

๒.๔ ด้านประชาสัมพันธ์

เป็นผู้สื่อข่าวทางหลวงชนบท และประชาสัมพันธ์ข่าวสารงานทางหลวงชนบทถึงประชาชนในพื้นที่ และเชื่อมโยงข่าวสารประชาชนผู้กรมทางหลวงชนบท ตลอดจนช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือด้านการดูแลถนนทางหลวงชนบท เช่น สอดส่องและตรวจตราสภาพของป้ายจราจรและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในถนนทางหลวงชนบท ไม่รุกล้ำเขตทางหลวงชนบท และไม่ระบายน้ำลงข้างทางถนนทางหลวงชนบท

ตัวอย่างการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในภารกิจของกรมทางหลวงชนบท ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตั้งด่านชั่งน้ำหนักรถบรรทุกน้ำหนักเกิน การมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ใช้เส้นทางช่วงเทศกาล เป็นผู้แทนภาคประชาชนร่วมตรวจสอบขั้นตอนการก่อสร้างถนนและสะพาน และเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการรณรงค์ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ประชาชนผู้ใช้เส้นทางบนถนนทางหลวงชนบท ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒-๑

แผนภาพที่ ๒-๑ การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในภารกิจของกรมทางหลวงชนบท

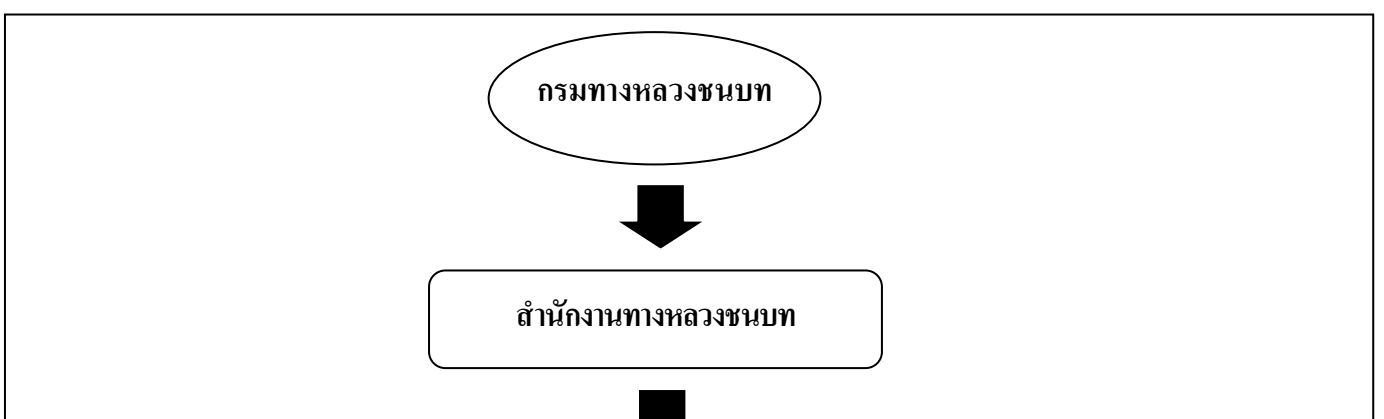

ที่มา : กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๖๐ : ๕-๖

๓. โครงสร้างของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

รูปแบบการประสานงานระหว่างกรมทางหลวงชนบท และอาสาสมัครทางหลวงชนบท คือ อาสาสมัครทางหลวงชนบท เมื่อพบเหตุใดๆ จะประสานและแจ้งข้อมูลกับเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทในพื้นที่ (เจ้าหน้าที่ของแขวงทางหลวงชนบท) โดยเจ้าหน้าที่ดังกล่าวพร้อมทีมงาน จะดำเนินการลงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ได้รับแจ้งมา เช่น ถนนทางหลวงชนบทชำรุดเสียหาย แล้วจึงรายงานผลการดำเนินการให้ผู้อำนวยการแขวงทางหลวงชนบทรับทราบ เพื่อรายงานเรื่องต่อไปยังสำนักงานทางหลวงชนบทที่ดูแล และกรมทางหลวงชนบท ตามลำดับ (สำนักฝึกอบรม, ๒๕๕๕ : ๓๔) ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒-๒

แผนภาพที่ ๒-๒ โครงสร้างของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๕๕ : ๓๔

๔. การรายงานข่าวสาร

ข่าวสารข้อมูลมีความเร่งด่วนที่แตกต่างกัน บางข่าวสารต้องทราบโดยด่วน เพื่อเร่งรีบเข้าไปแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อน เช่น การเกิดอุทกภัย การเลื่อนไถลของโครงสร้างทางของถนน หรือรถนำหนักบรรทุกทุกเกินมาใช้เส้นทาง เป็นต้น ขณะเดียวกันก็มีข่าวสารบางประเภทที่มีความสำคัญรองลงมา ดังนั้น กรมทางหลวงชนบทจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ของระยะเวลาในการรายงานข้อมูลระหว่างอาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบท เพื่อให้ข่าวสาร ข้อมูลทันสถานการณ์ และนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงในตารางที่ ๒-๑ โดยช่องทางติดต่อสื่อสารระหว่างอาสาสมัครทางหลวงชนบทและกรมทางหลวงชนบท มีด้วยกัน ๔ ช่องทาง ได้แก่ ๑) โทรสายด่วน ๑๑๔๖ ๒) เว็บไซต์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ของกรมทางหลวงชนบท ๓) จดหมาย และ ๔) ติดต่อเจ้าหน้าที่ของแขวงทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบพื้นที่ (สำนักอำนวยความปลอดภัย, ๒๕๕๔ : ๑๔-๑๕)

ตารางที่ ๒-๑ ระยะเวลาในการรายงานข้อมูล/ข่าวสาร ระหว่าง อส.ทช. และกรมทางหลวงชนบท

ประเภทข้อมูล/ข่าวสาร	ระยะเวลาการแจ้งข้อมูล	ระยะเวลาข้อมูลตอบรับ
----------------------	-----------------------	----------------------

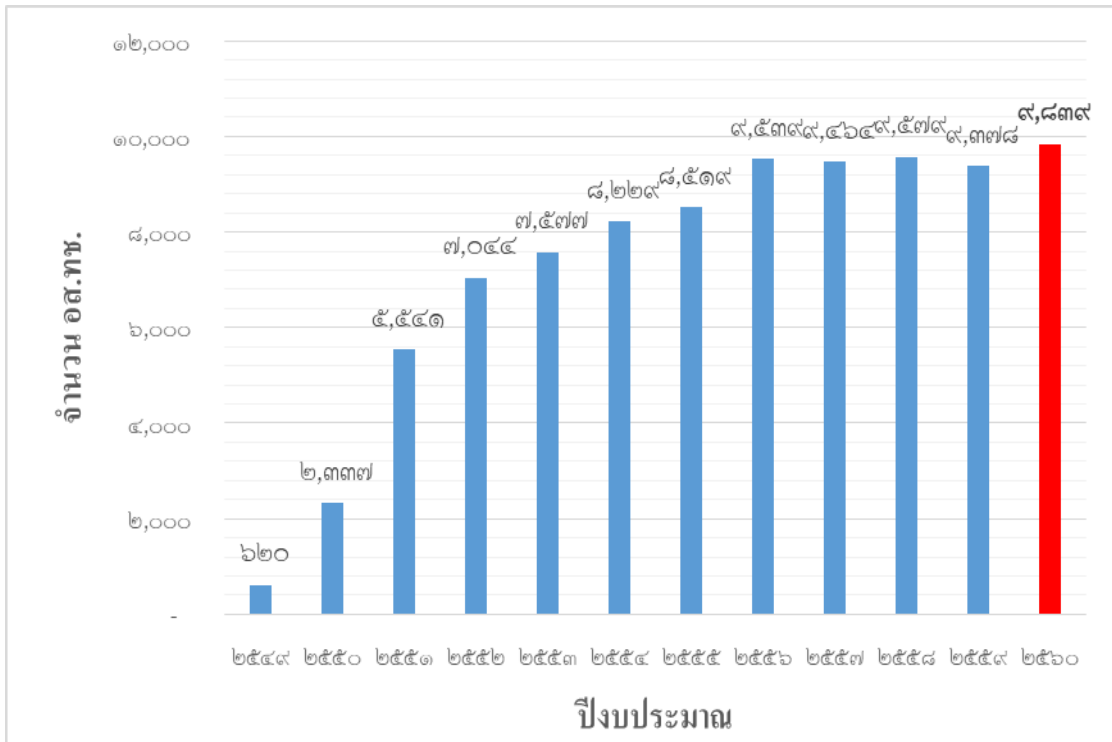
	ของ อส.ทช.	จากกรมทางหลวงชนบท
๑ ด้านการกำกับทางหลวง		
- การรुक้า บุกรุกเขตทางหลวง	๑ วัน	ทันที
- การบรรทุกนำหนักเกิน	ทันที	ทันที
๒ ด้านการบำรุงรักษาทาง		
- อุทกภัย	ทันที	ทันที
- ผิวทางชำรุด/เสียหาย	๑ วัน	ทันที
- ส่วนประกอบของถนนชำรุด/เสียหาย	๑ วัน	ทันที
๓ ด้านความปลอดภัย		
- อุบัติเหตุจราจร	ทันที	ทันที
- ปัญหาการจราจร การจราจรติดขัด	ทันที	ทันที
- สภาพข้างถนนมีสถานที่เสี่ยงอันตรายต่อการขับขี่	๑ วัน	ทันที
๔ ด้านประชาสัมพันธ์	ตามความเร่งด่วนของ ข้อมูล/ข่าวสาร	ทันที

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๕๕ : ๓๔

เมื่ออาสาสมัครทางหลวงชนบทรายงานข่าวสาร หรือแจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทได้ดำเนินการเข้าไปแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อน เสร็จเรียบร้อยแล้ว จำเป็นต้องมีการรวบรวมผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าวไว้เป็นข้อมูล เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลต่อไป โดยกรมทางหลวงชนบทได้กำหนดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ รายเดือน ซึ่งแขวงทางหลวงชนบทจะเป็นหน่วยสรุปผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ประจำเดือนพร้อมรูปถ่าย และส่งให้สำนักงานทางหลวงชนบท รวบรวมส่งไปยังกรมทางหลวงชนบทเพื่อตรวจสอบข้อมูล และสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือนเสนอผู้บริหาร ต่อไป (สำนักอำนวยการความปลอดภัย, ๒๕๕๔ : ๑-๓)

กรมทางหลวงชนบทได้ริเริ่มโครงการอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีเป้าหมายที่อาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวนประมาณ ๕,๑๖๐ คน ภายใต้หลักเกณฑ์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทที่ดูแลรับผิดชอบ ๕ กิโลเมตร ต่อ อาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวน ๑ คน ซึ่งปัจจุบัน กรมทางหลวงชนบทมีจำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศทั้งสิ้น ๕,๘๑๕ คน มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในตอนริเริ่มโครงการ (สำนักอำนวยการความปลอดภัย, ๒๕๖๐ : ๖) ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ ๒-๓

แผนภาพที่ ๒-๓ จำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท

ที่มา : สำนักอำนวยการความปลอดภัย, ๒๕๖๐ : ๓

รูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

๑. การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ในระยะต่อมา กรมทางหลวงชนบทมีแผนการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับงานทางเบื้องต้น และด้านอื่นๆ ให้อาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อยกระดับให้เป็นอาสาสมัครประจำสายทาง หรือเขตพื้นที่ เป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้การกำกับของแขวงทางหลวงชนบทในแต่ละจังหวัด ในการดูแลถนนทางหลวงชนบทและสะพานในสายทาง กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ได้เริ่มจัดโครงการฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้นมาทุกปี จนถึงปัจจุบัน ซึ่งโครงการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละปี จะมีด้วยกันหลายหลักสูตร และมีจำนวนรุ่นที่แตกต่างกัน เช่น หลักสูตรกลยุทธ์การพัฒนาอาสาสมัครทางหลวงชนบท และหลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยแต่ละหลักสูตรจะมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน ซึ่งกรมทางหลวงชนบทมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มพูนความรู้และยกระดับทักษะรอบด้านให้กับอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานสนับสนุน

ภารกิจของกรมทางหลวงชนบทได้มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดผลการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๒-๒

ตารางที่ ๒-๒ สรุปผลการดำเนินงานการฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครทางหลวงชนบท

ปีงบประมาณ	หลักสูตร/โครงการ	จำนวนรุ่น	จำนวนคน
๒๕๔๕	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช.	๑	๒๗๕
๒๕๕๐	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช.	๒๓	๒,๔๔๖
๒๕๕๑	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช.	๒๖	๒,๓๓๒
๒๕๕๒	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช.	๔๘	๒,๒๓๔
๒๕๕๓	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช.	๔๕	๒,๐๔๘
๒๕๕๔	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช.	๓๔	๑,๔๒๓
๒๕๕๕	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช.	๒๒	๕๕๑
๒๕๖๐	กลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช. (สำหรับครู)	๖	๓๘๕
รวม		๒๐๕	๑๒,๐๕๘
๒๕๕๑	การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช.	๑๗	๑,๓๔๐
๒๕๕๒	การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช.	๕๗	๓,๒๕๕
๒๕๕๓	การปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช. ด้านการร่วมสังเกตขั้นตอนการก่อสร้างทาง	๗๖	๔,๒๗๗
๒๕๕๔	การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช.	๗๖	๓,๕๘๗
๒๕๕๕	การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช.	๗๒	๔,๑๓๔
รวม		๒๘๘	๑๖,๕๙๓

ตารางที่ ๒-๒ สรุปผลการดำเนินงานการฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครทางหลวงชนบท (ต่อ)

ปีงบประมาณ	หลักสูตร/โครงการ	จำนวนรุ่น	จำนวนคน
๒๕๕๖	การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช. ภายใต้แนวคิด “ก้าวสู่ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน ก้าวสู่ทศวรรษแห่งการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อการสัญจรอย่างปลอดภัยบนทางหลวงชนบท”	๔	๒,๑๒๐

๒๕๕๓	การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช. ภายใต้แนวคิด “ก้าวสู่ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน ก้าวสู่ทศวรรษแห่งการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อการสัญจรอย่างปลอดภัยบนทางหลวงชนบท”	๔	๑,๗๒๕
๒๕๕๔	ทบทวนภารกิจของ อส.ทช.	๑๗	๖,๔๒๓
๒๕๕๕	การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสำหรับ อส.ทช. ภายใต้แนวคิด “ก้าวผ่านครึ่งทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน มุ่งสู่การร่วมแรง ร่วมใจ เพื่อเป้าหมายการสัญจรที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนบนทางหลวงชนบท”	๔	๑,๔๐๐
รวม		๒๕	๑๑,๖๖๘
รวมทั้งสิ้น		๕๒๘	๔๐,๓๕๕

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๖๐ : ๔๕

จากตารางที่ ๒-๒ จะสรุปได้ว่า กรมทางหลวงชนบทได้ดำเนิน โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน ในหลักสูตรที่แตกต่างกัน โดยมีจำนวนหลักสูตรทั้งสิ้น ประมาณ ๖ หลักสูตร ซึ่งมีการจัดการฝึกอบรมทั้ง ๖ หลักสูตรดังกล่าวทั่วประเทศ ไปแล้ว ประมาณ ๕๒๘ รุ่น และมีอาสาสมัครทางหลวงชนบทเข้ารับการฝึกอบรมทุกหลักสูตรดังกล่าว เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๔๐,๓๕๕ คน ตัวอย่างรูปภาพแสดงการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒-๔ โดยในการจัดอบรมดังกล่าวแต่ละปี จะมีรูปแบบการจัดการฝึกอบรม ที่แตกต่างกัน โดยในบางปี เช่น ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรมจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่กรุงเทพมหานคร ครั้งเดียว ในขณะที่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ กรมทางหลวงชนบทได้มอบให้แขวงทางหลวงชนบทจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทบางหลักสูตรในแต่ละพื้นที่ของแขวง ทำให้มีการฝึกอบรมในปีดังกล่าวมีถึง ๗๖ รุ่นในบางหลักสูตร และในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา สำนักฝึกอบรมได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยแบ่งพื้นที่การจัดการฝึกอบรมเป็น ๔-๖ ภาค (ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง) แทน เพื่อประหยัดงบประมาณในการฝึกอบรม และอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย

แผนภาพที่ ๒-๔ การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๖๐ : ๔๗

ในการจัดฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท กรมทางหลวงชนบทจำเป็นต้องมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินโครงการฝึกอบรมดังกล่าวในแต่ละปี โดยมีข้อมูลจากสำนักฝึกอบรมของกรมทางหลวงชนบท เรื่อง สรุปการใช้จ่ายงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวนรุ่นที่จัดการฝึกอบรม และจำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในแต่ละปี จะแตกต่างกัน โดยสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทต่อไปได้ ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๒-๓

ตารางที่ ๒-๓ สรุปงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ย้อนหลัง ๕ ปี

ปีงบประมาณ	จำนวนรุ่นการฝึกอบรม	งบประมาณที่ใช้ (บาท)	จำนวนผู้รับการฝึกอบรม
๒๕๕๖	๔	๒,๑๓๓,๓๕๕	๒,๑๒๐
๒๕๕๗	๔	๑,๘๒๘,๐๔๑	๑,๗๒๕
๒๕๕๘	๑๗	๒,๐๖๑,๕๐๐	๖,๔๒๓
๒๕๕๙	๔	๑,๑๐๕,๘๑๕	๑,๔๐๐

๒๕๖๐	๖	๘๓๔,๘๒๑	๖๗๓
------	---	---------	-----

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๖๐ : ๕๐

๒. การประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ได้มีการประเมินผลโครงการฝึกอบรมต่างๆ ทุกปี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการฝึกอบรมดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในส่วนของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรมได้เริ่มดำเนินการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าว ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ทั้ง ๖ รุ่น โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม สถานที่จัดฝึกอบรม ประโยชน์ของการฝึกอบรม วิทยากร และเอกสารประกอบการอบรม ในรูปของการให้คะแนน หรือระดับความคิดเห็นใน ๕ ระดับ (จากน้อยที่สุด ถึงมากที่สุด) ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าว จะถูกแจกให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน ตั้งแต่เริ่มการฝึกอบรม และเจ้าหน้าที่จัดการฝึกอบรมจะเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับมา เมื่อการฝึกอบรมแต่ละหลักสูตร หรือรุ่น เสร็จสิ้น เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าว โดยใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ต่อไป (แบบสอบถามประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อยู่ในภาคผนวก ข)

แนวคิดในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ

ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ หมายถึง การบริหารจัดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ด้วยความประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทำให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสามารถดำเนินการได้สองแนวทาง คือ การเพิ่มผลผลิต หรือการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย (ทินกร อัครศรีชัยโรจน์, ๒๕๕๑ : ๑๐ ; นงคราญ ศรีเมือง, ๒๕๕๖ : ๑๕-๒๐) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ ระบุว่า การวิเคราะห์และประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติการของรัฐบาล คือ การประเมินการดำเนินการกิจของภาครัฐ เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลประโยชน์ที่สมดุลกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนและสังคม ที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ และไม่ได้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ส่วนราชการได้วิเคราะห์ ประเมิน และรับทราบว่าการปฏิบัติการกิจมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนหรือภาครัฐ คุ้มกับงบประมาณ ที่ใช้

ในการปฏิบัติงาน หรือไม่ เพื่อจะได้ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติภารกิจให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในปีต่อไป (ธนวัตร นกคารา และ อนุพันธ์ ปทุมมาสูตร, ๒๕๕๕ : ๒๓)

๑. แนวคิด หรือกรอบการวิเคราะห์และประเมินความคุ้มค่า

การวิเคราะห์เพื่อประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการดำเนินการกิจการของภาครัฐ จะให้ความสำคัญกับประเด็นการทำงานใน ๓ มิติ ได้แก่ มิติประสิทธิผล มิติประสิทธิภาพ และ มิติผลกระทบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๑ ประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจ

การวิเคราะห์เพื่อประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของการใช้ทรัพยากรและกระบวนการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากผลผลิตกับต้นทุนทั้งหมด และการประหยัดงบประมาณที่ใช้ ซึ่งตัวชี้วัดมี ๒ ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิต และการประหยัด (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, ๒๕๕๑ : ๑๒๓-๑๓๕) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ ประสิทธิภาพการผลิต

การประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงาน จากการผลิตผลผลิตโดยมีต้นทุนต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้ หรือการผลิตผลผลิตได้สูงกว่าแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะพิจารณาจากตัวชี้วัด ได้แก่ ต้นทุนต่อหน่วย สัดส่วนผลผลิตต่อทรัพยากร สัดส่วนค่าใช้จ่ายจริงต่อค่าใช้จ่ายตามแผน สัดส่วนเวลาที่ใช้จ่ายจริงในการให้บริการเปรียบเทียบกับระยะเวลาที่กำหนด

๑.๑.๒ การประหยัด

การประเมินประสิทธิภาพ โดยการพิจารณาการได้รับทรัพยากรในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมด้วยงบประมาณที่ต่ำสุด เช่น การลดต้นทุนงบประมาณในการปฏิบัติการ

๑.๒ ประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจ

ประสิทธิผลการปฏิบัติภารกิจ เป็นการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการปฏิบัติภารกิจ โดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการปฏิบัติภารกิจว่ามีความสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดไว้ว่าจะได้รับที่กำหนดไว้ก่อนดำเนินการหรือไม่ ซึ่งจะพิจารณาจากตัวชี้วัด ๓ ด้าน ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติภารกิจ ความพึงพอใจ และคุณภาพการให้บริการ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, ๒๕๕๑ : ๑๒๓-๑๓๕) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑.๒.๑ การบรรลุวัตถุประสงค์

การบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้จากการปฏิบัติภารกิจ เทียบกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อประเมินระดับความสำเร็จในการทำงานว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้เพียงใด รวมถึงประเมินว่าการบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติภารกิจนั้น ต้องใช้งบประมาณเท่าใด

๑.๒.๒ ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้ใช้ประโยชน์จากผลผลิตและบริการนั้นๆ ทั้งในด้านคุณภาพผลผลิต และการให้บริการ เช่น ระยะเวลาที่ใช้ในการได้รับบริการ

๑.๒.๓ คุณภาพการให้บริการ

คุณภาพการให้บริการ เป็นการประเมินผลผลิตที่วัดเป็นมูลค่าได้ยาก ซึ่งอาจพิจารณาจากอรรถศาสตร์ของผู้ใช้บริการ ความสามารถในการเข้าถึงบริการของลูกค้า และการบริการเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

๑.๓ ผลกระทบ

ผลกระทบ คือ ผลสืบเนื่องจากการปฏิบัติภารกิจทั้งที่คาดหมาย หรือตั้งใจ และไม่ได้คาดหมายทั้งที่เกิดขึ้นระหว่าง และภายหลังการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานอื่น หรือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มอื่น ซึ่งการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามภารกิจของรัฐ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, ๒๕๕๑ : ๑๒๓-๑๓๒) จะมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑.๓.๑ ผลกระทบต่อประชาชน

ผลกระทบต่อประชาชน คือผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการดำเนินงานตามภารกิจของภาครัฐที่เป็นประโยชน์และความพึงพอใจ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน หรือผลกระทบทางลบ เช่น การสูญเสียทรัพย์สิน

๑.๓.๒ ผลกระทบทางสังคม

ผลกระทบทางสังคม คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางสังคม จากการดำเนินงานตามภารกิจของภาครัฐ ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ชุมชน และวิถีชีวิต

๑.๓.๓ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม คือ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามภารกิจของภาครัฐ เช่น ด้านมลภาวะ และด้านทรัพยากรธรรมชาติ

๑.๓.๔ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ คือ ผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ เช่น ราคาสินค้า และการก่อกวนนี้ สาธารณะ

๑.๓.๕ ผลกระทบด้านอื่นๆ

เช่น ด้านการเมือง และความมั่นคงของประเทศ

ในการประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในงานวิจัยนี้ จะวิเคราะห์ประเด็นการทำงานทั้ง ๓ มิติดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบท ครอบคลุมในทุกมิติ ซึ่งจะทำให้ผลสรุปการประเมินความคุ้มค่าดังกล่าวในงานวิจัย มีความถูกต้องมากที่สุด หรือมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

๒. ตัวชี้วัด หรือแนวทางในการวิเคราะห์และประเมินความคุ้มค่า

การวิเคราะห์และประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ มีตัวชี้วัดหลายประเภทที่แตกต่างกัน ทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณ และตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ โดยจะแบ่งตามด้านมิติการทำงานที่จะวิเคราะห์ หรือประเมิน ซึ่งมีด้วยกัน ๓ มิติ ตามที่อธิบายดังกล่าวข้างต้น โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, ๒๕๕๑ : ๑๓๒-๑๓๕) ดังต่อไปนี้

๒.๑ การประเมินประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องในการประเมินด้านประสิทธิภาพ ของการวิเคราะห์ความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของรัฐ ได้แก่

๒.๑.๑ ต้นทุนต่อหน่วย

ต้นทุนต่อหน่วยเป็นการประเมินต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง โดยเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ประมาณการไว้ในขั้นตอนวางแผนว่าสูงหรือต่ำกว่าแผนอย่างไร

๒.๑.๒ สัดส่วนผลผลิตต่อทรัพยากร

ประเมินผลผลิตของการใช้ปัจจัยผลิตแต่ละชนิด เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม

๒.๑.๓ สัดส่วนค่าใช้จ่ายจริงต่อค่าใช้จ่ายตามแผน

สัดส่วนค่าใช้จ่ายจริงต่อค่าใช้จ่ายตามแผน เป็นการวิเคราะห์ถึงความประหยัดในการทำงาน ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดหาปัจจัยผลิตและระหว่างการทำงาน เพื่อดูว่าการดำเนินงานมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการประมาณการไว้เพียงใด

๒.๑.๔ สัดส่วนเวลาที่ใช้จริงในการให้บริการเปรียบเทียบกับ ระยะเวลาที่กำหนด

สัดส่วนเวลาที่ใช้จริงในการให้บริการเปรียบเทียบกับระยะเวลาที่กำหนด เป็นการวิเคราะห์ถึงความรวดเร็วในการทำงานอันเกิดจากการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการให้บริการ โดยมีการจัดทำมาตรฐานเวลาให้บริการไว้เพื่อเปรียบเทียบถึงควมมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๕ ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกระบวนการ ให้บริการ

ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกระบวนการให้บริการ เป็นการประเมินของผู้รับบริการต่อผู้ให้บริการ โดยสำรวจระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกระบวนการให้บริการ ซึ่งเป็นการประเมินผลระดับผลผลิต

๒.๒ การประเมินประสิทธิผล

ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องในการประเมินด้านประสิทธิผล ของการวิเคราะห์ความ
คุ้มค่าการปฏิบัติการกิจของรัฐ ได้แก่

๒.๒.๑ ระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย

ระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย คือ การพิจารณาว่าผลการปฏิบัติการกิจสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหลักได้เพียงใด

๒.๒.๒ ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการหรือผู้ใช้ประโยชน์

ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการหรือผู้ใช้ประโยชน์ คือ การประเมินของผู้รับบริการต่อผู้ให้บริการ ซึ่งหน่วยงานผู้ให้บริการจะเป็นผู้กำหนดกลุ่มผู้รับบริการเช่น สอบถามจากประชาชนหรือส่วนราชการ และประเมินตามประเด็นที่ต้องการทราบ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลปรับปรุงการดำเนินงาน

๒.๒.๓ ตัวชี้วัดคุณภาพการให้บริการ

การให้บริการไม่สามารถวัดคุณภาพโดยตรง เช่นเดียวกับการผลิตสินค้า ดังนั้น จึงประเมินคุณภาพโดยพิจารณาจากผู้รับบริการในประเด็นต่างๆ เช่น ความสะดวกและความรวดเร็วในการใช้บริการและมารยาทในการให้บริการของเจ้าหน้าที่

๒.๓ การประเมินผลกระทบและผลตอบแทน

หน่วยงานจะต้องประเมินผลกระทบต่อประชาชน ต่อเศรษฐกิจ ต่อสังคม และต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลตอบแทน ภายหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติการกิจ โดยกำหนดตัวชี้วัดให้

ชัดเจน การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามภารกิจของรัฐ ครอบคลุมถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งผลกระทบด้านบวก และด้านลบ ในมิติที่สามารถประเมินในรูปตัวเงิน และไม่ใช่ตัวเงิน นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบ ในกรณีที่ไม่ได้ดำเนินงานตามภารกิจภาครัฐด้วย

ในส่วนของ การประเมินผลตอบแทนจากการดำเนินงานตามภารกิจของรัฐ จะมีทั้ง ๒ กรณี คือกรณีที่ภารกิจของหน่วยงานไม่สามารถประเมินผลประโยชน์เป็นตัวเลขชัดเจน โดยตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลตอบแทน ในกรณีดังกล่าวได้แก่

๒.๓.๑ อัตราผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่าย

อัตราผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่าย เป็นการประเมินผลตอบแทน ในกรณีภารกิจของหน่วยงานที่สามารถประเมินผลประโยชน์เป็นตัวเลขชัดเจน หรือเป็นภารกิจที่จัดทำเป็นโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินผลระดับผลลัพธ์เปรียบเทียบกับทรัพยากร หรือปัจจัยนำเข้า

๒.๓.๒ อัตราประสิทธิผลต่อค่าใช้จ่าย

อัตราประสิทธิผลต่อค่าใช้จ่าย เป็นการประเมินผลตอบแทนในกรณีภารกิจของหน่วยงานไม่สามารถประเมินผลประโยชน์เป็นตัวเลขชัดเจน ซึ่งเป็นการประเมินผลระดับผลลัพธ์เปรียบเทียบกับทรัพยากร หรือปัจจัยนำเข้า

๒.๓.๓ ผลตอบแทนทางสังคม

ในกรณีภารกิจของหน่วยงานไม่สามารถประเมินผลประโยชน์เป็นตัวเลขชัดเจน ได้เริ่มมีการใช้การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return of Investment: SROI) เป็นตัวชี้วัด หรือเครื่องมือ ในการประเมินความคุ้มค่าการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น โดยการประเมินผลตอบแทนทางสังคม เป็นกรอบแนวทางในการนำผลลัพธ์ทางสังคมที่โครงการ หรือภารกิจ สร้าง มาคำนวณหามูลค่า เป็นตัวเงิน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินโครงการ หรือ ภารกิจ เพื่อพิจารณาว่าผลลัพธ์ทางสังคมเป็นมูลค่าเท่าไร ต่อเงินทุก ๑ บาทที่ลงทุนไป (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๐ : ๕)

ในการประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในงานวิจัยนี้ จะนำตัวชี้วัดดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นการทำงานทั้ง ๓ มิติ โดยจะนำเฉพาะตัวชี้วัดบางตัวที่มีความเหมาะสมในการประเมินความคุ้มค่าการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการงานวิจัยนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะมีงานวิจัยใน ๓ แนวทางที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการทำงานวิจัยได้ ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการฝึกอบรม งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่าทางการเงินหรือทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการ และงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ หรือการประเมินความคุ้มค่าการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการฝึกอบรม

ปรัชญา วัฒนปราโมทย์ (๒๕๓๐ : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรมปลัดอำเภอของวิทยาลัยปกครอง กรมการปกครอง จำนวน ๕ รุ่น รวม ๒๒๕ คน ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า ผู้สำเร็จการศึกษาอบรมตามหลักสูตร สามารถนำความรู้ทางวิชาการต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้มาก

สมพิศ ประสมทรัพย์ (๒๕๔๐ : ๗๗-๘๒) ได้ศึกษาเรื่องการติดตามผลการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารงานพัฒนาชนบทของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท รุ่นที่ ๕ และรุ่นที่ ๖ จำนวนรวม ๒๘๗ คน ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำเนื้อหาในหลักสูตรการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานได้มาก รวมถึงผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีประโยชน์กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น และมีความคุ้มค่าที่ส่งผู้ได้บังคับบัญชาไปเข้าร่วมการฝึกอบรมดังกล่าว

วรุณช บูรภักดิ์ (๒๕๔๕ : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลลัพท์การพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้และเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ในระดับมาก รวมทั้งเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น และทำให้ช่วยเพิ่มทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยผู้รับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีความคุ้มค่า

กองนโยบายและเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน (๒๕๕๐ : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน และผลปรากฏว่า เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานได้ในระดับที่ดีมาก และมีความเห็นว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์และคุ้มค่า

ศิริพงษ์ ทรัพย์บุญรอด (๒๕๕๑ : ๘๒-๘๕) ได้ทำการวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมภายใต้โครงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการประชาสัมพันธ์ ของกรม

พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำนวน ๕๕ คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ดี

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (๒๕๕๓ : ๑๐๒-๑๐๓) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผล โครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๘๘ ศูนย์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเกษตรกร และเกษตรกรอาสาผู้ผ่านการฝึกอบรม ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำความรู้เรื่องแนวคิดและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์และปฏิบัติจริง ได้ถึง ร้อยละ ๕๘.๕๖ ส่งผลให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการทำการเกษตรการดำรงชีวิต และเกิดการอนุรักษ์องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม โดยการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่

จากการทบทวนงานวิจัยในส่วนนี้ จะพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการติดตามประเมินผลการฝึกอบรม หลังจากการอบรมเสร็จสิ้นแล้วเป็นระยะเวลาพอสมควร โดยใช้การสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจ หรือความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่ และประเมินหาความคุ้มค่าของการฝึกอบรมดังกล่าวด้วย ซึ่งทำให้ทราบว่าแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความคุ้มค่า หรือประโยชน์ของการฝึกอบรมได้

๒. งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่าทางการเงินหรือเศรษฐศาสตร์

อรรถพร โกมลหิรัญย์ (๒๕๔๖ : ๕๗-๑๐๑) ศึกษาการประเมินโครงการก่อสร้างกำแพงกันดินริมคลองประปา เพื่อประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนก่อสร้างกำแพงกันดินริมคลองประปา และถนนเลียบบคลองประปา กำหนดให้โครงการมีอายุ ๒๕ ปี และใช้อัตราคิดลดร้อยละ ๑๒ โดยใช้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) สัดส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio : BCR) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return : IRR) เป็นดัชนีชี้วัดความคุ้มค่า ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการพบว่า โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ ๕๓๑,๓๗๗,๑๓๐.๑๓ บาท สัดส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน ๒.๓๐ และอัตราผลตอบแทนภายใน ๒๔.๖๗ จึงสรุปได้ว่าโครงการก่อสร้างกำแพงกันดินริมคลองประปาเป็นโครงการที่เหมาะสมและคุ้มค่าแก่การลงทุน

พวงพร ลิมศิลา (๒๕๔๕ : ๕๑-๕๒) ได้ทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนทำธุรกิจฟาร์มจระเข้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ที่อัตราคิดลดร้อยละ ๔ โครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุน โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ ๔๐๘,๕๖๑ บาท อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนมีค่า ๑.๒๖ และอัตราผลตอบแทนของโครงการ มีค่าร้อยละ ๑๘.๘๕ โดยความเสี่ยงในการลงทุนฟาร์มจระเข้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานียังอยู่ในระดับที่ต่ำ

วิจิตร กันทะดง (๒๕๕๒ : ๑๘-๑๘) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการลงทุนจัดตั้งโรงงานผลิตกาแฟปรุงสำเร็จชนิดผงตรีอินวัน กรณีศึกษาบริษัทกาแฟอร่อยจำกัด ซึ่งผลการวิจัยพบว่าโครงการลงทุนดังกล่าวมีความคุ้มค่าในการลงทุน โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนของโครงการมีค่า ๑.๐๘ และอัตราผลตอบแทนของโครงการลงทุนของโครงการมีค่า ๑๕๐.๕๘ ซึ่งมากกว่าค่าเสียโอกาสในการลงทุนซึ่งมีค่าอยู่ที่ร้อยละ ๘ และผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าตลาดกาแฟปรุงสำเร็จชนิดผงตรีอินวันมีโอกาสเติบโตสูง

จรัสทิพย์ สกุศลรัตนะพรชัย (๒๕๕๖ : ๑๕๕-๑๖๓) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความเต็มใจที่จะจ่ายและความคุ้มค่าในการป้องกันน้ำท่วม : กรณีศึกษาเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเท่ากับ ๒๕,๘๕๒,๔๖๗,๗๓๐ บาท อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนมีค่าเท่ากับ ๕๐.๕๖ เท่า และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการมีค่าเท่ากับร้อยละ ๑๕๑.๓๘ แสดงให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวมีความคุ้มค่าในการลงทุน

พิพัฒน์ ฤกษ์คำรห์ (๒๕๕๘ : ๕๓) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของการเลี้ยงกบในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรผู้เลี้ยงกบ จำนวน ๑๘ ราย ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า การเลี้ยงกบในรูปแบบต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคุ้มค่าทางการเงิน เพราะมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุน และอัตราผลตอบแทนภายใน มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ จะพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการประเมินความคุ้มค่าของโครงการด้านการเงิน หรือด้านเศรษฐศาสตร์ โดยพิจารณาจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุน และอัตราผลตอบแทนภายใน ซึ่งตัวชี้วัดทั้ง ๓ ตัวนี้ จะใช้กับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการที่ผลประโยชน์สามารถคิดเป็นมูลค่าเงินได้ แต่จะไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในงานวิจัยนี้ เพราะผลประโยชน์ของการฝึกอบรม จะไม่สามารถคิดเป็นมูลค่าเงินได้

๓. งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ

กรมการพัฒนาชุมชน (๒๕๔๕ : ๔๗-๕๒) ได้ทำการประเมินผลความคุ้มค่าการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน โดยใช้ข้อมูลผลการดำเนินงานเชิงปริมาณของกรมการพัฒนาชุมชนร่วมกับการใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชนและประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑,๕๐๕ คน ในการพิจารณาการดำเนินงานจำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ ซึ่งผลปรากฏว่า การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของกรมการพัฒนาชุมชน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะสามารถดำเนินงานได้ผลผลิตเฉลี่ยที่ ร้อยละ ๑๐๗ และใช้งบประมาณต่ำกว่าที่วางแผนไว้คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๘๔ ในส่วน

ของผลกระทบนั้น การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนร่วมกับประชาชนในรูปแบบเครือข่าย ก่อให้เกิดประชาสังคมระดับอำเภอและระดับจังหวัด ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่าการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการราชการและการใช้งบประมาณของกรมการพัฒนาชุมชนมีความคุ้มค่า

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (๒๕๕๑ : ๖๓-๗๑) ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนกลยุทธ์และการประเมินความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณของส่วนราชการ และได้กำหนดหลักการประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจการรัฐ โดยปรับปรุงจากแนวทางการประเมินความคุ้มค่าการปฏิบัติการกิจการของรัฐ ที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๘ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ ซึ่งใช้ตัวชี้วัด จำนวน ๑๖ ตัวชี้วัด (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) เช่น ต้นทุนต่อหน่วย สัดส่วนเวลาที่ใช้ในการบริการต่อระยะเวลาที่กำหนด และความพึงพอใจของผู้รับบริการ เพื่อประเมินความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ โดยสรุปว่าหน่วยงานใดที่ตัวชี้วัดส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จะประเมินว่ามีความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ

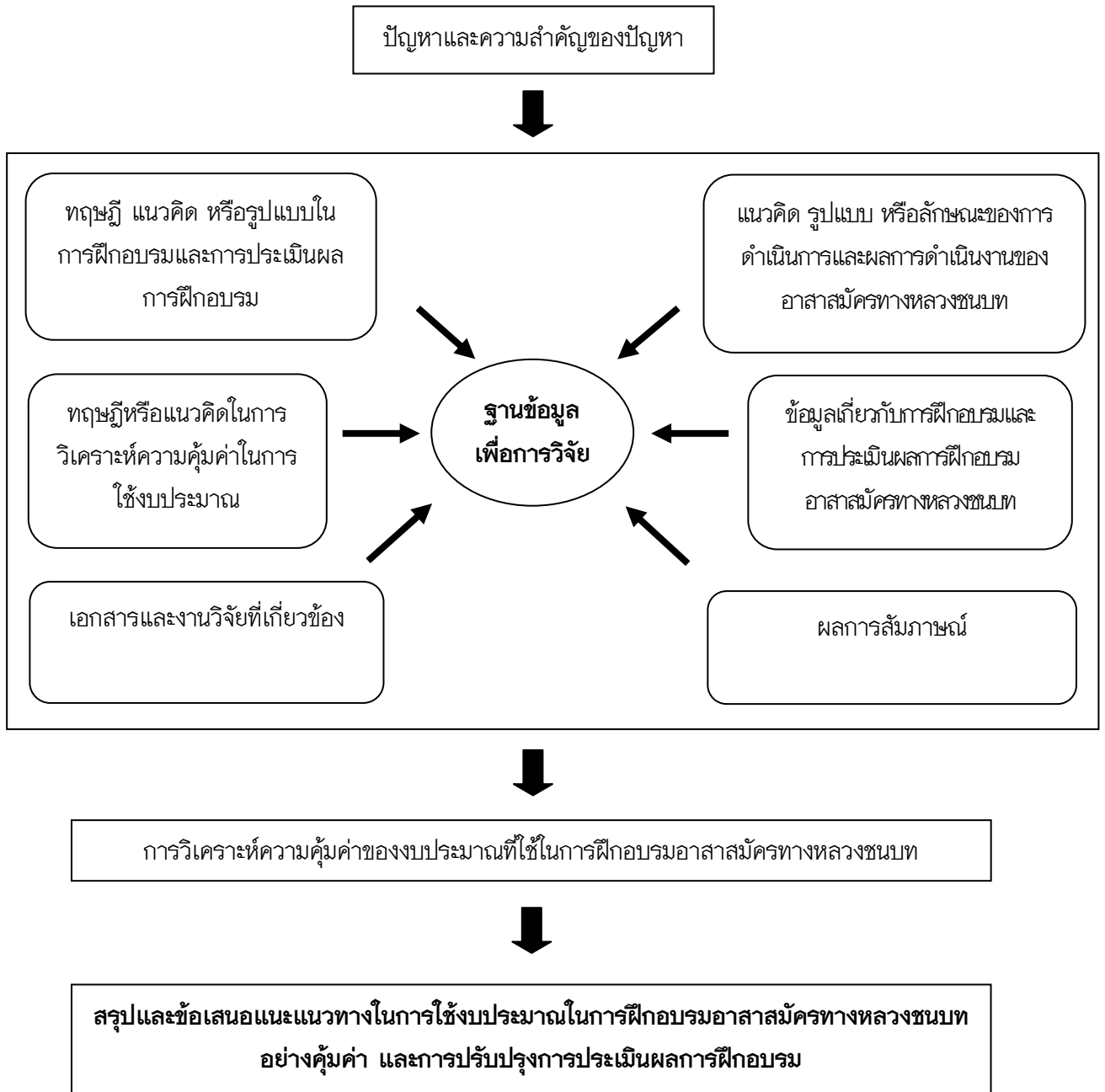
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๓ : ๓-๑๓) ได้ปรับปรุงคู่มือการประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจการรัฐ จากที่เสนอเมื่อปี ๒๕๔๘ โดยจัดทำแบบรายงาน และเพิ่มเติมตัวอย่าง ซึ่งแนวทางการประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจการรัฐ ล่าสุด จะยังคงสอดคล้องกับแนวทางการประเมินความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณของส่วนราชการ ที่วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (๒๕๕๑ : ๖๓-๗๑) ได้ทำการศึกษาไว้ข้างต้น

จากการทบทวนงานวิจัยหรือการศึกษาที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ จะพบว่าแนวทางการประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจการของรัฐ หรือการใช้งบประมาณของภาครัฐ จะใช้ข้อมูลผลการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมกับการใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาผลการดำเนินงานใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดต่างๆ ในการประเมินแต่ละด้าน แล้วนำผลการประเมินแต่ละด้านมาสรุปความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจการ หรือการใช้งบประมาณของหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในงานวิจัยนี้ต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒-๕ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๕ กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนทฤษฎี แนวคิด วรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า การฝึกอบรม คือ กระบวนการพัฒนาบุคลากร โดยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรให้สูงขึ้น โดยมีขั้นตอนหลักในการดำเนินการฝึกอบรม อยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม ๒) การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม ๓) การออกแบบโครงการฝึกอบรม ๔) การดำเนินการฝึกอบรม และ ๕) การประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งเทคนิคการฝึกอบรมที่ใช้กันทั่วไป คือ ๑) การบรรยาย ซึ่งใช้วิทยากรเป็นผู้บรรยายให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับ

การฝึกอบรม ๒) การอภิปรายเป็นคณะ ที่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิมาอภิปรายความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ๓) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ โดยนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษานอกสถานที่ ฝึกอบรม ๔) การสัมมนา ซึ่งเป็นการประชุมอบรมของผู้ที่ปฏิบัติงาน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นหาแนวทางในการปฏิบัติและแก้ปัญหา และ ๕) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการฝึกอบรมที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติจริง

ในขณะที่การประเมินผลการฝึกอบรมซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการฝึกอบรม จะเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการฝึกอบรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงโครงการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการประเมินผลการฝึกอบรมในทางปฏิบัติโดยส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ๑) การประเมินก่อนการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสม และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการก่อนเริ่มปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติการให้เกิดความสมบูรณ์ ก่อนนำไปปฏิบัติ ๒) การประเมินระหว่างการฝึกอบรม ที่เป็นการติดตามและประเมินการทำงานขณะที่โครงการฝึกอบรมกำลังดำเนินงานอยู่ เพื่อแก้ไขและปรับปรุง โครงการให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และ ๓) การประเมินหลังการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการภายหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นลง เพื่อตรวจสอบและประเมินว่าการฝึกอบรมที่ผ่านมาได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยการฝึกอบรมส่วนใหญ่จะนิยมทำการประเมินหลังการฝึกอบรมแล้วเสร็จ เพื่อตรวจสอบความสำเร็จและสิ่งที่ควรปรับปรุงในการฝึกอบรมดังกล่าว

จากการศึกษารูปแบบการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท สามารถสรุปได้ว่า อาสาสมัครทางหลวงชนบทเป็นประชาชนผู้มีจิตอาสาเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมทางหลวงชนบท ในการสอดส่องดูแลถนนของกรมทางหลวงชนบทให้คงอยู่ในสภาพที่ดี เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้เส้นทางเดินทางได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ซึ่งมีภารกิจหลัก ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการกำกับทางหลวง ด้านการบำรุงรักษาทาง ด้านความปลอดภัย และด้านการประชาสัมพันธ์ ปัจจุบัน กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ดำเนินการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในหลักสูตรและจำนวนรุ่นที่แตกต่างกัน ในแต่ละปีงบประมาณ เพื่อสร้างความเข้าใจและยกระดับความรู้ของอาสาสมัครทางหลวงชนบทเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ จะเป็นการจัดการฝึกอบรมตามภาคต่างๆ ประมาณ ๔-๕ รุ่น โดยใช้รูปแบบการบรรยายโดยวิทยากรในการดำเนินการฝึกอบรม และใช้แบบสอบถามในการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าว โดยแจกแบบสอบถามให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรม และเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาหลักจากการฝึกอบรมสิ้นสุด เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม การใช้แบบสอบถามอย่างเดียวในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวง

ชนบท อาจจะไม่เหมาะสม เพราะข้อมูลที่ได้รับ จะมีเพียงแค่มุมคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่สมบูรณ์ หรือไม่สะท้อนความเป็นจริง ส่งผลให้การนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในลำดับต่อไป มีความคลาดเคลื่อนด้วย

แนวทางในประเมินผลการฝึกอบรม และการวิเคราะห์ หรือประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ หรือการปฏิบัติการกิจของรัฐมีอยู่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบท ในงานวิจัยนี้ คือ การประเมินผลหลังการฝึกอบรม โดยใช้การสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจเก็บข้อมูลผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทหลังเข้ารับการฝึกอบรม จากอาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลผลสัมภาษณ์ดังกล่าวมาใช้ร่วมกับผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม โดยพิจารณาผลการดำเนินงานใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดต่างๆ ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในการประเมินแต่ละด้าน แล้วนำผลการประเมินแต่ละด้านมาสรุปร่วมกับผลการสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อสนับสนุนภารกิจของกรมทางหลวงชนบท

บทที่ ๓

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่แล้ว ทำให้ได้รับข้อมูลพื้นฐาน และแนวทางการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ ที่สามารถนำมาใช้ในการประกอบการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในงานวิจัยนี้ โดยในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลสำคัญอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท เพื่อการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ ต่อไป

ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

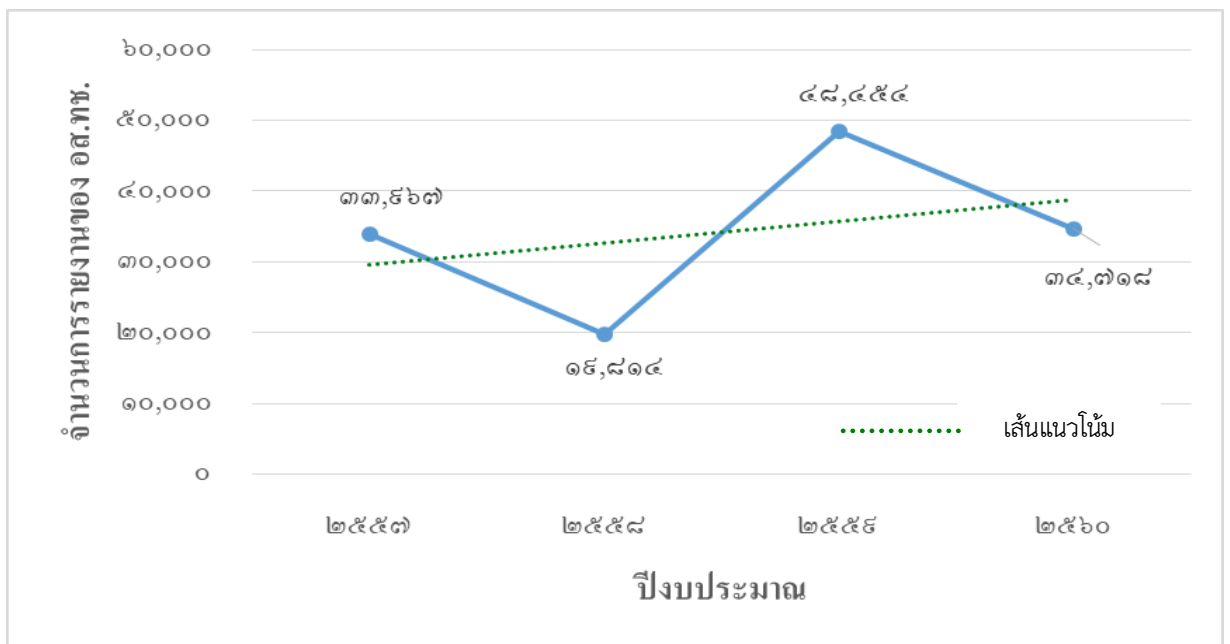
ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ ว่าอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท มีภารกิจหลัก ๔ ด้านในการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความชำรุดเสียหายของถนน ป้ายจราจร และส่วนประกอบของถนน รวมถึงการใช้พื้นที่อย่างข้างทางให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติทางหลวง แก่เจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง กำกับดูแลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งกรมทางหลวงชนบท โดยสำนักอำนวยความปลอดภัย ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ทั้ง ๔ ด้าน ในแต่ละปีงบประมาณ ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๑ และแผนภาพที่ ๓-๑ ซึ่งผลการดำเนินงานดังกล่าว สามารถนำมาวิเคราะห์ประสิทธิผลในการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท หรือความคุ้มค่าในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่ผ่านมาได้

ตารางที่ ๓-๑ ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๔ ปี ย้อนหลัง

การรายงานตามภารกิจ ของ อส.ทช.	ปีงบประมาณ (ต.ค. – ก.ย.)				
	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	รวม
ด้านการกำกับทางหลวง	๔๓๗	๒๘๕	๕๗๘	๓๑๔	๑,๕๘๓
ด้านการบำรุงรักษาทาง	๖,๔๙๒	๑,๗๖๖	๕,๗๕๕	๓,๑๕๔	๑๗,๑๖๗
ด้านความปลอดภัย	๙๓	๑๑๒	๑๒๕	๗๕	๔๐๕
ด้านประชาสัมพันธ์	๕,๗๓๙	๔,๓๖๘	๑๐,๙๙๒	๙,๔๑๓	๓๐,๕๑๒
ด้านอื่นๆ	๒๑,๒๐๖	๑๓,๒๘๓	๓๑,๐๐๔	๒๑,๗๕๘	๘๗,๒๕๑
รวมทุกด้าน	๓๓,๙๖๗	๑๙,๘๑๔	๔๘,๔๕๔	๓๔,๗๑๘	๑๓๖,๙๕๓

ที่มา : สำนักอำนวยการความปลอดภัย, ๒๕๖๐ : ๑๕-๑๘

แผนภาพที่ ๓-๑ ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๔ ปี ย้อนหลัง และแนวโน้ม

จากตารางที่ ๓-๑ และแผนภาพที่ ๓-๑ ปรากฏว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ของกรมทางหลวงชนบท ในรูปของการรายงานผล มีจำนวนขึ้นๆ ลงๆ ไม่แน่นอน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีการรายงานผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ รวม ๓๔,๗๑๘ ครั้ง ในแต่ละปีงบประมาณ อย่างไรก็ตาม จากเส้นแนวโน้มในแผนภาพที่ ๓-๑ แสดงให้เห็นว่าจำนวนการรายงานผล

ของอาสาสมัครทางหลวงชนบท มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในปีงบประมาณต่อไป หรือกล่าวได้ว่า ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นหรือดีขึ้น ซึ่งอาจจะสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อยู่ในทิศทางที่มีประสิทธิผลหรือประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผลการดำเนินงานดังกล่าว สามารถนำมาเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทต่อไป

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท มาใช้ร่วมกับข้อมูลผลการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท โดยในบทนี้จะพิจารณาผลการดำเนินงานดังกล่าวใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ ส่วนในบทต่อไป จะพิจารณาข้อมูลผลการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนของ การพิจารณาผลการดำเนินงานในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ จะมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ด้านประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงของกรมทางหลวงชนบท จะวิเคราะห์หรือประเมินจากความเหมาะสมสอดคล้องของการใช้ทรัพยากรและกระบวนการทำงาน หรือต้นทุนในการดำเนินงานฝึกอบรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเปรียบเทียบกับแผน และการประหยัดงบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมาของกรมทางหลวงชนบท

๑.๑ จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเปรียบเทียบกับแผน

กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ได้เริ่มจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ในหลักสูตรที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน ดังแสดงในตารางที่ ๒-๒ ในบทที่ ๒ ซึ่งในแต่ละปีงบประมาณดังกล่าว ก่อนที่จะมีการฝึกอบรม

อาสาสมัครทางหลวงชนบทในหลักสูตรต่างๆ กรมทางหลวงชนบทจะมีการวางแผนกำหนดเป้าหมายจำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่จะเข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าว เพื่อใช้ในการวางแผนการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในภาพรวม ซึ่งจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา และจำนวนเป้าหมายการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ มีรายละเอียดปรากฏ ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๒ ตารางที่ ๓-๒ จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเปรียบเทียบกับแผน ๕ ปีย้อนหลัง

ปีงบประมาณ	จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท		สรุป
	เป้าหมายตามแผน	อบรมจริง	
๒๕๕๖	๒,๐๐๐	๒,๑๒๐	เป็นไปตามแผน
๒๕๕๗	๑,๗๐๐	๑,๗๒๕	เป็นไปตามแผน
๒๕๕๘	๖,๘๗๓	๖,๔๒๓	ต่ำกว่าแผน
๒๕๕๙	๑,๒๐๐	๑,๔๐๐	เป็นไปตามแผน
๒๕๖๐	๖๐๐	๖๗๓	เป็นไปตามแผน

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๖๐ : ๔๕-๔๘

จากตารางที่ ๓-๒ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เป็นไปตามเป้าหมาย หรือมากกว่าจำนวนที่กรมทางหลวงชนบทได้วางแผนไว้ ยกเว้น ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ เท่านั้น ที่จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสาเหตุอาจจะมาจากการที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ มีการจัดฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าวถึง ๑๘ รุ่น ตลอดระยะเวลาของปีงบประมาณ เพราะในระยะเวลาบางช่วงของปีงบประมาณ อาสาสมัครทางหลวงชนบทอาจติดภารกิจ ทำให้ไม่สามารถมาเข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าวได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ส่วนใหญ่ มีผลผลิตเป็นไปตามแผน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการจัดฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ มีผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และในภาพรวมการฝึกอบรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

๑.๒ การประหยัดงบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้น กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ได้เริ่มจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละปีงบประมาณ กรมทางหลวงชนบทจะมีการวางแผนวงเงินงบประมาณที่

ใช้ในการจัดฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอสำหรับการดำเนินงานฝึกอบรมดังกล่าวในแต่ละปี ซึ่งวงเงินงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา และวงเงินงบประมาณที่ได้มีการวางแผนไว้ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ มีรายละเอียดปรากฏ ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๓ ตารางที่ ๓-๓ งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเปรียบกับแผน ๕ปี ย้อนหลัง

ปีงบประมาณ	งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท (บาท)		สรุป
	ตามแผน	ที่ใช้จริง	
๒๕๕๖	๒,๓๐๑,๒๐๐	๒,๑๓๓,๓๕๕	ใช้จ่ายต่ำกว่าแผน
๒๕๕๗	๒,๒๗๔,๕๐๐	๑,๘๒๘,๐๔๑	ใช้จ่ายต่ำกว่าแผน
๒๕๕๘	๒,๒๔๑,๖๐๐	๒,๐๖๑,๕๐๐	ใช้จ่ายต่ำกว่าแผน
๒๕๕๙	๒,๒๖๐,๔๐๐	๑,๑๐๕,๘๑๕	ใช้จ่ายต่ำกว่าแผน
๒๕๖๐	๒,๕๑๖,๐๐๐	๘๓๔,๘๒๑	ใช้จ่ายต่ำกว่าแผน

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๖๐ : ๕๐-๕๑

จากตารางที่ ๓-๓ ปรากฏว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ในแต่ละปีงบประมาณ อยู่ภายในหรือต่ำกว่างบประมาณที่วางแผนไว้ โดยที่ยังสามารถจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่มีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นไปตามแผน หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๒ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าว มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูง เพราะสามารถดำเนินการให้ได้ผลผลิต (จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม) สูงกว่าเป้าหมาย หรือบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีต้นทุนต่ำลง หรือใช้งบประมาณต่ำกว่าแผนที่ตั้งไว้

จากการประเมินประสิทธิภาพในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงของกรมทางหลวงชนบท โดยวิเคราะห์จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเปรียบเทียบกับแผน และการประหยัดงบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมาของกรมทางหลวงชนบท ปรากฏว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากกว่าแผนที่วางแผนไว้ ในขณะที่มีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าวต่ำกว่าที่ได้วางแผนไว้ จึงอาจจะสรุปได้ว่า การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ของกรมทางหลวงชนบทที่ผ่านมา ในภาพรวม บรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูง และก่อให้เกิดประโยชน์

แก่ประชาชนหรือภาครัฐ คຸ້ມกັບงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามีความคຸ້มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ผ่านมา

๒. การวิเคราะห์ด้านประสิทธิผล

ประสิทธิผลในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงของกรมทางหลวงชนบท จะวิเคราะห์หรือประเมินจากการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการฝึกอบรม โดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมว่ามีความสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดไว้ว่าจะได้รับที่กำหนดไว้ก่อนดำเนินการหรือไม่ ซึ่งจะพิจารณาจากการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท

๒.๑ การดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา

กรมทางหลวงชนบทได้ริเริ่มโครงการอาสาสมัครอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕ โดยมีเป้าหมายที่อาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวนประมาณ ๕,๓๖๐ คน ซึ่งปัจจุบัน กรมทางหลวงชนบทมีจำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศทั้งสิ้น ๕,๘๓๕ คน มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในตอนริเริ่ม และมีแนวโน้มหรืออยู่ในทิศทางที่จะมีจำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท เพิ่มขึ้นในปีต่อไป ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ ๒-๓ ในบทที่ ๒ ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานผลการดำเนินงานตามภารกิจ ทั้ง ๔ ด้าน ของอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าว ใน ๔ ปี ย้อนหลัง ที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นหรือดีขึ้นในปีต่อไป เช่นกัน ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ ๓-๑ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินโครงการอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทที่ผ่านมาประสบความสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่จัดโดยสำนักฝึกอบรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน ในหลักสูตรที่แตกต่างกัน ก็บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพราะการที่การรายงานผลการดำเนินงานตามภารกิจของอาสาสมัครทางหลวงชนบท มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จะสอดคล้องกับเป้าหมายของการฝึกอบรม ที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และยกระดับทักษะรอบด้านให้กับอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทได้ดีขึ้น หรือมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

๒.๒ การประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ได้ได้เริ่มดำเนินการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ทั้ง ๖ รุ่น โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม สถานที่จัดฝึกอบรม ประโยชน์ของการฝึกอบรม วิทยากร และเอกสารประกอบการอบรม ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าว จะถูกแจกให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมตั้งแต่เริ่มการฝึกอบรม และเจ้าหน้าที่จัดการฝึกอบรมจะเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับมา เมื่อการฝึกอบรมเสร็จสิ้น โดยการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท หลักสูตรกลยุทธ์การพัฒนา อส.ทช. (สำหรับครู) จำนวน ๖ รุ่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นของอาสาสมัครทางหลวงชนบทต่อการฝึกอบรมดังกล่าว ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๔ (เกณฑ์การคิดค่าระดับความคิดเห็น กำหนดโดยกรมทางหลวงชนบท)

ตารางที่ ๓-๔ สรุปการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
๑. กระบวนการฝึกอบรม			
๑.๑ เนื้อหาวิชา	๔.๒๕	ดีมาก	๐.๕๖
๑.๒ เอกสารประกอบการอบรม	๔.๒๗	ดีมาก	๐.๖๑
๑.๓ ทีมงานวิทยากร	๔.๓๓	ดีมาก	๐.๖๐
๑.๔ ระยะเวลาการฝึกอบรม	๓.๕๕	ดี	๐.๘๑
รวม	๔.๒๑	ดี	๐.๖๔
๒. เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรม			
๒.๑ การติดต่อประสานงาน	๔.๑๕	ดี	๐.๗๐
๒.๒ การอำนวยความสะดวก	๔.๔๒	ดีมาก	๐.๖๑
รวม	๔.๓๐	ดีมาก	๐.๖๕
๓. สิ่งอำนวยความสะดวก			
๓.๑ สถานที่	๔.๔๗	ดีมาก	๐.๖๐
๓.๒ อาหารและเครื่องดื่ม	๔.๔๐	ดีมาก	๐.๖๗
๓.๓ โสตทัศนูปกรณ์	๔.๔๒	ดีมาก	๐.๖๐
รวม	๔.๔๓	ดีมาก	๐.๖๒

ตารางที่ ๓-๔ สรุปการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
๔. ทศนคติเกี่ยวกับการฝึกอบรม			
๔.๑ การพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็น	๔.๔๔	ดีมาก	๐.๕๔
๔.๒ การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงาน	๔.๔๒	ดีมาก	๐.๕๗
๔.๓ การเข้ารับการฝึกอบรมเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์	๔.๓๖	ดีมาก	๐.๕๗
รวม	๔.๔๐	ดีมาก	๐.๕๖
๕. สรุปความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม			
ความคิดเห็นต่อการอบรม	๔.๐๐	ดี	๐.๕๗

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๖๐ : ๕๗

จากตารางที่ ๓-๔ ผลการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทจำนวน ๖ รุ่น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ปรากฏว่า อาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การฝึกอบรมดังกล่าวมีประโยชน์ เป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม พร้อมกับแสดงความเห็นว่า เนื้อหาการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่จัดการฝึกอบรม และสถานที่การฝึกอบรม อยู่ในระดับดี (๓.๗๕-๔.๒๔) ถึงดีมาก (๔.๒๕-๕.๐๐) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง ๐.๕๔-๐.๘๑ โดยมีความเห็นสรุปในภาพรวมว่าการจัดการฝึกอบรมดังกล่าว อยู่ในระดับดี และน่าจะเป็นที่พึงพอใจของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ดูเหมือนจะมีประโยชน์กับอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม และรูปแบบการดำเนินการฝึกอบรมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน น่าจะถือว่าเป็นที่พึงพอใจ หรือมีการตอบรับเป็นอย่างดีจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยผลการประเมินการฝึกอบรมดังกล่าว น่าจะมีความคลาดเคลื่อนไม่มากนัก เมื่อพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีค่าต่ำ

จากการประเมินประสิทธิผลในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงของกรมทางหลวงชนบท โดยวิเคราะห์การดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทและการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ปรากฏว่าการดำเนินงานและของอาสาสมัครทางหลวง

ชนบทและการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมดังกล่าวมีความสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยการฝึกอบรมเป็นที่พึงพอใจของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม จึงอาจกล่าวได้ว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท มีประสิทธิผลได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนหรือภาครัฐ คู่กับงบประมาณที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

๓. การวิเคราะห์ด้านผลกระทบ

ผลกระทบในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงของกรมทางหลวงชนบท จะวิเคราะห์หรือประเมินจากผลตอบแทนทางสังคม (Social Return of Investment: SROI) เนื่องจากผลประโยชน์ หรือผลตอบแทนจากการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าว ไม่สามารถประเมินผลประโยชน์เป็นตัวเลขนัดเงิน โดยการประเมินผลตอบแทนทางสังคม เป็นกรอบแนวทางในการนำผลลัพธ์ทางสังคมที่ของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท สร้าง มาคำนวณหามูลค่าเป็นตัวเงิน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินการฝึกอบรม เพื่อพิจารณาว่าผลลัพธ์ทางสังคมเป็นมูลค่าเท่าไร ต่อเงินทุก ๑ บาทที่ลงทุนไปในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงของกรมทางหลวงชนบท

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วในบทที่ ๒ ภารกิจหลักของอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท จะเน้นไปที่การแจ้งข่าวเกี่ยวกับถนนทางหลวงชนบทชำรุดเสียหาย อุบัติเหตุในถนนทางหลวงชนบท หมายข้างทางทรุด หรือการชำรุดเสียหายของป้ายจราจรและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบนถนนทางหลวงชนบท เพื่อที่เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทจะได้เข้าไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไข หรือช่วยเหลือโดยเร็ว เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ การเสียชีวิต หรือการเสียหายของทรัพย์สินที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นบนถนนทางหลวงชนบท การมีอาสาสมัครทางหลวงชนบทน่าจะช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุทางถนน หรือความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบทได้ ดังนั้น ผลตอบแทนทางสังคมของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่จะนำมาพิจารณาเพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคม ในงานวิจัยนี้ ควรเป็นมูลค่าความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ในแต่ละปี เปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในปีนั้นๆ

กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักอำนวยความปลอดภัย ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งแบ่งแยกออกเป็น ๓ กรณี ได้แก่ กรณีเสียชีวิต กรณีบาดเจ็บสาหัส และกรณีบาดเจ็บเล็กน้อย โดยมีรายละเอียด ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๕

ตารางที่ ๓-๕ จำนวนอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ๕ ปี ย้อนหลัง

ปีงบประมาณ	จำนวนอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท		
	กรณีเสียชีวิต	กรณีบาดเจ็บสาหัส	กรณีบาดเจ็บเล็กน้อย
๒๕๕๖	๔๕๘	๒๗๓	๖๕๕
๒๕๕๗	๔๔๒	๒๘๕	๑,๐๕๔
๒๕๕๘	๓๔๗	๔๑๖	๑,๐๓๒
๒๕๕๙	๓๓๖	๕๒๑	๑,๕๙๖
๒๕๖๐	๓๓๒	๓๙๖	๑,๓๒๖

ที่มา : สำนักอำนวยความปลอดภัย, ๒๕๖๐ : ๑๔

การนำข้อมูลจำนวนอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในแต่ละปีงบประมาณ ของกรมทางหลวงชนบท ในตารางที่ ๓-๕ มาใช้ในการหามูลค่าความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ในแต่ละปี จำเป็นต้องมีข้อมูลความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทย ซึ่งคณะวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีการศึกษาข้อมูลและจัดทำรายงานโครงการศึกษามูลค่าอุบัติเหตุแห่งประเทศไทยไว้ โดยในรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการดังกล่าว ได้มีการกำหนดค่าเฉลี่ยความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุจราจรในประเทศไทย ซึ่งจำแนกตามระดับความรุนแรงไว้ ๕ ระดับ ได้แก่ กรณีเสียชีวิต กรณีพิการ กรณีบาดเจ็บสาหัส กรณีบาดเจ็บเล็กน้อย และกรณีทรัพย์สินเสียหายอย่างเดียว ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๖

ตารางที่ ๓-๖ ค่าเฉลี่ยความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุจราจรในประเทศไทยจำแนกตามความรุนแรง

ระดับความรุนแรง	ค่าเฉลี่ยความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุจราจร (บาท)
กรณีเสียชีวิต	๔,๖๕๘,๐๐๔
กรณีพิการ	๕,๔๐๔,๑๗๕
กรณีบาดเจ็บสาหัส	๑๒๘,๘๓๖
กรณีบาดเจ็บเล็กน้อย	๓๐,๔๖๑
กรณีทรัพย์สินเสียหายอย่างเดียว	๔๐,๒๒๐

ที่มา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๐ : ๗-๕

เมื่อนำข้อมูลจำนวนอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ทั่วประเทศ ในแต่ละปีงบประมาณ ของกรมทางหลวงชนบท ในตารางที่ ๓-๕ มาพิจารณาพร้อมกับข้อมูลค่าเฉลี่ยความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุจราจรในประเทศไทย ที่ศึกษาโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในตารางที่ ๓-๖ จะสามารถหามูลค่าความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ในแต่ละปีได้ และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในแต่ละปี ในตารางที่ ๒-๓ ในบทที่ ๒ จะสามารถประเมินผลตอบแทนทางสังคมของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในแต่ละปีได้ โดยมีรายละเอียด ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๗ ตารางที่ ๓-๗ ผลตอบแทนทางสังคมของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ๕ ปี ย้อนหลัง

ปีงบประมาณ	มูลค่าความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท (บาท)	งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท (บาท)	ผลตอบแทนทางสังคม
๒๕๕๖	๒,๑๕๑,๕๓๖,๑๑๕	๒,๑๓๓,๓๕๕	๑,๐๒๗.๒๕
๒๕๕๗	๒,๑๒๕,๓๕๕,๓๐๖	๑,๘๒๘,๐๔๑	๑,๑๖๔.๘๕
๒๕๕๘	๑,๓๐๑,๓๕๘,๑๕๖	๒,๐๖๑,๕๐๐	๘๒๕.๑๔
๒๕๕๙	๑,๖๘๐,๘๒๘,๖๕๖	๑,๑๐๕,๘๑๕	๑,๕๑๕.๕๕
๒๕๖๐	๑,๖๓๗,๘๖๗,๖๓๐	๘๓๔,๘๒๑	๑,๕๖๑.๕๔

ที่มา : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๖๐ : ๕๐

จากตารางที่ ๓-๗ ปรากฏว่าตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ มูลค่าความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ มีค่าลดลงทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับการลดลงของจำนวนอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท (กรณีเสียชีวิต) ในแต่ละปี ในขณะที่งบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ก็มีแนวโน้มที่จะลดลง เช่นเดียวกัน (ยกเว้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ เท่านั้น) ส่งผลให้ผลตอบแทนทางสังคมของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในแต่ละปี มีแนวโน้มที่จะสูง หรือเพิ่มขึ้น (ยกเว้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ เท่านั้น) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท มีส่วนช่วยเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของอาสาสมัครทางหลวงชนบทซึ่งมีบทบาทในการช่วยแจ้งข่าวสารและดูแลถนนทางหลวงชนบท ซึ่งเป็นการช่วยลดจำนวนหรือความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ส่งผลให้มูลค่าความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ มีแนวโน้มลดลง โดยอาจจะกล่าวได้ว่างบประมาณทุก ๑ บาทที่ใช้ในการอบรม

อาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ช่วยเพิ่มผลลัพธ์ทางสังคม โดยมีส่วนช่วยลดจำนวนหรือความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท หรือลดมูลค่าความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ผ่านมา

จากการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท โดยพิจารณาผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ดังกล่าวใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ ผลปรากฏว่าการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทและการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทที่ผ่านมาในภาพรวม บรรลุเป้าหมาย ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนหรือภาครัฐ โดยช่วยลดจำนวน ความรุนแรง หรือมูลค่าความสูญเสียในการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท

ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ได้เริ่มมีการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม สถานที่จัดฝึกอบรม ประโยชน์ของการฝึกอบรม วิทยากร และเอกสารประกอบการอบรม ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าว จะถูกแจกให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตั้งแต่เริ่มการฝึกอบรม และเจ้าหน้าที่จัดการฝึกอบรมจะเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับมา เมื่อการฝึกอบรมเสร็จสิ้น

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทดังกล่าวข้างต้น ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังคงเป็นเพียงการประเมินผลความคิดเห็นและ/หรือทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการฝึกอบรมเท่านั้น โดยไม่ได้มีการติดตามประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับจากฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครทางหลวงชนบท หลังจากที่มีการฝึกอบรมได้เสร็จสิ้นแล้ว ทำให้ไม่สามารถสรุปหรือ

ประเมินได้ว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีประโยชน์จริงกับอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม หรือไม่ และการฝึกอบรมทำให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่ เพียงใด ส่งผลให้ผลสรุปจากการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยใช้แบบสอบถามอย่างเดียวที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน อาจจะไม่มีความคลาดเคลื่อน ออกติ หรือไม่สะท้อนภาพที่แท้จริงได้

ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท อีกประการหนึ่ง คือ วัฒนธรรมและพื้นที่ในการทำงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละพื้นที่ จังหวัด หรือภาค มีความแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในแต่ละพื้นที่ มีความต้องการ ความคิดเห็น และปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ดังนั้น การใช้แบบสอบถามในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในรูปแบบเดียวกัน อาจจะทำให้การประเมินผลดังกล่าวไม่มีความเหมาะสม หรือสอดคล้องกับอาสาสมัครทางหลวงชนบทในบางพื้นที่ อาจจะทำให้ให้ผลสรุปการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าว มีความคลาดเคลื่อน หรือไม่สะท้อนข้อเท็จจริงได้ ส่งผลให้ผลสรุปดังกล่าวไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ หรือต่อยอดในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าต่อไปได้

นอกจากนี้ การนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงปริมาณทางตัวเลข โดยใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๔ อาจจะทำให้ผลการวิเคราะห์การประเมินผลการฝึกอบรมที่ได้มีความคลาดเคลื่อน หรือมีความชัดเจนทางสถิติไม่เพียงพอ ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์ หรือการสรุปผลการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความไม่สมบูรณ์ หรือมีความคลาดเคลื่อนได้

จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบันดังกล่าวของกรมทางหลวงชนบท ยังไม่มีความสมบูรณ์ หรือยังต้องการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ หรือความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะประเมินผลการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อที่สามารถนำมาวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทดังกล่าวต่อไปได้ อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการประเมินผลเพื่อการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ

เมื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรมเสร็จสิ้น

ในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท กรมทางหลวงชนบทควรมีการนำการติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรมแล้วเสร็จ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบการประเมินผลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (แบบสอบถาม) กล่าวคือ ยังคงมีการใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม สถานที่จัดฝึกอบรม ประโยชน์ของการฝึกอบรม วิทยากร และเอกสารประกอบการอบรม ในระหว่างการฝึกอบรม เหมือนเดิม แต่เมื่อการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทแล้วเสร็จไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น ประมาณ ๑ เดือน ถึง ๖ เดือน ควรมีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อติดตามประเมินผลอาสาสมัครทางหลวงชนบทในการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อประเมินว่าอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ/หรือประสิทธิผล มากขึ้นเพียงใด อย่างไร โดยใช้การสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท และประชาชนหรือผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

การติดตามประเมินผลในพื้นที่แบบนี้ จะทำให้ผู้ประเมินได้รับทราบข้อมูลความจริง ว่าการฝึกอบรมที่จัดขึ้นมีประโยชน์กับอาสาสมัครทางหลวงชนบทเพียงใด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงใด และควรมีการปรับปรุงการฝึกอบรมอย่างไร เพื่อให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการติดตามในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อนำมารวมกับข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามตามรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมแบบเดิมแล้ว จะทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีความสมบูรณ์มากขึ้น หรือสะท้อนภาพที่แท้จริงมากขึ้น โดยสามารถนำไปใช้ต่อยอดในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวง

ชนบทให้มีความเหมาะสมมากขึ้น รวมถึงนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการฝึกอบรม อาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทได้อย่างถูกต้องมากขึ้นต่อไป

๒. การใช้รูปแบบการติดตามการประเมินผลที่แตกต่างกันตามลักษณะพื้นที่

เป็นความจริงที่วัฒนธรรมและพื้นที่ในการทำงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละพื้นที่ จังหวัด หรือภาค มีความแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในแต่ละพื้นที่ มีความต้องการ ความคิดเห็น และปัญหาในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน ดังนั้น กรมทางหลวงชนบทควรมีการผสมผสานรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม หรือมีการใช้การประเมินผลการฝึกอบรมในรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม หรือลักษณะของแต่ละพื้นที่ ตัวอย่างเช่น พื้นที่ที่อยู่ในภูเขา หรือการเดินทางไม่สะดวก อาจใช้การสนทนากลุ่ม หรือการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ แทนการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล หรือมีการใช้แบบสอบถามหรือหนังสือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้บังคับบัญชา หน่วยงาน ผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทในพื้นที่ ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านการฝึกอบรม

การผสมผสานรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม หรือลักษณะของแต่ละพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนน้อยลง หรือมีความสมบูรณ์มากขึ้น ส่งผลให้ผลสรุปที่ได้รับจากการประเมินผลนี้สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางในการปรับปรุงการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท หรือต่อยอดในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทต่อไปได้

๓. การใช้วิธีทางสถิติขั้นสูง

รูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมที่กรมทางหลวงชนบทใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การใช้แบบสอบถามระหว่างการฝึกอบรม แล้วนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เชิงปริมาณทางตัวเลข โดยใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งทำให้ข้อมูลดังกล่าวมีความชัดเจนทางสถิติไม่เพียงพอ และไม่สามารถนำมาใช้ในวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงลึกได้ ส่งผลให้ข้อสรุปผลการศึกษา หรือการวิเคราะห์ อาจจะไม่มีความคลาดเคลื่อนได้

ดังนั้น กรมทางหลวงชนบทควรนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เช่น การใช้แบบสอบถามดังกล่าว มาวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ผ่านความแปรปรวน (Analysis of Variance) หรือการวิเคราะห์ T-test เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ผลการศึกษาหรือผลสรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้รับมา

มีความน่าเชื่อถือ หรือยอมรับได้ทางสถิติ (มีนัยสำคัญทางสถิติ) ส่งผลให้ผลสรุปที่ได้รับจากการประเมินผลนี้ มีความคลาดเคลื่อนน้อย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ได้นำเสนอไว้แล้วดังกล่าวข้างต้น นั้น ควรมีการนำไปทดลองใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อเป็นการนำร่องในขนาดจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมกับปัจจัย หรือข้อจำกัดที่มี อาทิ ระยะเวลางบประมาณ สภาพภูมิประเทศ ฯลฯ ก่อน เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น หากมีจุดอ่อนหรือปัญหาอุปสรรคในประเด็นใด จะได้นำแนวทางดังกล่าวไปปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรม และสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เป็นข้อเสนอแนะที่มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น และหากมีผลลัพธ์ที่ดี จะได้นำเสนอให้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมในแนวทางการพัฒนาปรับปรุงการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ได้อย่างมีนัยสำคัญในโอกาสต่อไป

สรุป

จากการพิจารณาผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ ผลปรากฏว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น มีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทส่วนใหญ่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทภายในกรอบวงเงินงบประมาณที่วางแผนไว้ ในขณะที่การฝึกอบรมดังกล่าวได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนหรือภาครัฐ ในรูปของผลตอบแทนทางสังคม โดยช่วยลดจำนวนผู้เสียชีวิต และมูลค่าความสูญเสียในการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ผ่านมา มีความคุ้มค่า

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบันของกรมทางหลวงชนบท คือ การใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรม แล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถามดังกล่าว หลังการฝึกอบรมสิ้นสุด เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปวิเคราะห์ต่อไป จะมีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

๑. การประเมินผลที่ใช้แบบสอบถาม เป็นเพียงการประเมินความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้เข้ารับการศึกษาต่อการฝึกอบรมเท่านั้น โดยไม่ได้มีการติดตามประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับจากฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่า การฝึกอบรมดังกล่าวมีประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการศึกษาหรือไม่

๒. การใช้แบบสอบถามในการประเมินผลการศึกษาอาชีวศึกษาทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในรูปแบบเดียวกัน อาจจะทำให้การประเมินผลดังกล่าวไม่มีความเหมาะสม เพราะอาชีวศึกษาทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในแต่ละพื้นที่ มีวัฒนธรรมในการทำงาน ความต้องการ ความคิดเห็น และปัญหาในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันไป ส่งผลให้การประเมินผลดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อน หรือไม่สะท้อนข้อเท็จจริงได้

๓. การประเมินผลการศึกษาอาชีวศึกษาทางหลวงชนบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้น อาจจะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความชัดเจนทางสถิติไม่เพียงพอ ซึ่งจะ ทำให้ผลการวิเคราะห์หรือการสรุปผลการประเมินผลการศึกษาอาชีวศึกษาทางหลวงชนบทในปัจจุบัน มีความไม่สมบูรณ์ หรือมีความคลาดเคลื่อนได้

จากการทบทวนปัญหาอุปสรรคดังกล่าว จะมีแนวทางในการปรับปรุงการประเมินผลการศึกษาอาชีวศึกษาทางหลวงชนบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

๑. กรมทางหลวงชนบทควรนำการติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรมแล้วเสร็จ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการใช้แบบสอบถามที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยให้มีการใช้แบบสอบถามประเมินทัศนคติผู้เข้ารับการศึกษาต่อการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรม และเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง ควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ไปติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการศึกษาว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือไม่ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาติดตามในพื้นที่มารวมกับข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม ซึ่งจะ ทำให้ข้อมูลที่ได้รับดังกล่าว มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสะท้อนภาพที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น

๒. กรมทางหลวงชนบทควรมีการใช้รูปแบบการประเมินผลการศึกษาอาชีวศึกษาทางหลวงชนบทที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม หรือลักษณะของแต่ละพื้นที่ อาจจะมีการใช้แบบสอบถามหรือหนังสือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน จากผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานของอาชีวศึกษาทางหลวงชนบทที่ผ่านการฝึกอบรม ซึ่งการใช้รูปแบบประเมินผลที่มีความสอดคล้องกับลักษณะของแต่ละพื้นที่ จะช่วยให้ข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนน้อยลง

๓. กรมทางหลวงชนบทควรนำข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มาวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูง ซึ่งจะช่วยให้ผลการศึกษาหรือผลสรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้รับมา มีความน่าเชื่อถือ หรือยอมรับได้ทางสถิติ

แนวทางการพัฒนาปรับปรุงการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทดังกล่าวข้างต้น จะช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินผลการฝึกอบรม มีความคลาดเคลื่อนน้อยลง และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทได้อย่างสมบูรณ์ และถูกต้องมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

บทที่ ๔

สรุปผลการสัมภาษณ์

ในบทที่แล้ว ผู้วิจัยพิจารณาผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในงานวิจัยนี้ โดยในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทผู้รับผิดชอบการทำงาน ofอาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทผู้รับผิดชอบการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท มาวิเคราะห์เพื่อหาความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้งบประมาณและการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อหาแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า ต่อไป

ความคุ้มค่าคุ้มทุนของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกอาสาสมัครทางหลวงชนบทในพื้นที่ ๕ จังหวัด (ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม) จำนวน ๒๕ คน เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในพื้นที่ ๕ จังหวัดดังกล่าว จำนวน ๙ คน และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท จำนวน ๓ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๕ คน โดยมีรายละเอียดผู้ถูกสัมภาษณ์ และรูปภาพการสัมภาษณ์ดังกล่าว ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๔-๑ และแผนภาพที่ ๔-๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔-๑ รายละเอียดของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในงานวิจัย

หน้าที่/บทบาทผู้ถูกสัมภาษณ์	สถานที่ทำงาน/พื้นที่ดูแล	จำนวน (คน)
อาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.)	จังหวัดราชบุรี	๖
	จังหวัดสมุทรสงคราม	๔
	จังหวัดสมุทรสาคร	๔
	จังหวัดเพชรบุรี	๑๐
	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๕
เจ้าหน้าที่กรมหลวงชนบทที่ รับผิดชอบเกี่ยวกับการ ดำเนินงานของ อส.ทช.	แขวงทางหลวงชนบทราชบุรี	๑
	แขวงทางหลวงชนบทสมุทรสงคราม	๑
	แขวงทางหลวงชนบทสมุทรสาคร	๑
	แขวงทางหลวงชนบทเพชรบุรี	๒
	แขวงทางหลวงชนบทประจวบคีรีขันธ์	๒
เจ้าหน้าที่กรมหลวงชนบทที่ รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือ การประเมินผลการฝึกอบรมอส.ทช.	สำนักฝึกอบรม กรมทางหลวงชนบท	๓
รวม		๓๙

แผนภาพที่ ๔-๑ การสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ในพื้นที่ ๕ จังหวัดและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าวข้างต้น จะครอบคลุมข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ และข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยครอบคลุมประโยชน์และความคุ้มค่าของการฝึกอบรม การที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน การประเมินผลการฝึกอบรม ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงการฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรม แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม และปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม (คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง อยู่ในภาคผนวก ค และรายชื่ออาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทผู้ถูกสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ อยู่ในภาคผนวก ง)

จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในพื้นที่ ๕ จังหวัดดังกล่าวข้างต้น ผลปรากฏว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการทำงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านมา มีประโยชน์กับทั้งชุมชนในพื้นที่และกรมทางหลวงชนบท เพราะอาสาสมัครทางหลวงชนบททำหน้าที่เสมือนเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบท โดยเฉพาะช่วยแจ้งข่าว ความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้เจ้าหน้าที่รับทราบและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว เพื่ออำนวยความสะดวก และความปลอดภัยให้กับประชาชนผู้ใช้เส้นทาง (ฐาปนพงศ์ จิตรสาคร, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; สำราญ จันทร์เพ็ญ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) นอกจากนี้ อาสาสมัครทางหลวงชนบทยังคงช่วยเป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์การทำงานของกรมทางหลวงชนบทให้ชุมชนรับทราบและเข้าใจด้วย ส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น กรมทางหลวงชนบทจึงควรมีการส่งเสริมประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในภารกิจของกรมทางหลวงชนบทในฐานะอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตลอดจนสนับสนุนการทำงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาอาสาสมัครทางหลวงชนบทและการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในภาพรวมของกรมทางหลวงชนบท อย่างยั่งยืนในอนาคต (สนธิ ชุนศรี, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

ในส่วนของการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า อาสาสมัครทางหลวงชนบท ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในปัจจุบัน มีประโยชน์และมีความคุ้มค่า เพราะอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าว มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภารกิจของกรมทางหลวงชนบท และหน้าที่และการทำงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทมากขึ้น (จาตุรงค์ จันทรัตน์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; สหัฐ จิวเมือง, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานได้มากขึ้น (สัจด์ แสงนิล, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; สมชาย เทียวคลี, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) นอกจากนี้ อาสาสมัครทางหลวงชนบทยังเห็นว่าการเข้าร่วมการฝึกอบรมดังกล่าว จะช่วยยกระดับความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และมุมมองของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยเฉพาะการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือความรู้ใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยีในการก่อสร้างและบำรุงรักษาทางหลวงชนบท การควบคุมคุณภาพในการก่อสร้างทางหลวงชนบทข้อกำหนดการบรรทุกน้ำหนักบนทางหลวงชนบท และพระราชบัญญัติและระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อชุมชน หรือในชีวิตประจำวันได้ (เป็ทมา เพ็ญสว่าง, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; สุมิตร หิรัญวงศ์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ยังเป็นการเปิดโอกาสให้อาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ได้มาปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายอาสาสมัครทางหลวงชนบท (ไฟ ปิ่นแก้ว, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน อาสาสมัครทางหลวงชนบทสามารถปรึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในเครือข่าย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านการเข้ารับการฝึกอบรม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น (ไพบูลย์ จันทร, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) ในขณะเดียวกัน การฝึกอบรมดังกล่าวก็เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ทั่วประเทศ ได้มารับทราบนโยบายของกรมทางหลวงชนบท และปรึกษาหารือเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทสามารถนำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการประสาน ติดตามและปรับปรุงการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในพื้นที่ที่ดูแลรับผิดชอบอยู่ ให้มีความถูกต้องและสอดคล้องกับนโยบายของกรมทางหลวงชนบท มากขึ้น (วัฒนา ไล่เลิศ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; สนิท ขุนศรี, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในพื้นที่ ๕ จังหวัด และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ มีความเห็นว่าการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในปัจจุบัน มีประโยชน์และมีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับระยะเวลาและงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศในแต่ละปี เพราะอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้ได้รับการฝึกอบรมดังกล่าว ตระหนัก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภารกิจของกรมทางหลวงชนบท และหน้าที่การทำงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทมากขึ้นจากเดิม โดยสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครทางหลวงชนบทได้เป็นอย่างดี เช่น การตั้งด่านขังน้ำหนักรถ การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้กับประชาชนผู้เดินทางช่วงเทศกาล และการแจ้งข่าวถนนทางหลวงชนบทและป้ายจราจรชำรุดเสียหาย เป็นต้น (ชุมพล ฐปฐู, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; วัฒนา ไส้เลิศ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) ส่งผลให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทหลังจากที่เข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าวแล้ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น (จารุวรรณ ธีระบุญโญ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; จิรพัฒน์ สุพรรณพงศ์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) รวมถึงช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทในการดูแลทางหลวงชนบท และการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนนทางหลวงชนบท ได้มากขึ้น (กรณ์ ปลอดมณี, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; ธวัชชัย เชนรัตน์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

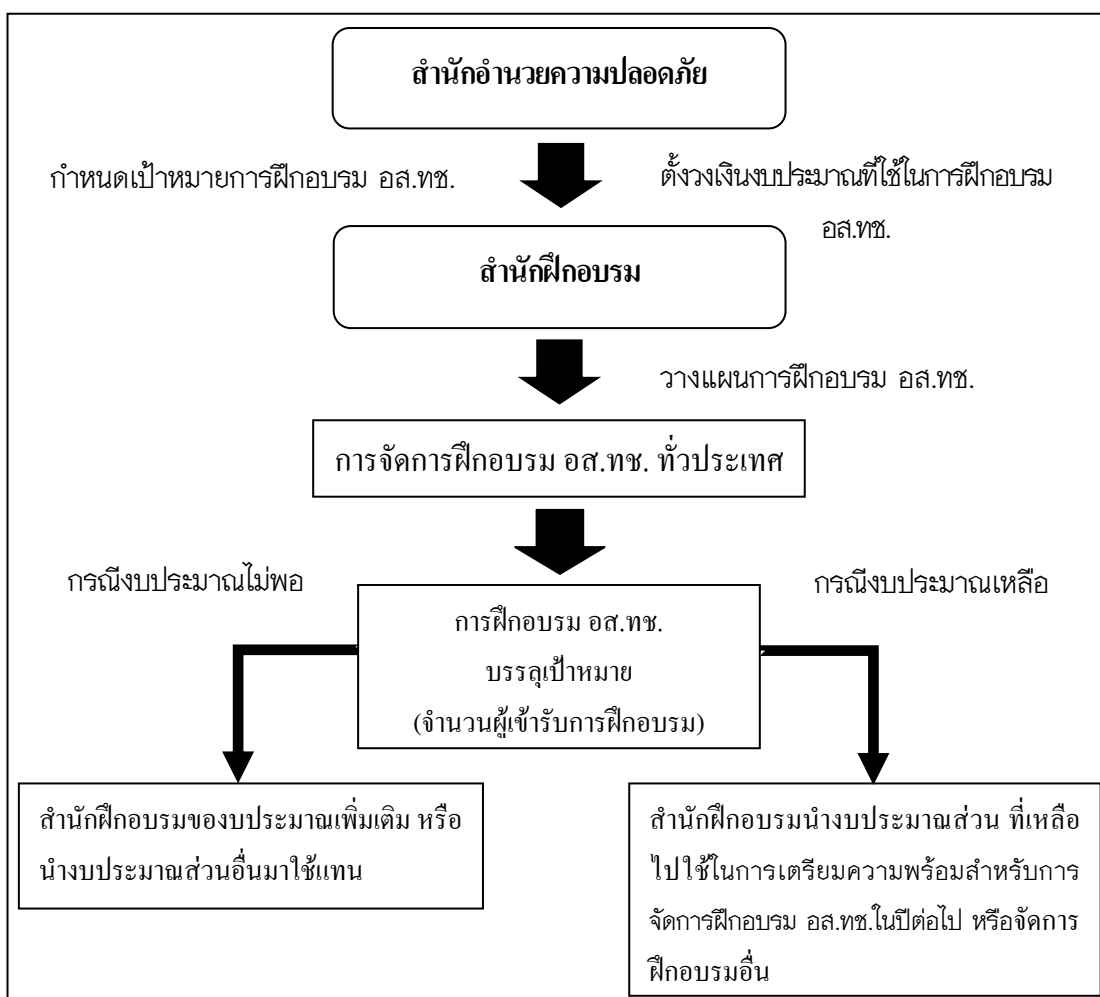
ปัญหาและอุปสรรคในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในปัจจุบัน ว่าทุกปีงบประมาณ กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักอำนวยความสะดวก จะกำหนดเป้าหมายในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ (จำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้ได้รับการฝึกอบรม) พร้อมกับตั้งวงเงินงบประมาณที่จะใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว แล้วจึงโอนงบประมาณในวงเงินดังกล่าวให้กับสำนักฝึกอบรม เพื่อใช้ในการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งสำนักฝึกอบรมจะนำงบประมาณดังกล่าวมาใช้ประกอบการวางแผนในการจัดฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในปีงบประมาณนั้นๆ โดยร่วมกับสำนักอำนวยความสะดวกในการกำหนดเนื้อหาและหลักสูตรการฝึกอบรม ตลอดจนกำหนดรูปแบบที่ใช้ในการจัดการฝึกอบรมดังกล่าวสำหรับหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครทาง

หลวงชนบทในปีงบประมาณนั้นๆ เช่น จำนวนรุ่น จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม/รุ่น สถานที่ และระยะเวลา (กรณี ปลอดภัย, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

งบประมาณที่สำนักฝึกอบรมได้รับการจัดสรรมาจากสำนักอำนวยการความปลอดภัย จะใช้เป็นค่าอาหาร ค่าวิทยากร ค่าสถานที่จัดการฝึกอบรม ค่าที่พัก ค่าเอกสาร และอื่นๆ ในการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าว รายละเอียดดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ ๔-๒ ซึ่งทุกปีงบประมาณ หลังจากที่สำนักฝึกอบรมจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทได้จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้ว ส่วนใหญ่ จะมียังงบประมาณเหลือจากการฝึกอบรมดังกล่าว รายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ ๓-๓ ในบทที่ ๓ สำนักฝึกอบรมจะนำงบประมาณในส่วนที่เหลือดังกล่าวไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมอื่นๆ ตามความต้องการของบุคลากรกรมทางหลวงชนบท หรือนำไปใช้ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในปีงบประมาณต่อไป เช่น การซื้ออุปกรณ์เครื่องมือ และเอกสารที่จำเป็นในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท (กรณี ปลอดภัย, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

แผนภาพที่ ๔-๒ แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

หลังจากที่ได้อธิบายแนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทไว้ในข้างต้น และดังแสดงในแผนภาพที่ ๔-๒ ผู้วิจัยยังได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

๑. หน่วยงานที่ตั้งงบประมาณและจัดการฝึกอบรมเป็นคนละหน่วยงาน

จากแผนภาพที่ ๔-๒ สำนักอำนวยการความปลอดภัยเป็นหน่วยงานที่กำหนดเป้าหมายในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และตั้งวงเงินงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมดังกล่าวในแต่ละปีงบประมาณ ในขณะที่สำนักฝึกอบรมเป็นหน่วยงานที่วางแผนและจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในแต่ละปีงบประมาณ โดยใช้งบประมาณที่สำนักฝึกอบรมจัดสรรมาให้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่ขอหรือตั้งงบประมาณ และกำหนดเป้าหมายการฝึกอบรม กับหน่วยงานที่วางแผนและจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเป็นคนละหน่วยงานกัน ทำให้มีโอกาสที่เป้าหมายและงบประมาณในการฝึกอบรมที่กำหนดโดยสำนักอำนวยการความปลอดภัย ไม่เหมาะสม หรือไม่สอดคล้องกับการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม (บุญชัย สิริวรรณกุล, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) กล่าวคือ รูปแบบการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่สำนักฝึกอบรมวางแผนและดำเนินการภายใต้เป้าหมายและงบประมาณที่กำหนดโดยสำนักอำนวยการความปลอดภัย อาจจะมีข้อจำกัด ทำให้การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละปีงบประมาณ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประโยชน์หรือความรู้จากการฝึกอบรมน้อยกว่าที่คาดหวังไว้) หรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการฝึกอบรม (ได้จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด) หรือมีปัญหาเรื่องการใช้งานงบประมาณในการฝึกอบรม (งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดการฝึกอบรมให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หรือมีงบประมาณเหลือจากการฝึกอบรมในแต่ละปีมากจนเกินไป) ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจจะกลายเป็นอุปสรรคที่จะทำให้การใช้งานงบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในอนาคต ไม่มีความคุ้มค่าก็เป็นได้ หากกรมทางหลวงชนบทไม่มีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม (กรณี ปลอดภัย, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

๒. ระเบียบสำหรับการเบิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ตามที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ ๒ อาสาสมัครทางหลวงชนบท คือ ประชาชนในพื้นที่ที่อาสาเข้าร่วมกับกรมทางหลวงชนบทเพื่อทำหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความชำรุดเสียหายของถนน ป้ายจราจร และส่วนประกอบของถนน และอื่นๆ ซึ่งด้วยตัวของอาสาสมัคร

ทางหลวงชนบทที่เป็นประชาชนดังกล่าวนั้น ปัจจุบัน ยังไม่มีระเบียบจากหน่วยงานกลาง เช่น กรมบัญชีกลาง หรือกระทรวงการคลัง มารองรับและกำหนดระดับชั้นของอาสาสมัครทางหลวงชนบทว่าเทียบเท่าข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ หรือลูกจ้างชั่วคราว (อัญชติ จ่างพิศ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) จึงทำให้การเบิกเบี้ยเลี้ยงต่างๆ เช่น ค่าทำงาน และค่าเดินทางราชการมาฝึกรอบมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากยังไม่มีระเบียบมารองรับในการเบิกค่าใช้จ่ายดังกล่าว (กรณ์ ปลอดมณี, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

ปัจจุบัน กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกรอบม สามารถเบิกค่าสถานที่จัดการฝึกรอบมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ค่าที่พัก ค่าวิทยากร ค่าอาหารและของว่าง และค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับเจ้าหน้าที่จัดการฝึกรอบม เท่านั้น โดยใช้ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกรอบม เหมือนกับการฝึกรอบมอื่นๆ ทั่วไป ส่งผลให้การตั้งขวงเงินงบประมาณในการฝึกรอบมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อาจจะไม่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับการใช้งบประมาณในการฝึกรอบมดังกล่าว จริง ซึ่งอาจจะทำให้การตั้งขวงงบประมาณ และการวางแผนการใช้งบประมาณในการจัดการฝึกรอบมดังกล่าว มีความคลาดเคลื่อน และการวิเคราะห์การใช้งบประมาณในการฝึกรอบมไม่สะท้อนความเป็นจริง ส่งผลให้การใช้งบประมาณในการฝึกรอบมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในอนาคต อาจจะไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร หากปัญหานี้ยังไม่ได้รับการแก้ไข (กรณ์ ปลอดมณี, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกรอบมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

จากการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการฝึกรอบมอาสาสมัครทางหลวงของกรมทางหลวงชนบท โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

๑. เนื้อหาในการฝึกรอบม

อาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยพื้นฐาน จะแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ประชาชนที่มีจิตอาสา กับประชาชนผู้มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้อาสาสมัครทางหลวงชนบททั้งสองกลุ่มมีความต้องการในเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกรอบมไม่เหมือนกัน กล่าวคือ อาสาสมัครทางหลวงชนบทกลุ่มแรก ต้องการเพียงแต่ความรู้พื้นฐานเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครทางหลวงชนบท

เพื่อใช้ในการแข่งขานให้กับกรมทางหลวงชนบทเท่านั้น ในขณะที่อาสาสมัครทางหลวงชนบทอีกกลุ่ม ต้องการได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ หรือเชิงลึก มากกว่ากลุ่มแรก เพื่อที่จะได้เข้าใจการดำเนินงานตามภารกิจของกรมทางหลวงชนบท และร่วมสังเกตการณ์และตรวจสอบการก่อสร้างหรือซ่อมแซมถนนที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นไปตามมาตรฐานของกรมทางหลวงชนบท (สมาน บัวขาว, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) ดังนั้น การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เหมือนกันสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกกลุ่ม จึงไม่มีความเหมาะสม และควรปรับปรุงหัวข้อหรือเนื้อหาของหลักสูตรในการฝึกอบรมดังกล่าว ให้มีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับความต้องการของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม แต่ละกลุ่ม (จิรพัฒน์ สุพรรณพงศ์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

๒. ระยะเวลาในการฝึกอบรม

อาสาสมัครทางหลวงชนบทอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยพื้นฐาน จะแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ประชาชนที่มีจิตอาสา กับประชาชนผู้มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งมีความต้องการสำหรับเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่แตกต่างกัน ในขณะที่การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ มีระยะเวลาเพียงแค่ ๑ วัน ซึ่งน่าจะเพียงพอสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มแรกที่ต้องการเพียงแต่ความรู้พื้นฐานเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน แต่อาจจะไม่เพียงพอสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมอีกกลุ่ม ที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ หรือเชิงลึก ที่มากกว่ากลุ่มแรก (ปรีชา รักษาราษฎร์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) และอาสาสมัครทางหลวงชนบทกลุ่มนี้ อาจจะไม่สามารถเข้ารับการฝึกอบรมในวันทำงานปกติ (วันจันทร์ถึงวันศุกร์) เพราะมีภารกิจ หรือหน้าที่ต้องปฏิบัติงานในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่แล้ว (ชัชสิทธิ์ โอ่งเคลือบ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) ดังนั้น จึงควรปรับปรุงระยะเวลาการฝึกอบรมดังกล่าวให้มีความเหมาะสมกับอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม แต่ละกลุ่ม โดยคงระยะเวลาการฝึกอบรมเป็น ๑ วัน เหมือนเดิม สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มแรกที่ต้องการเพียงแต่ความรู้พื้นฐานเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ในขณะที่ควรปรับเพิ่มระยะเวลาการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมอีกกลุ่ม ที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ หรือเชิงลึก เป็น ๒ หรือ ๓ วัน เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมที่มากขึ้น นอกจากนี้ ควรกำหนดช่วงเวลาในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ให้เหมาะสมกับกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่มด้วย เช่น การฝึกอบรมในวันเสาร์ละอาทิตย์ สำหรับอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ไม่สะดวกในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ (จารุวรรณ วีระบุญโญ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

๓. รูปแบบในการฝึกอบรม

รูปแบบในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ผ่านมา คือ การนั่งอบรมในห้อง เพื่อรับฟังการบรรยายหรือการถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรที่เชิญมา โดยจัดการฝึกอบรมแยกกลุ่มๆ (จัดเป็นรุ่น) ในแต่ละสถานที่ตามจังหวัด หรือตามภาค เช่น จัดการฝึกอบรมเป็น ๔ รุ่น ที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในแต่ละภาค ซึ่งรูปแบบการจัดการฝึกอบรมดังกล่าว จะมีข้อเสีย คือ เป็นการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนั่งฟังทฤษฎี หรือความรู้ทางวิชาการ เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือข้อคิดเห็น ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาจจะไม่เข้าใจ หรือมองไม่เห็นภาพในการนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง และไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัฒนา ไล่เลิศ, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) นอกจากนี้ การจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทเป็นรุ่นๆ ละประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คน ในแต่ละภาค อาจจะทำให้จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่นมากเกินไป ส่งผลให้การสื่อสาร หรือการถ่ายทอดความรู้ในการฝึกอบรมมีข้อจำกัด และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสน้อยในการถามคำถาม หรือมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม น้อย (ทวิ ศรีเยี่ยม, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑)

ดังนั้น ควรปรับปรุงรูปแบบการจัดการฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตร ให้มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ รวมถึงมีการดูงานด้วย เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรมมากขึ้น (ดวงใจ นาคไทยสงค์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑ ; เรือง เรืองสิทธิ์, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) ตลอดจนกำหนดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็น และปัญหาอุปสรรค ระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระหว่างการฝึกอบรมดังกล่าว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น และได้รับทราบและเข้าใจนโยบายและแนวทางการดำเนินงานในปีต่อไป จากกรมทางหลวงชนบท ซึ่งจะเป็นการสร้างเครือข่าย และแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจในการดำเนินงานในฐานะอาสาสมัครทางหลวงชนบทมากขึ้น และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรปรับเปลี่ยนการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละปี ในแต่ละรุ่น ให้เป็นกลุ่มย่อยมากขึ้น (ชุมพล ฐปชู, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) โดยอาจจะจัดการฝึกอบรมแต่ละรุ่นตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยสำนักงานทางหลวงชนบท เช่น จัดการฝึกอบรมจำนวน ๑๘ รุ่นๆ ละไม่เกิน ๑๐๐ คน ตามจำนวนสำนักงานทางหลวงชนบท (๑๘ สำนักงานทางหลวงชนบท) ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางมาเข้ารับการฝึกอบรมของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม มากขึ้น และลดจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่นให้อยู่ภายในจำนวนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสนสื่อสาร หรือมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมดังกล่าวมากขึ้นด้วย

แนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทอย่างคุ้มค่า

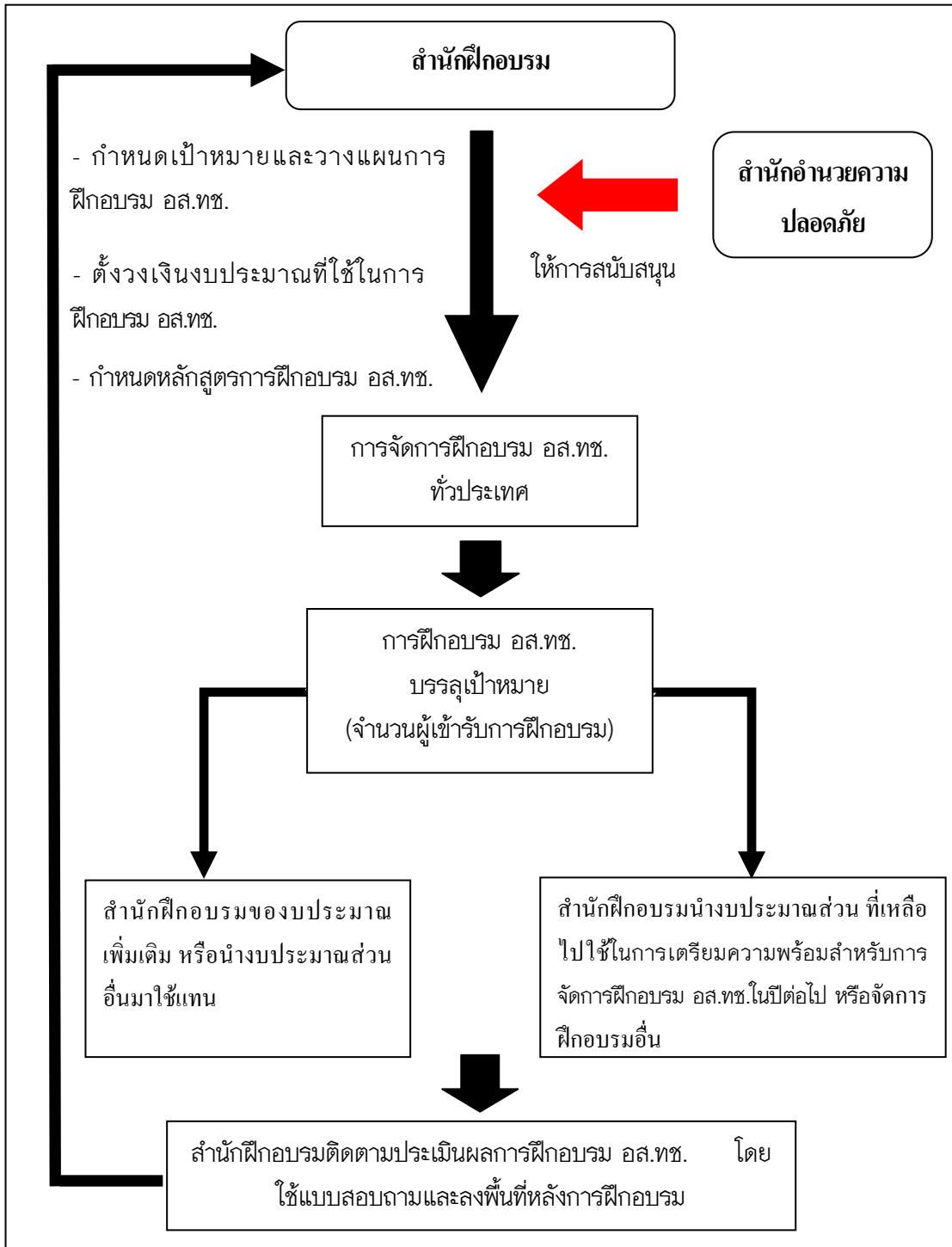
เมื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การปรับปรุงรูปแบบการตั้งงบประมาณและการวางแผนการจัดการฝึกอบรม

ตามที่ได้อธิบายแล้วข้างต้นว่า หน่วยงานของกรมทางหลวงชนบทที่ตั้งวงเงินงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละปี (สำนักอำนวยความปลอดภัย) และหน่วยงานของกรมทางหลวงชนบทที่วางแผนและจัดการฝึกอบรมดังกล่าว (สำนักฝึกอบรม) เป็นคนละหน่วยงานกัน ทำให้มีโอกาสที่เป้าหมายและงบประมาณในการฝึกอบรมที่กำหนดโดยสำนักอำนวยความปลอดภัย ไม่เหมาะสม หรือไม่สอดคล้องกับการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่วางแผนและกำหนดโดยสำนักฝึกอบรม โดยเฉพาะการที่สำนักฝึกอบรมต้องรออนุมัติงบประมาณจากสำนักอำนวยความปลอดภัย แล้วจึงค่อยมาวางแผนดำเนินการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละปีงบประมาณ ซึ่งอาจจะส่งผลให้การฝึกอบรมดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร หรือไม่บรรลุเป้าหมายตามวางแผนไว้ หรือ ไม่มีความคุ้มค่าในด้านการใช้งบประมาณ ก็ได้

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมทางหลวงชนบทควรปรับปรุงรูปแบบหรือขั้นตอนการตั้งวงเงินงบประมาณและการวางแผนการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยกำหนดให้หน่วยงานที่ตั้งวงเงินงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และหน่วยงานที่วางแผนและจัดการฝึกอบรมดังกล่าว เป็นหน่วยงานเดียวกัน (กรณี ปลอดภัย, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) คือ สำนักฝึกอบรม ซึ่งภารกิจหลักของหน่วยงานนี้ คือการวางแผน การจัดการฝึกอบรม และติดตามประเมินผลการฝึกอบรม โดยให้สำนักฝึกอบรมเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทและตั้งวงเงินงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมดังกล่าว ในแต่ละปีงบประมาณ ในขณะที่สำนักอำนวยความปลอดภัยควรมีหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนในฐานะหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบอาสาสมัครทางหลวงชนบท ให้ความร่วมมือสำนักฝึกอบรมในการกำหนดเนื้อหาหลักสูตร ตั้งเป้าหมาย และวางแผนการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เมื่อสำนักฝึกอบรมดำเนินการตั้งเป้าหมาย วางแผนการจัดการฝึกอบรม และตั้งวงเงินงบประมาณสำหรับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในปีนั้นๆ แล้ว สำนักอำนวยความปลอดภัยจึงส่งงบประมาณในจำนวนดังกล่าวมาให้สำนักฝึกอบรมดำเนินการจัดการฝึกอบรม

อาสาสมัครทางหลวงชนบท สำหรับปีงบประมาณ นั้นๆ ต่อไป พร้อมกับดำเนินการติดตาม ประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าว โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นระหว่างดำเนินการ ฝึกอบรม ร่วมกับการลงพื้นที่ติดตามประเมินผล หลังการฝึกอบรมเสร็จแล้วไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ตามที่ได้เสนอแนะไว้ในบทที่ ๓) รายละเอียดดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ ๔-๑
 แผนภาพที่ ๔-๓ แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่เสนอแนะ

แนวทางที่เสนอแนะดังกล่าวข้างต้น นั้น ช่วยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตั้งเป้าหมาย การวางแผน การกำหนดหลักสูตร การตั้งวงเงินงบประมาณ และการจัดการฝึกอบรม อาสาสมัครทางหลวงชนบท เป็นหน่วยงานเดียวกัน ทำให้เป้าหมายในการฝึกอบรมการวางแผนในการฝึกอบรม และงบประมาณในการฝึกอบรมที่กำหนดโดยสำนักฝึกอบรม น่าจะมีความถูกต้อง สอดคล้อง และเหมาะสมเพียงพอสำหรับการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศในหลักสูตร และจำนวนรุ่นที่วางแผนไว้ในแต่ละปีงบประมาณ โดยในการวางแผนการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทร่วมกับสำนักอำนวยความสะดวก จะต้องกำหนดกิจกรรม หัวข้อและเนื้อหาหลักสูตร สถานที่ ระยะเวลา จำนวนรุ่น และรูปแบบการฝึกอบรมให้ชัดเจน เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศ และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่แต่ละที่ และความต้องการของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่ม

หลังจากดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ได้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้แล้วในแต่ละปีงบประมาณ สำนักฝึกอบรมยังมีการติดตามประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบดังกล่าว โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นระหว่างการดำเนินการฝึกอบรม ร่วมกับการลงพื้นที่ติดตามประเมินผล หลังการฝึกอบรมเสร็จแล้วไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง จะทำให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่สะท้อนภาพผลลัพธ์หรือประโยชน์ของการฝึกอบรมที่แท้จริงมากขึ้น โดยสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการปรับปรุงการกำหนดหลักสูตร สถานที่ จำนวนรุ่น รูปแบบ และการวางแผนการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทในปีต่อไป ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้กรมทางหลวงชนบทมีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มากยิ่งขึ้นในทุกๆ ปี

๒. การมีระเบียบสำหรับการเบิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้นว่า ปัจจุบัน ยังไม่มีระเบียบจากหน่วยงานกลาง เช่น กรมบัญชีกลาง หรือกระทรวงการคลัง มารองรับและกำหนดระดับชั้นของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งทำให้การเบิกเบี่ยเลี้ยงต่างๆ เช่น ค่าทำงาน และค่าเดินทางราชการมาฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากยังไม่มีระเบียบมารองรับในการเบิกค่าใช้จ่ายดังกล่าว ส่งผลให้การตั้งวงเงินงบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อาจจะไม่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าวจริง และยังทำให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทขาดแรงจูงใจในการเดินทางมาเข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบดังกล่าวด้วย เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเอง และหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเข้าร่วมการฝึกอบรมของอาสาสมัครทางหลวงชนบทได้

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมทางหลวงชนบทควรมีการประชุมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง หรือกระทรวงคมนาคม เพื่อหาหรือกำหนดระเบียบที่จะใช้รองรับตัวตนของอาสาสมัครทางหลวงชนบท หรือในการเบิกเบี่ยเลี้ยงและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของอาสาสมัครทางหลวงชนบท เหมือนกับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ที่มีระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่ อปพร. ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรองรับ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขรองรับ อสม. เทียบเท่าข้าราชการพลเรือนระดับ ๓ (กรณี ปลดดมณี, สัมภาษณ์, ๒๕๖๑) เมื่ออาสาสมัครทางหลวงชนบทมีระเบียบมารองรับ และสามารถเบิกค่าใช้จ่ายและเบี่ยเลี้ยงต่างๆ ได้แล้ว กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรมสามารถวางแผนกำหนดรูปแบบและสถานที่ฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับพื้นที่มากขึ้น โดยไม่ต้องระวังเรื่องอาสาสมัครทางหลวงชนบทจะไม่มาเข้าร่วมการฝึกอบรม เพราะไม่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ ตลอดจนสามารถตั้งวงเงินงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทได้สอดคล้องกับการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าวจริงๆ ซึ่งจะส่งผลให้จำนวนอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้มาเข้ารับการฝึกอบรมมากขึ้น และกรมทางหลวงชนบทมีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มากยิ่งขึ้น

สรุป

จากการพิจารณาผลการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง ปรากฏว่า การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทที่ผ่านมา มีประโยชน์และความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมดังกล่าว เพราะอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าว มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครทางหลวงชนบทมากขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น หลังจากการฝึกอบรมสิ้นสุด อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าว ที่ควรปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้แก่ เนื้อหาการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางกลุ่ม ระยะเวลาการฝึกอบรมไม่เพียงพอกับผู้รับการฝึกอบรมบางกลุ่ม และรูปแบบการ

ฝึกอบรมที่เน้นภาคทฤษฎีและมีจำนวนรุ่นน้อยเกินไป โดยควรปรับเนื้อหา หัวข้อ ระยะเวลา รูปแบบ และจำนวนรุ่นการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทุกกลุ่ม

แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในปัจจุบัน คือ สำนักอำนวยการความปลอดภัยจะกำหนดเป้าหมายพร้อมกับตั้งวงเงินงบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท แล้วจึงโอนงบประมาณดังกล่าวให้กับสำนักฝึกอบรม เพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยแนวทางดังกล่าวจะมีข้อจำกัด อันได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตั้งงบประมาณและการวางแผนและจัดการฝึกอบรมเป็นคนละหน่วยกัน และการไม่มีระเบียบรองรับสำหรับการเบิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคที่จะทำให้การตั้งวงเงินงบประมาณในการฝึกอบรมมีความคลาดเคลื่อนและไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม จริง ส่งผลให้การใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในอนาคต ไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่มีความคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น คือ การปรับปรุงรูปแบบการตั้งงบประมาณและการวางแผนการจัดการฝึกอบรม ให้มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเพียงหน่วยเดียว โดยกำหนดให้สำนักฝึกอบรมเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการตั้งเป้าหมาย การตั้งวงเงินงบประมาณ การกำหนดหลักสูตร หัวข้อ/เนื้อหา จำนวนรุ่น สถานที่ ระยะเวลา รูปแบบ และการวางแผนการฝึกอบรม การจัดการฝึกอบรม และการติดตามการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ในขณะที่สำนักอำนวยการความปลอดภัยเป็นหน่วยสนับสนุนให้ความร่วมมือในทุกๆ ด้าน ตลอดจนควรมีการหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีระเบียบที่จะใช้รองรับตัวตนของอาสาสมัครทางหลวงชนบท หรือรองรับการเบิกเบี่ยเลี้ยงและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งจะช่วยให้สามารถวางแผนกำหนดรูปแบบและสถานที่การฝึกอบรม ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และดำเนินการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางแผนไว้ รวมถึงตั้งวงเงินงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมได้สอดคล้องกับการใช้งบประมาณจริงๆ ส่งผลให้กรมทางหลวงชนบทมีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มากยิ่งขึ้น ต่อไปในอนาคต

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

หลังจากศึกษาทฤษฎี แนวคิด หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรม และผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท และรูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตลอดจนทำการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในบทที่ผ่านมาแล้ว ในบทนี้ ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาและผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญต่างๆ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม และการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อที่กรมทางหลวงชนบทจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาพัฒนาปรับปรุงการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ให้มีความคุ้มค่ามากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

สรุป

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ที่มุ่งเน้นจะขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ระบบการบริหารภาครัฐเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อขยายขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และพัฒนาประเทศในทุกระดับอย่างยั่งยืนในภาพรวม หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ในปัจจุบัน จึงได้เริ่มนำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง มาดำเนินการ หรือขับเคลื่อนการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงาน โดยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลในภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ

เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าวข้างต้น กรมทางหลวงชนบทได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือภาคประชาชนในลักษณะอาสาสมัครทางหลวงชนบท ด้วยการให้ประชาชนที่มีบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับถนนทางหลวงชนบท หรือผู้ที่ใช้ถนน/เส้นทางดังกล่าวสัญจรเป็นประจำ สมัครเป็นเครือข่าย เพื่อทำหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ความเสียหายของถนน รวมถึงอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยให้กับประชาชนผู้ใช้นถนนในช่วงเทศกาลต่างๆ และตรวจสอบการก่อสร้างและบำรุงรักษาดูแลถนนทางหลวงชนบท โดยได้มีการจัดการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในทุกๆ ปี อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน กรมทางหลวงชนบทยังคงมีแนวทางหรือรูปแบบที่ไม่เป็นรูปธรรมในการติดตามประเมินผล ว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการไปหรือไม่ จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาทฤษฎีหรือรูปแบบในการฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีจากเอกสาร รายงานการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกอาสาสมัครทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ใน ๕ จังหวัด (จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทในส่วนกลางที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท แล้วเสนอแนะแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลที่มีนัยสำคัญยิ่งสำหรับกรมทางหลวงชนบท ในการพัฒนาแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า ต่อไป นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ยังสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรมประชาชนเพื่อสนับสนุนงานในการกิจของแต่ละหน่วยงาน เพื่อจะได้ทราบถึงประเด็นหรือปัญหาที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไขได้ตามสมควรแก่กรณีต่อไป

จากการทบทวนทฤษฎี แนวคิด วรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบการฝึกอบรมและการผลการฝึกอบรมทั่วไป ลักษณะการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท รูปแบบการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ผลปรากฏว่าอาสาสมัครทางหลวงชนบทเป็นประชาชนผู้มีจิตอาสาเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมทางหลวงชนบท ในการสอดส่องดูแลถนนของกรมทางหลวงชนบทให้คง

อยู่ในสภาพที่ดี เช่น แจ่งข้าวถนนชำรุดเสียหาย ร่วมตั้งด่านขังน้ำหนักชั่วคราวบนถนนทางหลวงชนบท และประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกรมทางหลวงชนบท เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้เส้นทางเดินทางได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ซึ่งมีภารกิจหลัก ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการกำกับทางหลวง ด้านการบำรุงรักษาทาง ด้านความปลอดภัย และด้านการประชาสัมพันธ์

กรมทางหลวงชนบท โดยสำนักฝึกอบรม ได้จัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ทั่วประเทศ ในหลักสูตรและจำนวนรุ่นที่แตกต่างกันในแต่ละปีงบประมาณ เพื่อสร้างความเข้าใจในภารกิจหน้าที่และยกระดับความรู้ความสามารถของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งในแต่ละปีงบประมาณ จะจัดการฝึกอบรมตามภาคต่างๆ ประมาณ ๔-๕ รุ่น โดยใช้รูปแบบการบรรยายในการดำเนินการฝึกอบรมโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้แบบสอบถามในการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าว โดยแจกแบบสอบถามให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรม และเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาเมื่อการฝึกอบรมแต่ละหลักสูตรหรือรุ่น เสร็จสิ้น เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แนวทางในการประเมินผลการฝึกอบรม และการวิเคราะห์ หรือประเมินความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ หรือการปฏิบัติภารกิจของรัฐ ที่ใช้มาอยู่ด้วยกันหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้การสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจ หรือความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่ หรือการประเมินความคุ้มค่าของโครงการด้านการเงิน หรือด้านเศรษฐศาสตร์ โดยพิจารณาจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน และอัตราผลตอบแทนภายใน ซึ่งตัวชี้วัดทั้ง ๓ ตัวนี้ จะใช้กับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการที่ผลประโยชน์สามารถคิดเป็นมูลค่าเงินได้ หรือการใช้ข้อมูลผลการดำเนินงานของหน่วยงานร่วมกับการใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาผลการดำเนินงานใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ โดยมีกำหนดตัวชี้วัดต่างๆ ในการประเมินแต่ละด้าน แล้วนำผลการประเมินแต่ละด้านมาสรุปความคุ้มค่าในการปฏิบัติภารกิจ หรือการใช้งบประมาณของหน่วยงานนั้นๆ

ซึ่งแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในงานวิจัยนี้ คือ การประเมินผลหลังการฝึกอบรม โดยใช้การสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจเก็บข้อมูลผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทหลังเข้ารับการฝึกอบรม จากอาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวมาใช้ร่วมกับผลการพิจารณาข้อมูลงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ใน ๓ ด้าน

ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ ที่มีการกำหนดตัวชี้วัดต่างๆ ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในการประเมินแต่ละด้าน เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อสนับสนุนภารกิจของกรมทางหลวงชนบท

จากการพิจารณาผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ที่ผ่านมาใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ ผลปรากฏว่า ในช่วง ๕ ปี หลังสุด ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทส่วนใหญ่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอยู่ภายในกรอบงบประมาณที่ตั้งไว้ ในขณะที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เห็นว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีประโยชน์ และเมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในรูปแบบของผลตอบแทนทางสังคม (การเกิดอุบัติเหตุทางถนน หรือความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบทในแต่ละปี) กับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในปีนั้นๆ ปรากฏว่าการฝึกอบรมดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนหรือภาครัฐ เพราะช่วยลดจำนวนผู้เสียชีวิต และมูลค่าความสูญเสียในการเกิดอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบททั่วประเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ที่ผ่านมามีความคุ้มค่า

จากการพิจารณาผลการสัมมนาอาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง ปรากฏว่า การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทที่ผ่านมามีประโยชน์และความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมดังกล่าว เพราะอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าว มีความเข้าใจในภารกิจของกรมทางหลวงชนบท และบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครทางหลวงชนบทมากขึ้นจากเดิม และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น หลังจากรับการฝึกอบรมเสร็จสิ้น ซึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทในการดูแลทางหลวงชนบท และการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนนทางหลวงชนบท ได้มากขึ้น

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม ซึ่งพิจารณาจากผลการดำเนินงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท การประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท มาพิจารณาร่วมกับจากผลการสัมมนาดังกล่าวข้างต้น จะสรุปได้ว่า การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทที่ผ่านมามีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมดังกล่าว และการ

ฝึกอบรมยังมีประโยชน์ต่ออาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประชาชนทั่วไป และภาครัฐหรือประเทศในภาพรวม เพราะอาสาสมัครทางหลวงชนบทสามารถนำความเข้าใจและความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมดังกล่าวไปใช้การปฏิบัติงาน เช่น การแจ้งข่าวถนนและป้ายจราจรชำรุดเสียหาย และการตรวจสอบขั้นตอนการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนนทางหลวงชนบท ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ช่วยอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้กับประชาชนผู้ใช้เส้นทาง ส่งผลให้จำนวนผู้เสียชีวิตในอุบัติเหตุทางถนนทางหลวงชนบท และมูลค่าความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบท ในแต่ละปี ลดลง

ข้อเสนอแนะ

จากการพิจารณารูปแบบการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท รวมถึงผลการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้อง ทำให้รับทราบปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม และแนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท ในปัจจุบันที่ควรมีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข โดยมีรายละเอียด สรุปได้ตามลำดับ ดังนี้

๑. การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

รูปแบบการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบันของกรมทางหลวงชนบทดังกล่าวข้างต้น ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ที่ควรปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้แก่ เนื้อหาหรือหลักสูตรการฝึกอบรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางกลุ่ม ระยะเวลาการฝึกอบรมไม่เพียงพอกับผู้รับการฝึกอบรมบางกลุ่ม และรูปแบบการฝึกอบรมที่เน้นภาคทฤษฎีและมีจำนวนรุ่นน้อยเกินไป สาเหตุเนื่องจากอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยพื้นฐาน แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ประชาชนที่มีจิตอาสา กับประชาชนผู้มีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้อาสาสมัครทางหลวงชนบททั้งสองกลุ่มที่มีความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน ย่อมมีความต้องการในเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ระยะเวลาที่ต้องการในการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสองกลุ่มย่อมแตกต่างกันด้วย ในขณะที่รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้การบรรยายภาคทฤษฎีจากวิทยากรที่เชิญมา โดยจัดตามภาคต่างๆ จะมีข้อเสีย คือ จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่นมากเกินไป (รุ่น ละ ประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ คน) และผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือข้อคิดเห็น ทำให้ผู้เข้ารับการ

ฝึกอบรมอาจจะไม่เข้าใจ หรือมองไม่เห็นภาพในการนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง และไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น กรมทางหลวงชนบทควรปรับเนื้อหา หัวข้อ ระยะเวลา รูปแบบ และจำนวนรุ่น การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ในแต่ละปีงบประมาณ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทุกกลุ่ม ยกตัวอย่างเช่น ปรับปรุงรูปแบบการฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตร ให้มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ รวมถึงมีการดูงานด้วย เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรมมากขึ้น ตลอดจนกำหนดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปัญหาอุปสรรค ระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระหว่างการฝึกอบรมดังกล่าว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น โดยปรับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่น ให้เป็นกลุ่มย่อยมากขึ้น เพื่อลดจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่นให้อยู่ภายในจำนวนที่เหมาะสม และเพิ่มเนื้อหาและระยะเวลาการฝึกอบรมให้กับอาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ หรือเชิงลึก ให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมที่มากขึ้น

๒. การประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

รูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ใช้อยู่ในปัจจุบันของกรมทางหลวงชนบท โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรม ยังคงเป็นเพียงการประเมินผลความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเท่านั้น โดยไม่ได้มีการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับจากฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบท หลังจากเข้ารับการฝึกอบรมแล้ว นอกจากนี้ การใช้แบบสอบถามในการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบททั่วประเทศ ในรูปแบบเดียวกัน อาจจะทำให้การประเมินผลดังกล่าวไม่มีความเหมาะสม เพราะอาสาสมัครทางหลวงชนบทในแต่ละพื้นที่ มีความต้องการ และปัญหาในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อน และไม่สมบูรณ์ ส่งผลให้การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทที่มีความคลาดเคลื่อนได้เช่นกัน

ดังนั้น กรมทางหลวงชนบทควรปรับปรุงรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ให้มีความสมบูรณ์ หรือมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยนำการลงพื้นที่ติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรมแล้วเสร็จ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการใช้แบบสอบถามที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อประเมินว่าอาสาสมัครทางหลวงชนบทที่ผ่านการอบรมมาแล้ว สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ/หรือประสิทธิผล มากขึ้นเพียงใด อย่างไร ซึ่งจะทำให้ได้รับทราบข้อมูลความ

จริง ว่าการฝึกอบรมที่จัดขึ้นมีประโยชน์กับอาสาสมัครทางหลวงชนบทเพียงใด และควรมีการปรับปรุง การฝึกอบรมอย่างไร เพื่อให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับประโยชน์สูงสุด ข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้อีกข้อ คือ การใช้การประเมินผลการฝึกอบรมในรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละ พื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม หรือลักษณะของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความ คลาดเคลื่อนน้อยลง มีความสมบูรณ์มากขึ้น หรือสะท้อนภาพที่แท้จริงมากขึ้น นอกจากนี้ กรมทาง หลวงชนบทควรนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทดังกล่าว ไป วิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูง ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้รับมา มีความ น่าเชื่อถือ หรือยอมรับได้ทางสถิติ ส่งผลให้ผลสรุปที่ได้รับจากการประเมินผลนี้ มีความคลาดเคลื่อน น้อย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทได้อย่างสมบูรณ์ และถูกต้องมากยิ่งขึ้นต่อไป

๓. แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทาง หลวงชนบท ในปัจจุบัน คือ ในแต่ละปีงบประมาณ สำนักอำนวยการความปลอดภัยจะกำหนดเป้าหมาย พร้อมกับตั้งวงเงินงบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท แล้วจึงโอนงบประมาณ ดังกล่าวให้กับสำนักฝึกอบรม เพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวง ชนบท โดยแนวทางดังกล่าวจะมีข้อจำกัด อันได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตั้งงบประมาณและการ วางแผนและจัดการฝึกอบรมเป็นคนละหน่วยกัน และการไม่มีระเบียบรองรับสำหรับการเบิกค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งอาจจะทำให้การตั้งวงเงินงบประมาณในการฝึกอบรมมีความ คลาดเคลื่อนและไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม จริง ส่งผลให้การใช้งบประมาณใน การฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบทในแต่ละปีงบประมาณ ไม่มี ประสิทธิภาพ หรือไม่มีความคุ้มค่าได้ ในอนาคต

เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น กรมทางหลวงชนบทควรพิจารณาปรับปรุง รูปแบบหรือขั้นตอนการตั้งวงเงินงบประมาณและการวางแผนการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ให้มีความเป็นเอกภาพมากขึ้น โดยแนวทางหนึ่งคือ การกำหนดให้สำนักฝึกอบรมเป็นหน่วยงานหลักที่ รับผิดชอบการตั้งงบประมาณ การตั้งเป้าหมาย การวางแผน การจัดการฝึกอบรม และการติดตามการ ประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท ทั้งหมด โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักอำนวยการ ความปลอดภัยในการดำเนินการดังกล่าว รวมถึงมีการประชุมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มี ระเบียบที่จะใช้รองรับตัวตนของอาสาสมัครทางหลวงชนบท หรือรองรับการเบิกเบี่ยเลี้ยงและค่าใช้จ่าย ต่างๆ ของอาสาสมัครทางหลวงชนบท ซึ่งจะช่วยให้สามารถวางแผนการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสมและ สอดคล้องกับพื้นที่ ตลอดจนดำเนินการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางแผนไว้

และสามารถตั้งวงเงินงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมได้สอดคล้องกับการใช้งบประมาณจริงๆ ส่งผลให้กรมทางหลวงชนบทมีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

๔. ข้อเสนอแนะในมุมมองของนักวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในมุมมองของนักวิจัย ใน ๓ ด้าน โดยมีรายละเอียด สรุปได้ ดังนี้

๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กรมทางหลวงชนบทควรปรับเปลี่ยนบทบาทและการบริหารงานเป็นลักษณะเชิงรุก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครทางหลวงชนบทในการดำเนินการตามภารกิจของกรมทางหลวงชนบท และการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของอาสาสมัครทางหลวงชนบท อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้การใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

๔.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ในการนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

๔.๒.๑ กรมทางหลวงชนบทควรใช้แนวทางหลวงชนบท หมวดบำรุงทางหลวงชนบท และ/หรือสำนักงานทางหลวงชนบทในภูมิภาค เป็นฐานและศูนย์กลางในการประสานงานกับอาสาสมัครทางหลวงชนบท ประชาชน และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมต่างๆ โดยให้อาสาสมัครทางหลวงชนบทเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าว เป็นประจำ ซึ่งควรมีการประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง หน่วยงานภูมิภาค และหน่วยงานภายนอกอื่นๆ ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานระดับพื้นที่

๔.๒.๒ กรมทางหลวงชนบทควรปรับโครงสร้างหรือการมอบหมายงาน/อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภายใน โดยให้มีหน่วยงานหลักเพียงหน่วยเดียวในการดูแลรับผิดชอบการตั้งงบประมาณ การวางแผน การจัดการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท เพื่อให้เกิดเอกภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานฝึกอบรมดังกล่าว

๔.๒.๓ กรมทางหลวงชนบทควรพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทแบบใหม่ๆ ที่มุ่งเน้นภาคปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงนำรูปแบบการประเมินผลแบบอื่นๆ ที่มีความเหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการประเมินผลฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท เพื่อให้การวิเคราะห์และสรุปผลการประเมินผลการฝึกอบรมมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

๔.๒.๔ กรมทางหลวงชนบทควรมีการกำหนดตัวชี้วัดทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท การประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท และการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าว เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าวว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่ เพื่อจะได้พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานและการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๔.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิจัยนี้ ยังมีข้อจำกัด คือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากตัวแทนอาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้องในบางพื้นที่เท่านั้น เช่นในพื้นที่ ๕ จังหวัด ทำให้ข้อมูลที่ได้รับในการวิจัยอาจจะไม่สมบูรณ์ หรือมีความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้น การวิจัยต่อยอดในหัวข้อนี้ ในอนาคต ควรเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้การสัมภาษณ์ร่วมกับแบบสอบถาม หรือใช้รูปแบบการประเมินผลแบบอื่นๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ อันได้แก่ ตัวแทนอาสาสมัครทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่แขวงทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่สำนักงานทางหลวงชนบท เจ้าหน้าที่หมวดบำรุงทางหลวงชนบท ผู้บริหารแขวงทางหลวงชนบท ผู้บริหารสำนักงานทางหลวงชนบท และผู้บริหารหมวดบำรุงทางหลวงชนบท ทั่วประเทศ รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักฝึกอบรม เจ้าหน้าที่สำนักอำนวยความสะดวก และผู้บริหารกรมทางหลวงชนบทด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติขั้นสูง เพื่อให้ได้ผลการวิจัยเชิงวิชาการที่มีความสมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- การพัฒนาชุมชน, กรม. รายงานการประเมินผลความคุ้มค่าการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ
กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนา
ชุมชน, ๒๕๕๕.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. ระบบประเมินผลลัพท์ทางสังคม และผลตอบแทนทางสังคม
จากการลงทุน. กรุงเทพฯ : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๐.
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. การประเมินผลโครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายประชาชนชาวบ้านปี
๒๕๕๓. นครปฐม : โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน, ๒๕๕๓.
- คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ. ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการประเมินความคุ้มค่าใน
การปฏิบัติการกิจการรัฐ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๓). กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๓.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ
ระดับพื้นฐาน ฉบับที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด, ๒๕๕๘.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. หลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลความ
เป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕. กรุงเทพฯ :
บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด, ๒๕๕๕.
- ชาญ สวัสดิ์สาตี. คู่มือ การประเมินและติดตามผลการฝึกอบรมสำหรับผู้รับผิดชอบโครงการ
ฝึกอบรม/สัมมนา (ฉบับเพิ่มเติม). นนทบุรี : สวัสดิการสำนักงาน ก.พ., ๒๕๕๕.
- ณัฐพันธ์ เจริญนันท์. การประเมินผลงานฝึกอบรม : การตรวจสอบความสำเร็จของการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพฯ : ซีระป้อมวรรณกรรม, ๒๕๕๓.
- ทางหลวงชนบท, กรม. รายงานประจำปี ๒๕๕๓ กรมทางหลวงชนบท. กรุงเทพฯ : กรมทางหลวง
ชนบท, ๒๕๕๓.

ทางหลวงชนบท, กรม. รายงานประจำปี ๒๕๕๕ กรมทางหลวงชนบท. กรุงเทพฯ : กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๕๕.

ทางหลวงชนบท, กรม. อาสาสมัครทางหลวงชนบท ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐. กรุงเทพฯ : กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๖๐.

นโยบายและเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, กอง. การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ปี ๒๕๕๐. กรุงเทพฯ : กองนโยบายและเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน, ๒๕๕๐.

นิตา ชูโต. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : ธรรมสารการพิมพ์, ๒๕๒๗.

บำรุงทาง, สำนัก. โครงข่ายทางหลวงชนบท สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๖๐. กรุงเทพฯ : กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๕๘.

ฝีกอบรม, สำนัก. อาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.). กรุงเทพฯ : กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๕๕.

พะเยา, มหาวิทยาลัย. พิมพ์เขียว Thailand ๔.๐ โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน. พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕.

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนัก. รายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ปีที่สอง (วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๖). กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๕๖.

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. แผนกลยุทธ์และการประเมินความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. โครงการศึกษามูลค่าอุบัติเหตุแห่งประเทศไทย. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๐.

สมคิด บางโม. เทคนิคการฝีกอบรมและการประชุม. กรุงเทพฯ : บริษัทวิทยพัฒนา จำกัด, ๒๕๕๕.

อรุณ รักรธรรม. การพัฒนาและฝีกอบรมบุคคล : ศึกษาเชิงพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕.

อำนวยการความปลอดภัย, สำนัก. คู่มือการรายงานผลการปฏิบัติงานอาสาสมัครทางหลวงชนบท. กรุงเทพฯ : กรมทางหลวงชนบท, ๒๕๕๔.

วารสารและหนังสือพิมพ์

วินัยกานต์ รุจิภักดิ์ และ ศัญญพวงศ์ ลีประเสริฐ. “เครือข่ายภาคประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมคดีพิเศษ”, กระบวนการยุติธรรม. ๘ (๑), มกราคม – เมษายน ๒๕๕๘. หน้า ๔๑-๔๒.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

จรัสทิพย์ สกุรัตน์ะพรชัย. “การวิเคราะห์ความเต็มใจที่จะจ่ายและความคุ้มค่าในการป้องกันน้ำท่วม : กรณีศึกษาเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖.

ทินกร อัครศรีชัยโรจน์. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๕”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑.

ชนวัตร นกคارا และ อนุพันธ์ ปทุมมาสุตร. “ความคุ้มค่าในการศึกษาสาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร”. จดนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.

นงคราญ ศรีเมือง. “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๒”. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๖.

ปรัชญา วัฒนปราโมทย์. “การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรปลัดอำเภอของวิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐.

พวงพร ลีมีลา. “การวิเคราะห์ทางการเงินโครงการลงทุนธุรกิจฟาร์มจระเข้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาธุรกิจการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.

พิพัฒน์ ฤกษ์คำริห์. “การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของการเลี้ยงกบในจังหวัดสุพรรณบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาธุรกิจการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๘.

- วิจิตรา ก้นทะดง. “การวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการลงทุนจัดตั้งโรงงานผลิตกาแฟปรุงสำเร็จชนิดผงทรีอินวัน”. สารานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบัญชี, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒.
- วรรณช บูรภักดิ์. “การประเมินผลลัพธ์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕.
- ศิริพงษ์ ทรัพย์บุญรอด. “การติดตามและประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมภายใต้โครงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการประชาสัมพันธ์กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑.
- สมคิด เรืองวิจิตร. “การประเมินผลการฝึกอบรมโครงการอบรมวิทยากรสมาชิบบำบัดในภาวะสุขภาพองค์รวม”. เอกสารผลงานวิชาการ, กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๔.
- สมพิศ ประสมทรัพย์. “การติดตามผลการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารงานพัฒนาชนบท (นบ.รพช.) ของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท : การนำเนื้อหาในหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติงาน รพช.”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.
- อรรถพร โกมลหิรัญย์. “การประเมินโครงการก่อสร้างกำแพงกันดินริมคลองประปา”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.

สัมภาษณ์

- กรณ์ ปลอดคมณี, นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ. สัมภาษณ์. ๓ เมษายน ๒๕๖๑.
- จตุรงค์ จันทรัตน์, สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.
- จรรุวรรณ ชีระบุญโญ, นายช่างโยธาชำนาญงาน. สัมภาษณ์. ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- จิรพัฒน์ สุพรรณพงศ์, นายช่างโยธาชำนาญงาน. สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ชัยสิทธิ์ โอ่งเคลือบ, สัมภาษณ์. ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ชุมพล รูปชู, นายช่างโยธาชำนาญงาน. สัมภาษณ์. ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ฐาปนพงศ์ จิตรสาคร, สัมภาษณ์. ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ดวงใจ นาคไทยสงค์, พนักงานพิมพ์ระดับ ส ๓. สัมภาษณ์. ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ทวี ศรีเอี่ยม, สัมภาษณ์. ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑.

- ชัชชัย เชนรัตน์, นายช่างโยธาชำนาญงาน. สัมภาษณ์. ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๑.
- บุญชัย สิริวรรณกุล, เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (พร.). สัมภาษณ์. ๓ เมษายน ๒๕๖๑.
- ประสงค์ อังคชร, สัมภาษณ์. ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ปัทมา เพ็ญสว่าง, สัมภาษณ์. ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ปรีชา รักษาธารายุทธ์, สัมภาษณ์. ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ไผ่ ปิ่นแก้ว, สัมภาษณ์. ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ไพบุลย์ จันทร์, สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.
- เรือง เรืองสิทธิ์, สัมภาษณ์. ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑.
- วัฒนา ไกลเลิศ, นายช่างโยธา (พร.). สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.
- สังข์ แสงนิล, สัมภาษณ์. ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑.
- สนิท ขุนศรี, นายช่างโยธาชำนาญงาน. สัมภาษณ์. ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- สมชาย เขียวคลี่, สัมภาษณ์. ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๑.
- สมาน บัวขาว, สัมภาษณ์. ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑.
- สหส จิวเมือง, สัมภาษณ์. ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- ตำราญ จันทร์เพ็ง, สัมภาษณ์. ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- สุมิตร หิรัญวงศ์, สัมภาษณ์. ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑.
- อัญชลี งามพัด, เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (พร.). สัมภาษณ์. ๓ เมษายน ๒๕๖๑.

บรรยาย ปาฐกถา

- จินนงค์กุล โรจนนันต์, ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน. อภิปรายเรื่อง “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ กับบริบทการพัฒนาประเทศไทย”. ณ โรงแรมจอมเทียน ปาล์มบีช รีสอร์ท, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐.
- พรทิพย์ แก้วมูลคำ, ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบราชการ. บรรยายเรื่อง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)”. ณ โรงแรมรามารการ์เดนส์, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ฝีกอบรม, สำนัก. “สรุปผลการฝีกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท”. ๒๕๖๐.

อำนวยความสะดวกภัย, สำนัก. “สรุปผลการปฏิบัติงานอาสาสมัครทางหลวงชนบท”. ๒๕๖๐.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

อุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, กรม. “เครือข่ายภาคประชาชนในการรายงานการเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีการทำเหมืองแร่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://envi-mining.dpim.go.th/news/ac1-t1306210367.pdf>, ๒๕๕๐.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ตัวอย่างบัตรประจำตัวอาสาสมัครทางหลวงชนบท

ตัวอย่างเครื่องแต่งกายและป้ายสมาชิกอาสาสมัครทางหลวงชนบท และตัวอย่างบัตรประจำตัวอาสาสมัครทางหลวงชนบทของกรมทางหลวงชนบท แสดงไว้ในแผนภาพที่ ก-๑ และ ก-๒ ตามลำดับ

แผนภาพที่ ก-๑ ตัวอย่างเครื่องแต่งกายและป้ายสมาชิกอาสาสมัครทางหลวงชนบท

แผนภาพที่ ก-๒ ตัวอย่างบัตรประจำตัวอาสาสมัครทางหลวงชนบท

 The diagram shows a rectangular ID card template with dimensions of 8.4 cm in width and 5.4 cm in height. The card is divided into several sections:

- Top Left:** A box for a photo with the text 'รูปถ่าย ขนาด ๒.๕ x ๓ ซม.' (Photo size 2.5 x 3 cm).
- Top Right:** Fields for 'เลขประจำตัวประชาชนผู้ถือบัตร' (ID number), 'ชื่อ' (Name), and 'นามสกุล' (Surname), each followed by a dotted line for text entry.
- Bottom Left:** Fields for 'ลายมือชื่อ' (Signature) and 'หมูโลहित' (Fingerprint).
- Bottom Right:** Fields for '(.....)' (Title/Position), 'ผู้อำนวยการสำนักทางหลวงชนบทที่.....' (Director of the Provincial Highway Bureau), and 'ผู้ออกบัตร' (Card Issuer).

 Dimension lines indicate the overall size: 8.4 ซม. (cm) across the bottom and 5.4 ซม. (cm) along the right side.

ผนวก ข

แบบสอบถามประเมินผลการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบท

แบบประเมินผลโครงการฝึกอบรม

โครงการฝึกอบรมหลักสูตร “กลยุทธ์การพัฒนาอาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.)” รุ่นที่ .....

วันที่ ..... ณ โรงแรม .....

คำชี้แจง สำนักฝึกอบรม ขอความกรุณาผู้เข้ารับการฝึกอบรม/ผู้ร่วมสังเกตการณ์ทุกท่าน โปรดแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการจัดฝึกอบรม/สัมมนา เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางนำไปปรับปรุงเพื่อการดำเนินงานในปีต่อไป

โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง หรือกรอกข้อความในช่องว่างให้ครบถ้วน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

๑. เพศ ชาย หญิง

๒. อายุ ต่ำกว่า ๒๕ ปี ระหว่าง ๒๕ - ๓๔ ปี ระหว่าง ๓๕ - ๔๔ ปี ตั้งแต่ ๔๕ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา ปวช. ปวท. ปวส. ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก

๔. อาชีพ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างส่วนราชการ อื่นๆ

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานฝึกอบรม เหมาะสม/ได้รับประโยชน์

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย	
๑. กระบวนการฝึกอบรม						
๑.๑ เนื้อหาวิชา						
๑.๒ เอกสารประกอบการฝึกอบรม						
๑.๓ ทีมงานวิทยากร						
๑.๔ ระยะเวลาการฝึกอบรม						
๒. เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม						
๒.๑ การติดต่อประสานงาน						
๒.๒ การอำนวยความสะดวก						
๓. สิ่งอำนวยความสะดวก						
๓.๑ สถานที่						
๓.๒ อาหารและเครื่องดื่ม						
๓.๓ โสตทัศนอุปกรณ์						

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย	
๔. ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม						
๔.๑ การพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็น						
๔.๒ การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการทำงาน						
๔.๓ การเข้ารับการฝึกอบรมเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์						
๕. สรุปความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม						
ความคิดเห็นต่อการอบรม						

ส่วนที่ ๑ หลักสูตรที่ท่านต้องการอบรมเพิ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผนวก ก

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์อาสาสมัครทางหลวงชนบท และเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย มีดังต่อไปนี้

๑. ชื่อ – นามสกุล/อายุ/จังหวัด/ที่อยู่/ดูแลพื้นที่ไหน
๒. ทำงานเป็น อส.ทช. หรือทำงานเกี่ยวกับ อส.ทช. มากี่ปี
๓. ภารกิจ/หน้าที่ที่รับผิดชอบในฐานะ อส.ทช. หรือเกี่ยวกับ อส.ทช. คืออะไร
๔. รู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทและการทำหน้าที่ของ อส.ทช.
๕. ประชาชน/พื้นที่/ท้องถิ่น รู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับการทำงานของ อส.ทช.
๖. การทำงานด้าน อส.ทช. หรือเกี่ยวกับ อส.ทช. ในปัจจุบัน มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างอย่างไร
๗. ควรมีการปรับปรุงอะไรในระบบ/รูปแบบ/การทำงานของ อส.ทช. ในปัจจุบัน
๘. เคยได้เข้ารับการฝึกอบรม อส.ทช. ที่จัดโดยกรมทางหลวงชนบท หรือไม่
๙. การฝึกอบรม อส.ทช. มีประโยชน์หรือไม่/อย่างไร
๑๐. การฝึกอบรม อส.ทช. คุ่มค่าหรือไม่/อย่างไร
๑๑. ความรู้จากการฝึกอบรม อส.ทช. นำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้หรือไม่/อย่างไร
๑๒. การฝึกอบรม ทำให้ อส.ทช. ปฏิบัติงานดีขึ้น/มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่/อย่างไร
๑๓. มีอุปสรรคสำหรับ อส.ทช. ในการนำความรู้จากการฝึกอบรมมาใช้ในการปฏิบัติงานหรือไม่/อย่างไร
๑๔. การฝึกอบรม อส.ทช. มีปัญหาอุปสรรคอะไร/อย่างไร
๑๕. การฝึกอบรม อส.ทช. ควรปรับปรุงอะไร/อย่างไร
๑๖. ประชาชน/พื้นที่/ท้องถิ่น รู้สึกอย่างไรกับการทำงานของ อส.ทช. หลังการฝึกอบรม
๑๗. แนวทางการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช. ในปัจจุบัน เป็นอย่างไร/มีปัญหาอะไร
๑๘. ควรปรับปรุงการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช. ในปัจจุบัน อย่างไร
๑๙. แนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ในปัจจุบันเป็นอย่างไรและมีปัญหาอะไร
๒๐. ควรปรับปรุงแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ในปัจจุบัน อย่างไร
๒๑. การฝึกอบรมและการประเมินผล อส.ทช. เหมือนหรือต่างจากการฝึกอบรมอื่น อย่างไร

ผนวก ง

รายชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์

รายชื่อ ตำแหน่ง และสถานที่ทำงานของอาสาสมัครทางหลวงชนบทและเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบทที่ถูกสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ รวมทั้งหมดจำนวน ๓๕ ราย แสดงไว้ในตารางที่ ง-๑ ตารางที่ ง-๑ รายละเอียดของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในงานวิจัย

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
อาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.)			
๑	นายปรีชา รักษาราษฎร์	อส.ทช.	จังหวัดราชบุรี
๒	นายชัยสิทธิ์ โอ่งเคลือบ	อส.ทช.	จังหวัดราชบุรี
๓	นายสุรินทร์ จันทนโสคติ	อส.ทช.	จังหวัดราชบุรี
๔	นายสงัด แสงนิล	อส.ทช.	จังหวัดราชบุรี
๕	นายจำเริญ ทรัพย์มา	อส.ทช.	จังหวัดราชบุรี
๖	นายธวัช ทรงตรวน	อส.ทช.	จังหวัดราชบุรี
๗	นางปัทมา เพ็ญสว่าง	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสงคราม
๘	นางภานุมาส อินทรีย์งค์	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสงคราม
๙	นายทวิ ศรีเอี่ยม	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสงคราม
๑๐	นายเรือง เรืองสิทธิ์	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสงคราม
๑๑	นายสุวิเชียร นวลขาว	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสาคร
๑๒	นายไฟ ปิ่นแก้ว	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสาคร
๑๓	นายประสงค์ อังคयर	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสาคร
๑๔	นายฐานปนพงศ์ จิตรสาคร	อส.ทช.	จังหวัดสมุทรสาคร
๑๕	นางจุฑามาศ ตุ่มศรี	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๑๖	นายสุมิตร หิรัญวงศ์	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๑๗	นางบังเอิญ รุ่งเรือง	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๑๘	นายเหรียญ นิลม่วง	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๑๙	นายสหัส จิวเมือง	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๒๐	นางสาวอรวรรณ สุขเกษม	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ ง-๑ รายละเอียดของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ในงานวิจัย (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
อาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.) (ต่อ)			
๒๑	นายตำรวจ จันทร์เพ็ง	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๒๒	นางจิรา กลิ่นอ่อน	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๒๓	นางตำรวจ ชะอุ่มฤทธิ์	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๒๔	นายสมชาย เขียวคลี	อส.ทช.	จังหวัดเพชรบุรี
๒๕	นายสมาน บัวขาว	อส.ทช.	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๖	นายจาตุรงค์ จันทร์ตัน	อส.ทช.	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๗	นายสมหวัง แซ่เบ๊	อส.ทช.	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๘	นายประโยค จันทร์	อส.ทช.	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๒๙	นายไพบุลย์ จันทร์	อส.ทช.	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
เจ้าหน้าที่กรมหลวงชนบทที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อส.ทช.			
๑	นางสาวจรรุวรรณ ชีระปัญญา	นายช่างโยธาชำนาญงาน	แขวงทางหลวงชนบทราชบุรี
๒	นายชุมพล รูปชู	นายช่างโยธาชำนาญงาน	แขวงทางหลวงชนบท สมุทรสงคราม
๓	นายธวัชชัย เชนรัตน์	นายช่างโยธาชำนาญงาน	แขวงทางหลวงชนบทสมุทรสาคร
๔	นายสนิท ขุนศรี	นายช่างโยธาชำนาญงาน	แขวงทางหลวงชนบทเพชรบุรี
๕	นางดวงใจ นาคไทยสงค์	พนักงานพิมพ์ระดับ ๘ ๓	แขวงทางหลวงชนบทเพชรบุรี
๖	นายจิรพัฒน์ สุพรรณพงศ์	นายช่างโยธาชำนาญงาน	แขวงทางหลวงชนบท ประจวบคีรีขันธ์
๗	นายวัฒนา ไล่เลิศ	นายช่างโยธา (พร.)	แขวงทางหลวงชนบท ประจวบคีรีขันธ์
เจ้าหน้าที่กรมหลวงชนบทที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช.			
๑	นายกรณ์ ปลอดภัย	นักทรัพยากรบุคคล ชำนาญการ	สำนักฝึกอบรม
๒	นายบุญชัย สิริวรรณกุล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป(พร.)	สำนักฝึกอบรม
๓	นางสาวอัญชลิ จ่างพัด	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป(พร.)	สำนักฝึกอบรม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายไกรวัลย์ โรจนานุกูล
วัน เดือน ปี เกิด	๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๔
การศึกษา	๑. วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมโยธา) พ.ศ. ๒๕๒๗ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ๒. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๔๓ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ประวัติการทำงานโดยย่อ	๑. ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘ วิศวกรโยธา ๓ สำนักงานโยธาธิการจังหวัดกระบี่ ๒. ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ วิศวกรวิชาชีพ ๘ (หัวหน้าฝ่ายวิชาการ) สำนักงานโยธาธิการจังหวัดสมุทรสาคร ๓. ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓ วิศวกรวิชาชีพ ๘ (หัวหน้าฝ่ายวิชาการ) สำนักงานโยธาธิการจังหวัดราชบุรี ๔. ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ วิศวกรวิชาชีพ ๘ (หัวหน้าฝ่ายวิชาการ) สำนักงานโยธาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ๕. ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ วิศวกรวิชาชีพ ๘ (หัวหน้าฝ่ายวิชาการ) สำนักงานโยธาธิการจังหวัดสมุทรสาคร ๖. ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ หัวหน้าทางหลวงชนบทสมุทรสาคร สำนักงานทาง หลวงชนบทจังหวัดสมุทรสาคร ๗. ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ทางหลวงชนบทจังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานทาง หลวงชนบทจังหวัดสมุทรสาคร ๘. ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้อำนวยการสำนักทางหลวงชนบทที่ ๑๒ สำนักทาง หลวงชนบทที่ ๑๒ (สงขลา) ๙. ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ผู้อำนวยการสำนักงานทางหลวงชนบทที่ ๔ สำนักงานทางหลวงชนบทที่ ๔ (เพชรบุรี)
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักงานทางหลวงชนบทที่ ๔ สำนักงานทางหลวงชนบทที่ ๔ (เพชรบุรี)

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมอาสาสมัครทางหลวงชนบทของ
กรมทางหลวงชนบท อย่างคุ้มค่า

ผู้วิจัย นายไกรวัลย์ โจนานุกูล หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานทางหลวงชนบทที่ 4 กรมทางหลวงชนบท

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ที่มุ่งเน้นจะขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ระบบการบริหารภาครัฐเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อขยายขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และพัฒนาประเทศในทุกระดับอย่างยั่งยืนในภาพรวม หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ในปัจจุบัน จึงได้เริ่มนำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง มาดำเนินการหรือขับเคลื่อนการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงาน โดยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลในภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ

กรมทางหลวงชนบทได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือภาคประชาชนในลักษณะอาสาสมัครทางหลวงชนบท (อส.ทช.) ด้วยการให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับถนนทางหลวงชนบท หรือผู้ใช้ถนนดังกล่าวสมัครเป็นประจำ สมัครเป็นเครือข่ายเพื่อทำหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารความเสียหายของถนน รวมถึงอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยให้กับประชาชนผู้ใช้ถนนในช่วงเทศกาลต่างๆ และตรวจสอบการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนนทางหลวงชนบท เป็นการรองรับกับโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย “ไทยแลนด์ 4.0” ซึ่งจะเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ เพื่อเป็นกลไกหลักในการสร้างความเข้มแข็งและขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยมีการจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับ อส.ทช. ทั่วประเทศ ในทุกปี อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน กรมฯ ยังคงมีแนวทางหรือรูปแบบที่ไม่เป็นรูปธรรมในการติดตามประเมินผล ว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการหรือไม่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา

และวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรม อส.ทช. เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลที่มีนัยสำคัญในการพัฒนาแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. เพื่อสนับสนุนงานในภารกิจของกรมฯ ให้มีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช.
2. เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณสำหรับการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ อย่างคุ้มค่า

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้จะเน้นการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมถึงผลการดำเนินงานของ อส.ทช. ที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในแต่ละปี เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม อส.ทช. ตลอดจนพิจารณาหาแนวทางที่เหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ อย่างคุ้มค่า
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทน อส.ทช. และเจ้าหน้าที่กรมฯ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อส.ทช. ใน 5 จังหวัด (จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) รวมถึงตัวแทนเจ้าหน้าที่กรมฯ ในส่วนกลางที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก อส.ทช. เจ้าหน้าที่กรมฯ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อส.ทช. และเจ้าหน้าที่กรมฯ ที่รับผิดชอบการจัดการฝึกอบรมหรือการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช. รวมทั้งสิ้นจำนวนไม่น้อยกว่า 17 คน
3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิที่ได้รวบรวมมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

อส.ทช. เป็นประชาชนผู้มีจิตอาสาเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมฯ ในการสอดส่องดูแลถนนของกรมฯ ให้คงอยู่ในสภาพที่ดี เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้เส้นทางเดินทางได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ซึ่งมีภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำกับทางหลวง ด้านการบำรุงรักษาทาง ด้านความปลอดภัย และด้านการประชาสัมพันธ์ ปัจจุบัน กรมฯ ดำเนินการจัดการฝึกอบรม อส.ทช. ทั่วประเทศ ในหลักสูตรและจำนวนรุ่นที่แตกต่างกัน ในแต่ละปีงบประมาณ เพื่อสร้างความเข้าใจและยกระดับความรู้ของ อส.ทช. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้รูปแบบการบรรยายโดยวิทยากรในการดำเนินการฝึกอบรม และใช้แบบสอบถามในการประเมินผลการฝึกอบรมดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้นต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าแนวทางในการประเมินผลการฝึกอบรม และการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ ในงานวิจัยนี้ คือ การประเมินผลหลังการฝึกอบรม โดยใช้การสัมภาษณ์ เพื่อสำรวจเก็บข้อมูลผลการปฏิบัติงานของ อส.ทช. หลังเข้ารับการฝึกอบรม จากตัวแทน อส.ทช. และเจ้าหน้าที่ของกรมฯ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลสัมภาษณ์ดังกล่าวมาใช้ร่วมกับผลการพิจารณางบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม และผลการดำเนินงานของ อส.ทช. ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานของ อส.ทช. การฝึกอบรม อส.ทช. และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม อส.ทช. ที่ผ่านมา ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านผลกระทบ ผลปรากฏว่า ในช่วง 5 ปีหลังสุด ผลการดำเนินงานของ อส.ทช. มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม อส.ทช. ส่วนใหญ่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมอยู่ภายในกรอบงบประมาณที่ตั้งไว้ ในขณะที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เห็นว่าการฝึกอบรมดังกล่าวมีประโยชน์ และเมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของ อส.ทช. ในรูปแบบของผลตอบแทนทางสังคม (การเกิดอุบัติเหตุทางถนน หรือความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุบนถนนทางหลวงชนบทในแต่ละปี) กับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ ในปีนั้นๆ ปรากฏว่าการฝึกอบรมดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ภาครัฐ และประเทศในภาพรวม เพราะช่วยลดจำนวนผู้เสียชีวิต และมูลค่าความสูญเสียในการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวงชนบททั่วประเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ที่ผ่านมามีความคุ้มค่า

ในการทำงานเดียวกัน เมื่อพิจารณาผลการสัมภาษณ์ อส.ทช. และเจ้าหน้าที่กรมฯ ที่เกี่ยวข้อง ปรากฏว่า การฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ ที่ผ่านมามีประโยชน์และมีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมดังกล่าว เพราะ อส.ทช. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าว มีความเข้าใจใน

ภารกิจของกรมฯ และบทบาทหน้าที่ของ อส.ทช. มากขึ้นจากเดิม และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่กรมฯ ในการดูแลทางหลวงชนบท ได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม และแนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ ในปัจจุบัน ที่ควรมีการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข สรุปได้ ดังนี้

1. การฝึกอบรม อส.ทช.

รูปแบบการฝึกอบรม อส.ทช. ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เน้นภาคทฤษฎีและมีจำนวนรุ่นน้อยเกินไป ตลอดจนเนื้อหาหลักสูตร และระยะเวลา รูปแบบ และจำนวนรุ่นการฝึกอบรม อส.ทช. ในแต่ละปีงบประมาณ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกกลุ่ม เช่น ปรับปรุงรูปแบบการฝึกอบรม ให้มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงมีการดูงาน และกำหนดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปัญหาอุปสรรคระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยปรับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่น ให้เป็นกลุ่มย่อยมากขึ้น เพื่อลดจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในแต่ละรุ่นให้อยู่ภายในจำนวนที่เหมาะสม

2. การประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช.

รูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช. ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรม ยังคงเป็นเพียงการประเมินผลความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเท่านั้น โดยไม่ได้มีการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของ อส.ทช. หลังจากเข้ารับการฝึกอบรมแล้ว ดังนั้น ควรนำการลงพื้นที่ติดตามประเมินผลหลังการฝึกอบรมแล้วเสร็จ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการใช้แบบสอบถาม เพื่อประเมินว่า อส.ทช. ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ/หรือประสิทธิผล มากขึ้นเพียงใด อย่างไร ส่งผลให้ข้อสรุปที่ได้รับ มีความคลาดเคลื่อนน้อย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้นต่อไป

3. แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช.

แนวทางการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. ของกรมฯ ยังมีข้อจำกัด คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการตั้งงบประมาณ (สำนักอำนวยการความปลอดภัย) และการวางแผนจัดการฝึกอบรม (สำนักฝึกอบรม) เป็นคนละหน่วยกัน และการไม่มีระเบียบรองรับการเบิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ

อส.ทช. อาจจะทำให้การตั้งงบประมาณในการฝึกอบรมมีความคลาดเคลื่อนและไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม จริง ดังนั้น ควรปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการการฝึกอบรม อส.ทช. ให้มีความเป็นเอกภาพมากขึ้น โดยกำหนดให้สำนักฝึกอบรมเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการตั้งงบประมาณ การวางแผนและจัดการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม ทั้งหมด รวมถึงมีการประชุมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีระเบียบที่จะใช้รองรับการเบิกเบียดเงินและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของ อส.ทช. ซึ่งจะทำได้สามารถวางแผนและดำเนินการฝึกอบรมได้บรรลุเป้าหมายที่วางแผนไว้ และตั้งงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมได้สอดคล้องกับการใช้งบประมาณจริง ส่งผลให้กรมฯ มีการใช้งบประมาณในการฝึกอบรม อส.ทช. อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในมุมมองของนักวิจัย ใน 3 ด้าน โดยมีรายละเอียด สรุปได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กรมฯ ควรปรับเปลี่ยนบทบาทและการบริหารงานเป็นลักษณะเชิงรุก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ อส.ทช. ในการดำเนินการตามภารกิจของกรมฯ และการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของ อส.ทช. อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้การใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

กรมฯ ควรปรับโครงสร้างหรือการมอบหมายงาน/อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภายใน โดยให้มีหน่วยงานหลักเพียงหน่วยเดียวในการดูแลรับผิดชอบการตั้งงบประมาณ การวางแผน การจัดการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม อส.ทช. และพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม อส.ทช. แบบใหม่ๆ ที่มุ่งเน้นภาคปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงนำรูปแบบการประเมินผลแบบอื่นๆ ที่มีความเหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการประเมินผลฝึกอบรม อส.ทช. ตลอดจนมีการกำหนดตัวชี้วัดทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการฝึกอบรม การประเมินผลการฝึกอบรม และการใช้งบประมาณในการฝึกอบรมดังกล่าว เพื่อจะได้พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานและการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัด คือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากตัวแทน อส.ทช. และเจ้าหน้าที่กรมฯ ที่เกี่ยวข้องในบางพื้นที่เท่านั้น ทำให้ข้อมูลที่ได้รับอาจมีความไม่สมบูรณ์ ดังนั้น การวิจัยต่อในอนาคต ควรเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้การสัมภาษณ์ร่วมกับแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทั่วประเทศ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติขั้นสูง เพื่อให้ได้ผลสรุปการวิจัยที่มีความสมบูรณ์ และความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น